

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

17 januari 2006

ONTWERP VAN DECREET

houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, de wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming van 11 april 1994 en het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Jef Tavernier –

houdende wijziging van artikel 56 van de Gemeentekieswet

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Jef Tavernier, mevrouw Vera Dua en de heer Jos Stassen –

houdende wijziging van de Gemeentekieswet, wat de groepering van lijsten betreft

VERSLAG

**namens de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken,
Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie
uitgebracht door de heer Marnic De Meulemeester**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Norbert De Batselier.

Vaste leden:

de dames Katleen Martens, An Michiels, de heren Wim Van Dijk, Joris Van Hauthem, mevrouw Linda Vissers;

de heren Hubert Brouns, Johan Sauwens, mevrouw Joke Schauvliege, de heer Jan Verfaillie;

de heer Marnic De Meulemeester, mevrouw Marleen Vanderpoorten, de heer Francis Vermeiren;

de heren Norbert De Batselier, Jacky Maes, Dany Vandenbossche.

Plaatsvervangers:

de heer Thieu Boutsen, mevrouw Marie-Rose Morel, de heren Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire, mevrouw Gerda Van Steenberge;

mevrouw Cathy Berx, de heren Ludwig Caluwé, Stefaan De Clerck, Luc Van den Brande;

de heer Sven Gatz, mevrouw Vera Van der Borgh, de heer Paul Wille;

de heren Patrick Janssens, Herman Lauwers, Marcel Logist.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen;

de heer Jan Peumans;

de heer Christian Van Eyken.

Zie:

637 (2005-2006)

- Nr. 1: Ontwerp van decreet
- Nrs. 2 en 3: Amendementen

Zie ook:

502 (2005-2006)

- Nr. 1: Voorstel van decreet

503 (2005-2006)

- Nr. 1: Voorstel van decreet

INHOUD

	Blz.
1. Inleidende uiteenzetting door de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering.....	4
2. Inleidende uiteenzetting door de heer Jef Tavernier	6
3. Algemene bespreking	7
3.1 Tussenkomen van de commissieleden	7
3.1.1 Tussenkomen van de heer Joris Van Hauthem	7
3.1.2 Tussenkomen van mevrouw Marleen Vanderpoorten.....	10
3.1.3 Tussenkomen van de heer Jef Tavernier	11
3.1.4 Tussenkomen van de heer Jan Verfaillie	13
3.1.5 Tussenkomen van de heer Jacky Maes	13
3.1.6 Tussenkomen van de heer Jan Peumans	15
3.2 Antwoorden van de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering.....	15
3.3 Replieken van de commissieleden	16
4. Artikelsgewijze bespreking.....	18
5. Eindstemming.....	33
TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.....	34

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken, Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie besprak op 10 en 12 januari 2006 het ontwerp van decreet houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, de wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming van 11 april 1994 en het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement.

Gelet op artikel 26,2 van het Reglement werd dit ontwerp van decreet besproken in samenhang met het ontwerp van decreet houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen en het decreet van 18 mei 1994 houdende regeling van het taalgebruik bij de verkiezingen (*Parl. St. Vl. Parl. 2005-06, nr. 638/1*).

Bovendien werd het ontwerp van decreet besproken in samenhang met het voorstel van decreet van de heer Jef Tavernier houdende wijziging van artikel 56 van de Gemeentekieswet (*Parl. St. Vl. Parl. 2005-06, nr. 502/1*) en het voorstel van decreet van de heer Jef Tavernier, mevrouw Vera Dua en de heer Jos Stassen houdende wijziging van de Gemeentekieswet (*Parl. St. Vl. Parl. 2005-06, nr. 503/1*).

Voor een goede lezing van dit commissieverslag is het van belang te wijzen op het feit dat de regelgeving inzake de verkiezingen van de gemeente- en de provincieraden eerder al aan bod kwam tijdens de commissievergaderingen van 22 en 29 november 2005. Toen werd het ontwerp van decreet houdende de wijziging van de Gemeentekieswet gecoördineerd door de wet van 4 augustus 1932, de Provinciekieswet van 19 oktober 1921, de wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming van 11 april 1994 en het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2005-06, nr. 578/1*) en het ontwerp van decreet houdende wijziging van de Gemeentekieswet gecoördineerd door

de wet van 4 augustus 1932, de Provinciekieswet van 19 oktober 1921 en het decreet van 18 mei 1994 houdende regeling van het taalgebruik bij verkiezingen (*Parl. St. Vl. Parl. 2005-06, nr. 579/1*) in de commissie toegelicht. Tijdens de behandeling in de commissie bleek echter dat die ontwerpen van decreet technische fouten bevatten, waarna de minister de ontwerpen terugtrok.

1. Inleidende uiteenzetting door de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering

Situering

De *minister* verklaart dat de bijzondere wet van 13 juli 2001 de gewesten de verantwoordelijkheid heeft toevertrouwd voor de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen. Voordien was dat een federale aangelegenheid. Met het voorliggende decreet worden drie bestaande wetten en één decreet gewijzigd, namelijk de Gemeentekieswet, de Provinciekieswet, de wet op het geautomatiseerd stemmen en het decreet betreffende de controle op de verkiezingsuitgaven. Er zal een gecoördineerde versie worden opgesteld om de leesbaarheid van de teksten te verbeteren.

Met dit wijzigingsdecreet wil Vlaanderen enkele eigen accenten en spelregels vastleggen. De vorige Vlaamse Regering is daar niet in geslaagd. Ook nu komen een aantal punten niet aan bod, zoals de rechtstreekse verkiezing van de burgemeester.

De minister verwijst naar de beleidsnota 2004-2009: “De Vlaamse Regering kan haar beleidskeuze, ook reeds om louter organisatorisch-technische redenen, niet uitstellen. Het is daarom noodzakelijk dat de regelgeving voor deze organisatie tijdig vastligt”. Dat tijdspad is vooral belangrijk voor de organiserende lokale besturen. Uiteindelijk moeten zij de regelgeving voor de organisatie van de verkiezingen in de praktijk omzetten. Ook voor de kandidaten, de partijen en de geïnteresseerde burger is die regelgeving erg belangrijk.

In feite gaat het om vier soorten verkiezingen: 308 gemeenteraden, vijf provincieraden, negen districtsraden in Antwerpen, zeven OCMW-raden in Voeren

en de zes Vlaamse randgemeenten. In die gemeenten worden ook de schepenen en leden van het vast bureau van het OCMW rechtstreeks verkozen.

Principes van het kiesdecreet

In het kiesdecreet wordt geopteerd voor een pariteit wat het aantal mannelijke en vrouwelijke kandidaten betreft. Bij de eerste drie kandidaten moet steeds iemand van het andere geslacht staan.

Het effect van de lijststem wordt geneutraliseerd maar de lijststem blijft wel bestaan. Sommige kiezers zijn het eens met het gedachtegoed van een partij en de volgorde van de kandidaten, en geven een zogenaamde kopstem of lijststem. De lijststem blijft meetellen om het aantal zetels te bepalen, maar beïnvloedt niet meer de volgorde van de toewijzing. Voor de opvolgers wordt het status quo behouden en wordt de lijststem voor 50% doorgerekend. Jonge kandidaten die nog geen naambekendheid hebben kunnen op die manier misschien meer kansen worden geboden.

Het volgnummer van de kandidaten wordt op de stembrief vermeld. Vroeger was dat niet het geval. Op die manier kunnen de kandidaten de kiezer duidelijk maken waar ze precies terug te vinden zijn op de kandidatenlijst. Kandidaten van partijen die zich in kartel aan de kiezer aanbieden, kunnen zich uiterlijk op de installatievergadering tot twee aparte fracties bekennen.

Wat de verkiezingsuitgaven betreft, wordt gekozen voor een status-quo maar de bedragen worden aangepast aan de euro en geïndexeerd.

Voor de stembusgang wordt het sluitingsuur met één uur verlaet. Waar manueel gestemd wordt, kan dat van 8 uur tot 14 uur in plaats van tot 13 uur, en waar elektronisch gestemd wordt van 8 uur tot 16 uur in plaats van tot 15 uur. Er zijn immers meer kiezers door de uitbreiding van de EU met nieuwe lidstaten, waardoor meer mensen zich kunnen laten registreren. Door de toepassing van het migrantenstemrecht mogen ook niet-EU-kiezers stemmen en er zijn meer oudere kiezers. Door het verlaten van het sluitingsuur wil men filevorming aan de stemlokalen vermijden.

De akte van bewilliging wordt afgeschaft. Via het ondertekenen van die akte verklaarde men zich akkoord met de wetgeving op de verkiezingsuitgaven en met de akte kon een getuige worden aangevuld voor het hoofdstembureau. Die twee bepalingen

worden nu geïncorporeerd in de voordrachtsakte waardoor voor elke kandidaat één formulier wordt afgeschaft. Het betreft dus een administratieve vereenvoudiging.

Wat het kiesstelsel betreft, is er een status-quo: voor de gemeenten gebruikt men het systeem-Imperiali en voor de provincies het systeem-D'Hondt. Imperiali bevordert de stabiliteit en gaat versnippering tegen. Bij de provincies kiest men voor een ander stelsel omdat er daar geen sprake is van lokale lijsten.

Apparentering bij provincieraadsverkiezingen is uiteraard alleen mogelijk tussen lijsten die dezelfde naam dragen. Men wil het geheel duidelijk en eenvormig houden.

De toekenning van gewestelijke lijstnummers is mogelijk voor elke politieke formatie die minstens drie gekozenen heeft in het Vlaams Parlement. Kartels kunnen kiezen welk nummer van de kartelpartners ze gebruiken, maar het nummer van de partij die het eerst op de stembrief staat, moet worden gebruikt. Bijvoorbeeld: CD&V heeft lijstnummer 3 en N-VA heeft lijstnummer 9. Als het kartel kiest voor 9, dan heet het N-VA/CD&V. Kiest het kartel voor 3, dan heet het CD&V/N-VA.

Er zullen geen logo's worden toegelaten op de stembrieven. Men wil de creativiteit niet aan banden leggen maar de lijsten worden een paar weken voor de stembusgang ingediend. Het is niet mogelijk om in die tijd alles informaticatechnisch op punt te stellen als logo's worden toegevoegd. Men wil de zaak werkbaar en praktisch houden. Het maximum aantal toegelaten tekens wordt opgetrokken tot 18 omwille van de politieke realiteit van de kartels.

Voor de presentiegelden geldt een status-quo maar de bedragen worden afgerond naar boven. Bij een manuele stemming krijgt men 15 euro, bij een elektronische stemming 22,5 euro.

Het ronddragen van stembiljetten gebeurt op vrijdag of zaterdag vóór de verkiezingszondag. De brieven worden afgeleverd bij alle voorzitters van de stembureaus. Vroeger kon het alleen op zaterdag.

De controle op de elektronische stemming was vroeger een zaak van alle parlementen, nu enkel nog van het Vlaams Parlement. Het gaat daarbij onder meer over het waarborgen van de geheimhouding, het garanderen dat de uitslag overeenkomt met de stem

die mensen elektronisch hebben uitgebracht in het stemhokje, over het adequate gebruik van de elektronische stemapparatuur, zowel van software als van hardware.

Er wordt een Raad voor Verkiezingsbetwistingen opgericht. Het gaat om een administratief rechtscollege dat in de plaats treedt van de bestendige deputatie bij verkiezingsklachten vanuit de gemeenten. In het college zetelen deskundigen: drie effectieven en drie plaatsvervangers. Het zijn professoren of ambtenaren die deskundig zijn op het vlak van het bestuursrecht of het administratief recht.

Het systeem van volmachten wordt versoepeld. Er kon vroeger enkel een volmacht worden gegeven aan iemand van de naaste familie tot en met de derde graad. Nu kan iedere kiezer een volmacht krijgen, zowel mensen van binnen als van buiten de gemeente, maar per persoon kan er maar één volmacht zijn.

De maximumuitgaven per partij of de middelen die de partijen krijgen om nationaal campagne te voeren, blijven behouden.

De afdrachten van de presentiegelden zullen worden opgenomen in een omzendbrief waarin ook de praktische vertaling wordt gegeven van het Gemeentedecreet. Aan de financiële beheerders wordt de mogelijkheid gegeven om afdrachten aan de bron in te houden indien dat wordt gevraagd.

Twee kiesdecreten

De minister doet opmerken dat op basis van het advies van de Raad van State er twee ontwerpen van kiesdecreet werden ingediend, namelijk een gewestdecreet voor alle 308 gemeenten (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, nr. 637/1*) en een gemeenschapsdecreet voor 296 gemeenten (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, nr. 638/1*). Dat laatste decreet geldt niet voor Voeren, de zes faciliteitengemeenten en voor de vijf taalgrensgemeenten Herstappe, Spierle-Helkijn, Bever, Ronse en Mesen. In die gemeenten gelden de bepalingen van de Pacificatiewet. Het betreft de eedformule die wordt afgelegd door wie in een stem- of telbureau moet zitten.

De inwerkingtreding van de kiesdecreten gebeurt bij publicatie in het Belgisch Staatsblad.

2. Inleidende uiteenzetting door de heer Jef Tavernier

De heer *Tavernier* verklaart dat hij zijn twee voorstellen van decreet heeft ingediend om mee richting

te geven aan het debat over de kiesregelgeving. Hij kondigt aan het debat verder te zullen stofferen met amendementen op het ontwerp van decreet. Hij vertrekt vanuit een bekommernis voor een grotere duidelijkheid en begrijpelijkheid voor de kiezer, en voor een grotere representativiteit.

Een eerste voorstel van decreet (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, 502/1*) komt er op neer om in de kieswetgeving consequent te kiezen voor het systeem-D'Hondt. Het stemcijfer wordt dan niet gedeeld door 1 en 1,5, door 2 en 2,5 enzovoort, maar door 1, 2, 3 enzovoort. Dat systeem biedt een grotere representativiteit en evenredigheid dan het systeem-Imperiali.

Het systeem-D'Hondt is ook makkelijker te begrijpen voor de kiezer. Een kiessysteem moet in begrijpelijke taal kunnen worden uitgelegd aan scholieren van het secundair onderwijs maar met het systeem-Imperiali is dat bijzonder moeilijk. Er moet ook naar meer evenvormigheid worden gestreefd. Op provinciaal en districtsniveau wordt het systeem-D'Hondt wél gebruikt en op gemeentelijk niveau niet. Dat leidt tot verwarring en vertekening.

In de gemeente van de spreker haalt één lijst met 52 procent van de stemmen 60 procent van de zetels. Die ene lijst moet al onder de 45 procent vallen om zijn absolute meerderheid in zetels te verliezen. Dat is volgens de heer *Tavernier* geen echt democratisch systeem. Ook het systeem-D'Hondt geeft overigens enige vertekening, maar toch veel minder dan bij het systeem-Imperiali.

Het tweede voorstel van decreet (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, 503/1*) hangt samen met het debat over kartelvorming. Voor sommigen spelen inhoudelijke en ideologische redenen bij het streven naar kartelvorming, maar bij anderen gaat het om plat opportunisme. Een kartel biedt bij hetzelfde aantal stemmen immers uitzicht op meer zetels bij het systeem-Imperiali. Dat leidt tot onduidelijkheden. Een nationaal kartel voor Vlaamse verkiezingen kan voor sommigen misschien nog duidelijk zijn. Omdat het systeem onduidelijk is, speelt men met effectieven en opvolgers. Dat doet men op gemeentelijk vlak niet. De spreker pleit ervoor dat ook op Vlaams niveau het systeem van opvolgers wordt afgeschaft. Voor het systeem is immers geen theoretisch coherente uitleg te geven. De enige mogelijke uitleg is dat de partijleiders daartoe beslisten omdat er te veel politiek getouwtrek was.

De spreker meent dat op gemeentelijk vlak de kartels veel minder duidelijk zijn dan op Vlaams niveau. Sommige hebben een progressief etiket, andere een

centrum- of lokaal etiket. Het gaat zelfs zo ver dat er bijna een tegenovergestelde tendens heerst. Er is kritiek op het feit dat de kartelvorming de spuigaten uitloopt, en om dat op te vangen wil men bijvoorbeeld naast de namen op de lijsten een partijnaam plaatsen. Eerst wordt de keuze onduidelijk door kartelvorming, en dan moet er iets ondernomen worden om de lijsten weer duidelijker te maken. Een ander voorstel dat de ronde zou doen is om een foto naast de naam te plaatsen.

Het beste systeem is volgens de heer Tavernier een duidelijke lijst met één partijnaam en een zo evenredig mogelijke verdeling van de zetels. Dat is met het huidige systeem niet mogelijk en wordt door sommigen blijkbaar niet gewenst. Misschien willen zij anderen via het kiessysteem aanzetten tot kartelvorming. Als reactie daarop heeft de spreker het voorstel van de lijstenverbinding ingediend.

De lijstenverbinding is een combinatie van twee elementen: de partijen komen apart op, maar men zorgt voor het herstel van het systeem van evenredige vertegenwoordiging. Voor de verkiezingen maken partijen duidelijk dat een aantal lijsten zich aan elkaar verbinden. Voor het bepalen van het aantal zetels worden de stemcijfers samengeteld. Men zorgt op die manier voor de combinatie van twee doelstellingen: enerzijds is er duidelijkheid, want men weet op welke kandidaat op welke lijst men stemt, anderzijds is er meer evenredigheid bij het toekennen van de zetels.

In Brussel bestaat een vergelijkbaar systeem, dat werd ingevoerd om er voor te zorgen dat er geen Vlaamse stemmen verloren gaan. Ook in andere landen, bijvoorbeeld in Nederland en Zwitserland, bestaat het systeem. De spreker besluit dat de lijstenverbinding voor hem het tweede beste systeem is. Zijn voorkeur gaat naar een meer evenredig systeem voor het verdelen van de zetels. Omdat hij vreest dat de meerderheid geen stappen in die richting wil zetten schuift hij de lijstenverbinding als alternatief naar voren.

3. Algemene bespreking

3.1 Tussenkomen van de commissieleden

3.1.1 Tussenkomen van de heer Joris Van Hauthem

De heer *Joris Van Hauthem* verwijst naar de voorgeschiedenis van dit ontwerp van decreet. De vergadering over de eerste ontwerpen van decreet (*Parl. St.*

VI. Parl. 2005-06, nr. 578/1 en 579/1) noemt hij een pijnlijke ervaring. Op vraag van minister Keulen is de bespreking toen uitgesteld omwille van de aanwezigheid van technische fouten in het ontwerp. Hij vergelijkt het eerste ontwerp van decreet met een aartsmoeilijke puzzel. Ook de Hoge Raad voor Binnenvlands Bestuur omschreef het ontwerp van decreet als quasi onleesbaar. De Raad van State had eveneens kritiek op het ontwerp, al werd die nog vriendelijk en diplomatisch verwoord.

De spreker vraagt waarom met een wijzigingsdecreet wordt gewerkt in plaats van met een volledig nieuw en eigen kiesdecreet, zoals dat het geval was met het Provincie- en het Gemeentedecreet. Een wijzigingsdecreet is legistiek gezien veel ingewikkelder dan een nieuw decreet. De heer Van Hauthem vindt die werkwijze onaanvaardbaar voor een kiesdecreet. De regels van de verkiezingen zijn immers de basisregels van de democratie. Op dat vlak is improvisatie uit den boze. Tussen het moment dat Vlaanderen bevoegd werd voor de kiesregelgeving en de indiening van het ontwerp van kiesdecreet is vier jaar verlopen. Vier jaar zou toch ruim voldoende moeten zijn om op zijn minst een werkstuk te produceren dat begrijpelijk is voor de kiezer en de kandidaat. Hier is men echter niet in geslaagd. Internationale organisaties die verkiezingen in probleemgebieden monitoren geven als raad om tien maanden voor de verkiezingen de kiesregels niet meer te wijzigen. Het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering slagen er echter niet in die elementaire regel toe te passen.

Volgens de heer Van Hauthem siert het de minister dat hij de politieke verantwoordelijkheid heeft genomen voor de verdaging van de bespreking van de eerst ingediende ontwerpen, maar hij is uiteindelijk de enig mogelijke verantwoordelijke. De spreker vraagt wie de eerste ontwerpen opgesteld heeft: was dat het kabinet, de administratie of een externe instantie? Als het een externe instantie was, heeft de minister ervoor moeten betalen, en zo ja hoeveel? Het werkstuk is immers niemand ten goede gekomen.

Wat de inhoud van de nieuw ingediende ontwerpen betreft, stelt de heer Van Hauthem vast dat er eigenlijk weinig gewijzigd is ten aanzien van de eerst ingediende ontwerpen. De grote lijnen en de zogenaamde vernieuwingen blijven gehandhaafd. Als de spreker de inhoud bekijkt, vraagt hij zich af waarom er zoveel jaren geijverd is voor de overheveling van de kieswetgeving naar Vlaanderen. De wijzigingen zijn bij wijze van spreken beperkt tot de plaats van

het bolletje, dat zwart gemaakt moet worden voor de naam in plaats van na de naam. Als men zich tot dergelijke futiliteiten beperkt, had men zich de moeite van een overheveling kunnen besparen.

De spreker noemt het ontwerp een compromistekst, hetgeen logisch is aangezien een coalitie aan de basis ervan ligt. Het is echter een onwerkbaar tekst gebleven en dat is des te schrijnender daar het een kieswetgeving betreft. Men heeft principes trachten te verzoenen die in de praktijk onverzoenbaar zijn. De liberalen willen de lijststem weg, maar de invloed van de partijen heeft men toch niet volledig willen beknotten. De socialisten willen de pariteit tussen mannen en vrouwen.

De heer Van Hauthem vindt dat het ontwerp de status-quo handhaaft en dat men de kans heeft gemist om anomalieën weg te werken. Hij spreekt van een 'government by announcement'. De minister heeft immers samen met minister van Gelijke Kansen Van Brempt op 11 februari 2005 de afschaffing van de lijststem en de pariteit tussen man en vrouw aangekondigd. Het oorspronkelijke ontwerp is uiteindelijk maar op 9 september 2005 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. CD&V stond erbij en keek ernaar en heeft nadien nog wel het behoud van de districten verkregen. De fetisjen van de partijen zijn dus in het ontwerp opgenomen, maar voor het overige verandert er weinig. Zeker voor de provincieraadsverkiezingen zijn er nochtans een aantal modernisering nodig.

De spreker verwijst naar het advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur dat in het ontwerp consistentie, visie en coherentie mist. Het blijft een amalgaam van maatregelen. De Hoge Raad merkt op dat het tijd was om inconsistenties weg te werken. Er zijn twee zetelverdelingsystemen: D'Hondt voor de provincies en de districten, en Imperiali voor de gemeenten. Het was misschien het moment om duidelijke keuzes te maken. Voorheen bestonden beide systemen naast elkaar, maar dat is geen rechtvaardiging voor het behoud ervan. Het systeem-D'Hondt betekent een betere representativiteit, het systeem-Imperiali is beter voor de grote partijen. De meerderheid heeft zelfs geweigerd om erover te discussiëren. De bestaande regeling is omwille van partijpolitieke berekeningen overgenomen. Waarom heeft men het systeem-D'Hondt, dat zelfs geen volledige representativiteit inhoudt, niet op alle niveaus doorgevoerd? Daarover is niets vermeld in de memorie van toelichting. Waarom behoudt men verschillende zetelverdelingsystemen? Waarom is er geen eenvormigheid?

De heer Van Hauthem zegt dat het neutraliseren van de lijststem botst met de pariteit tussen mannen en vrouwen en het feit dat er op de eerste drie plaatsen iemand van een ander geslacht moet staan. Waarom is er ook op dat vlak geen eenvormigheid? Men vertikt het om wat dan ook te doen aan de inconsequenties en de heer Van Hauthem ziet daar partijpolitieke motieven voor.

De heer Joris Van Hauthem merkt op dat de discussie over het al dan niet neutraliseren van de invloed van de lijststem is ontstaan na de verkiezingen van 1991. De VLD vond dat de burger door de lijststem niet bepaalt wie er uiteindelijk verkozen wordt. De spreker begrijpt de commotie daaromtrent niet. Achter de idee van de lijststem stak een logica. De kieswet bepaalt dat wie akkoord is met de volgorde van de lijst op de kop van de lijst stemt. Als men het niet eens was, gaf men geen lijststem maar een naamstem. De kiezer had de keuze. Blijkbaar vonden een aantal politieke partijen dat de mensen te veel op de kop van de lijst stemden. Uiteindelijk oordeelde men dat te veel mensen 'verkeerd' stemden.

De heer *Marino Keulen*, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering antwoordt dat door het effect van de kopstem de situatie soms helemaal veranderde. Kandidaten die lager op de lijst stonden en meer stemmen kregen dan hun voorgangers, konden door de verdeling van de kopstemmen het mandaat aan hun neus zien voorbijgaan. Het was dus niet zo'n onschuldig systeem.

De heer *Van Hauthem* meent dat men de burger nu de keuze ontnemt.

De *minister* verklaart dat de kopstem blijft bestaan en het aantal zetels mee blijft bepalen. Het is dus nog altijd een nuttige stem.

De heer *Van Hauthem* is van oordeel dat de volledige afschaffing van de invloed van de kopstem te verdedigen is. Nu wordt er echter een ambigu systeem ingevoerd door de invloed van de kopstem toch te laten spelen voor de opvolgers.

De heer *Jan Peumans* doet opmerken dat er heel weinig mensen verkozen worden op basis van de lijststemmen, zowel wat de gemeente- als de provincieraden betreft.

De heer *Van Hauthem* vindt het niet gerechtvaardigd dat de kieswetgeving voortdurend wijzigt om de politieke belangen van partijen te dienen. Op federaal

vlak zijn op vier jaar tijd de opvolgers afgeschaft en opnieuw ingevoerd.

Volgens de heer Van Hauthem wilde men van de lijststem af omdat het de volgorde beïnvloedde en de burger niet besliste wie er uiteindelijk verkozen werd. De oplossing is nu dat de lijststem niet meespeelt voor de effectieven maar wel voor de opvolgers. Dit halfslachtige gedoe veroorzaakt volgens de spreker schizofrenie. Een burger weet nu niet meer wat het effect van een kopstem is want er is geen aparte lijst van opvolgers. De opvolger is nu de eerste niet-verkozene maar de burger weet op voorhand niet wie dat is. Een aparte lijst met opvolgers zou voor de kiezer duidelijk maken dat een lijststem invloed heeft op de volgorde van die opvolgers. Het nieuwe systeem creëert een mengmoes met een gedeeltelijke afschaffing van de partitatie; gedeeltelijk omdat de partijen blijkbaar wel hun zeg willen doen over de opvolgers. Men tracht twee principes te verzoenen en dat leidt tot schizofrenie en chaos. Het ontwerp is gesneden op maat van de kartels.

In het advies van de Raad van State wordt gewezen op de ongelijke behandeling van de effectieven en de opvolgers. De regel is dat men burgers ongelijk mag behandelen als het criterium objectief is en als de middelen die het beoogde doel moeten bereiken evenredig zijn. In deze is er volgens de heer Van Hauthem wel een onevenredigheid. De Raad van State heeft zich daar niet over uitgesproken, maar heeft er wel op gewezen dat een eventuele ongelijkheid voldoende moet worden gemotiveerd. Vlaams Belang heeft gevraagd dat de commissievoorzitter over deze aangelegenheid juridisch advies zou inwinnen. Het advies van meester Bart Staelens is daar het resultaat van. De heer Staelens betwijfelt of de ontworpen regeling en motivering inzake de lijststem met zekerheid een toetsing in rechte bij het Arbitragehof zou doorstaan.

De heer Van Hauthem meent dat de kieswetgeving voor de partijen is gemaakt en niet voor de kiezer. De spreker pleit voor consequentie en duidelijkheid: afschaffing van de lijststem voor de volledige lijst, of een gelijke invloed ervan voor alle kandidaten. Anders kan de ongelijke behandeling van effectieven en opvolgers juridische problemen veroorzaken. Bovendien kan vóór de verkiezingen niet bepaald worden wie de effectieven en wie de opvolgers zijn. Als die werkwijze gehandhaafd blijft, zal Vlaams Belang die regeling aanvechten bij het Arbitragehof. Men mag geen kiesregeling maken op maat van par-

tijen en onwaarschijnlijke bochten nemen om tot een resultaat te komen dat de schizofrenie en de onduidelijkheid ten top drijft.

Wat de pariteit tussen mannen en vrouwen betreft, vraagt de heer Van Hauthem zich af waarom men steeds scherpere quota wil opleggen, en dan nog wel op basis van slechts één criterium: het geslacht. Waarom neemt men bijvoorbeeld ook niet de werkzaamheid als criterium, of de leeftijd? Het kiezerscorps wordt immers alsmaar ouder en de partijen gaan daar ook naar handelen. Natuurlijk is het een nobel streven om meer vrouwen bij de politiek te betrekken maar dat moet spontaan gebeuren. Als men een en ander dan toch bij wet regelt, was de 1/3-2/3-regeling een goede verzoening tussen de nobele doelstelling en de realiteit.

Nu gaat de minister echter nog verder dan in de Gemeente- en Provinciekieswet. De 50/50-verhouding wordt toegepast op het aantal kandidaten op de lijst. In de Gemeentekieswet werd de 1/3-2/3-verhouding toegepast op het aantal te begeben zetels. Dat is een wereld van verschil. Zeker inzake de gemeenteraadsverkiezingen, waar de creativiteit toch zeer groot is, maakt de minister het daarmee nog moeilijker dan het al was om wetgevingsconforme lijsten in te dienen. Weliswaar onbedoeld fnuikt de minister daardoor lokale initiatieven. Dat stoort de heer Van Hauthem. De regelgeving kan omzeild worden door een onvolledige lijst in te dienen maar de spreker gaat er van uit dat men dat niet zal doen. Hij roept de minister op om nog eens na te denken over de vraag waarop de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten moet worden toegepast: op het aantal te begeben zetels of op het aantal kandidaten op de lijst. Ook de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur stelt in zijn advies de vraag: wat met onvolledige lijsten?

De vorige opmerkingen van de heer Van Hauthem gelden ook voor wat de provincieraadsverkiezingen betreft. Wat specifiek de provincieraadsverkiezingen betreft, stelt de spreker vast dat de minister gekozen heeft voor het status-quo en daardoor een kans op modernisering gemist heeft. De minister blijft immers zweren bij het principe van de districten en behoudt die in hun huidige vorm. Men behoudt ook de kiesdrempel: men apparenteert tot op het niveau van een administratief arrondissement en men moet in een van de districten waarmee men kan apparenteren nog altijd twee derde van het kiescijfer halen om te mogen apparenteren. Wat dat betreft, blijft alles dus bij het

oude. Terwijl de minister de lof zingt van de provincies, behoudt hij tegelijkertijd de districten, waarvan het aantal verkozenen kan variëren van 2 tot 24. De districten zijn indertijd partijpolitiek verkaveld. Maar nu de Vlaamse overheid bevoegd is om daar een logische structuur in aan te brengen, geeft de minister niet thuis. Ofwel moet men werken met een provinciale lijst ofwel moet men de districten op zijn minst evenwaardig maken. Het argument van de minister dat kleine districten absoluut nodig zijn om te garanderen dat elke regio vertegenwoordigd is in de provincieraad, houdt volgens de heer Van Hauthem geen steek. Elke partij heeft er baat bij om mensen uit alle hoeken van de regio een plaats te geven op een provinciale lijst.

De vervanging van de bestendige deputatie door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen vindt de heer Van Hauthem op zich goed. Maar de minister vervangt de organieke bepalingen in titel 6 van de Gemeentekieswet niet; hij zet er enkel een titel 6bis naast. Titel 6 blijft dus nog altijd van kracht en die organieke bepalingen bepalen nu net wat de bestendige deputatie al dan niet moet doen. Kan dat technisch wel?

Bovendien duidt de Vlaamse Regering voor elke provincie de drie leden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen aan. De heer Van Hauthem is het er mee eens dat het niet gezond is dat de bestendige deputatie als rechter moet zetelen. Maar waarom komt er dan niet één Raad voor heel Vlaanderen? Dat bevordert de eenheid van rechtspraak.

Wat de verkiezingsuitgaven betreft, begrijpt de heer Van Hauthem niet dat de Raad van State daar zo weinig opmerkingen over heeft gemaakt. De minister neemt een aantal bepalingen over het uitgavenniveau over van de bestaande wetgeving en plaatst die in het decreet op de verkiezingsuitgaven en controle voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement. De spreker zal zich daar niet tegen verzetten maar vraagt zich wel af of Vlaanderen daarmee zijn bevoegdheden niet te buiten gaat. De Bijzondere Wet heeft wel de controle op de verkiezingsuitgaven, ook voor de gemeenten en provincies, naar de gewesten overgeheveld, maar niet de regelgeving als dusdanig.

Samengevat noemt de heer Van Hauthem dit kiesdecreet een gemiste kans: het komt te laat, is te verwarrend en bulkte van de partijpolitieke berekeningen en compromissen. De verhoopde modernisering is uitgebleven.

3.1.2 *Tussenkoms van mevrouw Marleen Vanderpoorten*

Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* beaamt dat de Vlaamse Regering in haar ontwerp voor de eerste lokale verkiezingen die ze zelf organiseert, niet te veel risico's heeft genomen. Men houdt inderdaad vrij sterk vast aan het voorgaande systeem. Maar niettemin worden er toch stappen gezet die onomkeerbaar zijn voor de toekomst.

Het ontwerp van decreet bevat een aantal zeer mooie resultaten. Het had nog mooier kunnen zijn. Voor de rechtstreekse verkiezingen van de burgemeester, die VLD heel graag had gewild, bleken de geesten helaas nog niet rijp. Positief is alleszins dat de diverse kiesdecreten op elkaar zijn afgestemd en dat er een aantal belangrijke, zij het eerder pragmatische, aanpassingen zijn doorgevoerd.

VLD is verheugd over de neutralisering van de lijststem. Dat zal geen grote aardverschuiving veroorzaken maar de gemeenteraad wel een stuk democratischer maken. De spreker begrijpt de bemerking dat het logischer zou zijn mocht dat ook voor de opvolgers gebeuren. Maar de volgende stappen zullen in de komende jaren moeten worden gezet. Om de neutralisering van de lijststem voluit te laten spelen, zijn er de komende maanden wel belangrijke inspanningen nodig om de kiezers heel goed over het effect daarvan, en over de andere vernieuwingen van het decreet, te informeren

Een andere opvallende maatregel is de paritaire vertegenwoordiging van mannen en vrouwen. VLD is in principe niet zo gewonnen voor quota en verplichtingen. Maar de voordelen van dit systeem wegen op tegen de nadelen. De vergelijking tussen vrouwen en andere doelgroepen gaat volgens mevrouw Vanderpoorten niet op. Het is niet meer dan logisch dat meer vrouwen participeren aan de besluitvorming. Dat wordt nu mogelijk gemaakt door de verplichting om meer vrouwen zich kandidaat te laten stellen. De 50/50-regeling is dus geen positieve discriminatie maar biedt een gelijke startkans, die zou kunnen leiden tot een meer representatieve samenstelling van besluitvormingsorganen.

De 1/3-regeling, waar mevrouw Vanderpoorten aanvankelijk ook sceptisch tegenover stond, heeft de vertegenwoordiging van vrouwen in de politieke organen toch wel vooruit geholpen. Het wordt nu afwachten of de resultaten na 8 oktober tot tevredenheid zul-

len leiden. Sommigen zeggen dat de neutralisatie van de kopstern tegengesteld zou zijn aan de 50/50-regeling omdat vrouwen in het algemeen minder voorkeurstemmen halen. De spreker weet ook dat het moeilijker is om vrouwen te vinden die kandidaat willen zijn. Vrouwen zijn geneigd om zichzelf minder spontaan aan te bieden. Maar eens ze de microbe te pakken hebben, zijn ze soms ongelooflijk gedreven. Vrouwen kijken anders tegen taken aan dan mannen: ze vragen zich vaker af of ze de taak wel aankunnen en hebben vaak ook een andere definitie van de kwaliteit van het leven. Daarom zijn ze vaak professioneel en politiek minder ambitieus.

De VLD wil dit systeem alle kansen geven. Na 8 oktober 2006 zal men conclusies kunnen trekken. Indien de 50/50-regeling niet wordt ingevoerd, zal het volgens mevrouw Vanderpoorten veel langer duren om tot dezelfde conclusies te komen omdat de grote meerderheid van de mandatarissen mannen zijn.

3.1.3 Tussenkoms van de heer Jef Tavernier

De heer *Jef Tavernier* meent dat men de behandeling van de ontwerpen en voorstellen uit moet stellen tot na de gemeente-, district- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2006. Zowel in het intussen ingetrokken als in het voorliggende ontwerp van decreet staat immers dat de nieuwe regeling goedgekeurd en uitgevaardigd zal worden in het jaar voorafgaand aan de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van oktober 2006. Aangezien men er niet in geslaagd is het ontwerp van decreet goed te keuren voor 31 december 2005, zou de bespreking tot na oktober 2006 moeten worden uitgesteld.

De heer *Joris Van Hauthem* merkt op dat de heer Tavernier in de vorige legislatuur in de meerderheid zat en dus zelf jaren de tijd heeft gehad om de huidige toestand te vermijden. Hij steunt wel het voorstel om de bespreking uit te stellen en vraagt om daarover te stemmen.

De *commissie* verwerpt het voorstel tot uitstel van de bespreking met 8 stemmen tegen 4.

De heer *Jef Tavernier* doet opmerken dat op basis van het huidige ontwerp van decreet het systeem van de districten en de apparentering voor de provincieraden niet geamendeerd kan worden. Artikel 2 van de Provinciewet bepaalt dat de regeling voor de districten in een bijlage geregeld wordt. In het nieuwe

Provinciedecreet wordt niet verwezen naar die bijlage. In het voorliggend ontwerp van decreet wordt er evenmin naar verwezen. De heer Tavernier ziet hier een legistiek probleem. In artikel 6 van het Provinciedecreet zijn een aantal bepalingen uit artikel 2 van de Provinciewet niet overgenomen.

De heer Tavernier meent dat werken met een wijzigingsdecreet per definitie slecht is. Een wijzigingsdecreet geeft aanleiding tot problemen. De voorgeschiedenis van dit ontwerp van decreet is daar de perfecte illustratie van. Men stelt volgens de spreker beter onmiddellijk een nieuwe tekst op, want van zodra dit ontwerp van decreet is goedgekeurd moet een gecoördineerde versie verschijnen.

De Raad van State heeft een aantal technische en inhoudelijke opmerkingen gemaakt bij het eerste, intussen ingetrokken ontwerp van decreet. Om het tweede ontwerp van decreet te beoordelen, heeft de Raad van State slechts vijf dagen gekregen om een spoedadvies uit te brengen. In dat spoedadvies geeft de Raad van State zelf aan dat hij het tweede ontwerp van decreet niet grondig heeft kunnen bestuderen.

De heer *Norbert De Batselier*, commissievoorzitter, stelt dat de Raad van State dat altijd opmerkt in een spoedprocedure.

De *minister* verwijst naar het spoedadvies waarin de Raad van State opmerkt dat er maar weinig inhoudelijke verschillen zijn tussen het eerste en het tweede ontwerp van decreet. De Raad van State verwijst naar zijn eerste advies en voegt het als bijlage toe aan het spoedadvies bij het tweede ontwerp van decreet. Dat alles bewijst volgens de minister dat de Raad van State het tweede ontwerp van decreet wel goed bestudeerd heeft.

Volgens de heer *Tavernier* is de Vlaamse Regering niet ingegaan op een aantal fundamentele opmerkingen van de Raad van State over het eerste ontwerp van decreet. Zo wordt nog altijd niet gemotiveerd waarom op een andere manier rekening gehouden wordt met de kopstern bij het aanduiden van effectieven dan bij het aanduiden van opvolgers. De heer Tavernier vindt het ook getuigen van onbehoorlijk bestuur dat het kiessysteem op minder dan tien maanden van de verkiezingen nog wordt gewijzigd.

Tijdens de vorige regeerperiode heeft de meerderheid lang gediscussieerd over een wijziging van het kiesstelsel. Die onderhandelingen hebben geen resul-

taat opgeleverd maar dat is nog altijd beter dan een slecht resultaat bereiken. Er waren twee belangrijke knelpunten: de rechtstreekse verkiezing van de burge-meester en het streven naar meer evenredigheid. De sp-a wou op gemeentelijk niveau het systeem-Imperiali niet vervangen door het systeem-D'Hondt. Het huidige ontwerp van decreet zorgt volgens de heer Tavernier evenmin voor meer evenredigheid.

Volgens de heer Jef Tavernier is het voorliggende ontwerp van decreet onsamenhangend en verwarrend. In één kiesdecreet zullen het systeem-D'Hondt en het systeem-Imperiali door elkaar gebruikt worden. Door beide systemen te combineren in één ontwerp van decreet, wordt volgens de heer Tavernier het gelijkheidsbeginsel geschonden. Nergens wordt verantwoord waarom gebruik wordt gemaakt van het systeem-D'Hondt voor de provincies en het systeem-Imperiali voor de gemeenten. Het Vlaams Parlement wordt bovendien op nog een andere manier verkozen dan de provincie-, gemeente- en districtsraden. Dergelijke onduidelijkheid komt de democratie niet ten goede volgens de spreker.

De manier waarop omgesprongen zal worden met kopstemmen is volgens de spreker even onsamenhangend en verwarrend. Men kiest voor een duaal systeem. De heer Tavernier is van oordeel dat de kopstem van belang is. Hij vindt dat de kiezer zelf moet beslissen of hij voor een individu of voor een partijprogramma kiest.

De mate waarin voor een individu dan wel voor een partijprogramma wordt gekozen, verschilt van partij tot partij. Tijdens de provincieraadsverkiezingen van 2000 koos in de provincie Vlaams-Brabant 62 procent van de Agalev-kiezers voor een individuele kandidaat. 38 procent van de Agalev-kiezers bracht een kopstem uit. Voor het Vlaams Blok was de verhouding 56 tegenover 44 procent; voor CVP 92 tegenover 8 procent; voor VLD 84 tegenover 16 procent; voor SP 84 tegenover 16 procent; voor VU-ID 79 tegenover 21 procent.

Bovendien werd drie vierde van de Vlaams-Brabantse provincieraadsleden in 2000 onafhankelijk van de volgorde op de lijst verkozen. Ook hier verschillen de cijfers van partij tot partij. Het huidige ontwerp van decreet verplicht de kiezer om voor individuen te stemmen. Dat de kopstem wel gedeeltelijk zijn invloed behoudt voor het aanduiden van de opvolgers, wordt volgens de spreker verklaard door het toenemende aantal kartels. De spreker is van oordeel dat men in de eerste plaats werk moet maken van een meer evenredige vertegenwoordiging. Door meer

evenredigheid worden lijstenverbinding en kartelvorming overbodig.

Vervolgens wijst de spreker op de gevolgen van de onbeperkte meervoudige voorkeurstem. Wie dat systeem goed hanteert en goed georganiseerd is, kan de situatie grondig beïnvloeden. De plotse overgang van de enkelvoudige op de onbeperkte meervoudige voorkeurstem was een te grote stap.

Het nieuwe kiesdecreet zal er volgens de spreker toe leiden dat er in heel wat gemeenten een kiesdrempel van 9 procent ontstaat. Op die manier wordt het in sommige gevallen mogelijk om een absolute meerderheid te halen met minder dan 40 procent van de stemmen. Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 zijn er in België 106 gemeenten met een absolute meerderheid in zetels zonder absolute meerderheid in stemmen. Dergelijk systeem verplicht partijen een kartel te vormen. Dat komt de duidelijkheid niet ten goede.

De heer Tavernier argumenteert dat het systeem-Imperiali op gemeentelijk vlak niet alleen kiesdrempels invoert maar ook de vernieuwing van het politieke landschap verhindert. Met 6 tot 7 procent van de stemmen is een partij nog niet zeker van een zetel, behalve in grotere gemeenten en steden. Dat is een verarming van het ideeëngoed en de politiek.

Volgens de spreker is het systeem-D'Hondt op provinciaal niveau nog slechter omdat er twee aspecten samengevoegd worden. Enerzijds zijn er de kleinere kiesdistricten. In dat verband vraagt de heer Tavernier aan de minister waar de kiesdistricten en de apparenteringomschrijvingen vastgelegd zijn. In artikel 2 van de Provinciewet was sprake van een lijst en indeling in bijlage. In het nieuwe Provinciedecreet staat dat niet meer. De heer Tavernier meent dat er kiesdrempels zullen komen tot boven de 16 procent. Dat zal zo zijn in bepaalde arrondissementen in West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg. De kiesdrempel wordt veroorzaakt door de apparenteringdrempel, namelijk twee derde van het normale quotiënt. Om rechtstreeks een zetel te verwerven moet men in bepaalde gebieden van Oost- en West-Vlaanderen waar er slechts een beperkt aantal zetels te verdelen zijn, aan 25 procent van de stemmen geraan. Bepaalde zetels worden door de apparenteringsregels de ene keer aan het ene, de volgende keer aan een ander district toegewezen. Aan die loterij wordt niet verholpen.

Kortom, volgens de spreker worden er in het ontwerp geen vorderingen gemaakt. Hij wijst nog op het

advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur dat bijzonder kritisch is voor het kiesdecreet. Men maakt zich ervan af door te zeggen dat die Hoge Raad samengesteld is uit theoretici. Nochtans zou de bedenking van de Hoge Raad dat het ontwerp onduidelijk en verwarrend is en een politiek compromis in de slechtste betekenis van het woord inhoudt, de politici aan het denken moeten zetten. Vooral het gebrek aan vooruitgang in de representatieve democratie baart de heer Tavernier zorgen.

Hij heeft geen problemen met de pariteit tussen mannen en vrouwen en is het grotendeels eens met mevrouw Vanderpoorten. Het is zijn bekommernis dat iedereen meer aan bod kan komen. Hij weet echter niet of alles nu beter en soepeler zal verlopen, maar op de lijsten is er een evenredige vertegenwoordiging nodig.

De heer Tavernier kondigt aan dat, als het ontwerp goedgekeurd wordt, Groen! naar het Arbitragehof zal stappen. Men zal daarbij niet alleen de ongelijke invloed van de lijststem voor effectieven en opvolgers aanvechten, maar ook het gelijktijdig hanteren van verschillende kiessystemen in eenzelfde decreet, als ook de verschillende kiesdrempels voor de districten en apparenteringomschrijvingen. De basis van het geding zal de schending van het gelijkheidsbeginsel zijn. De gelijkheid van de Vlaamse kiezers is immers niet gegarandeerd.

3.1.4 *Tussenkoms van de heer Jan Verfaillie*

De heer Jan Verfaillie verklaart dat CD&V tevreden is met de opties die in de kiesdecreten genomen worden. CD&V is wel niet gelukkig dat de ontwerpen vorig jaar niet goedgekeurd zijn. Er zijn echter verzachtende omstandigheden. In deze regeerperiode zijn al het Gemeente- en Provinciedecreet goedgekeurd en normaal gezien zal het kiesdecreet voor het einde van de maand goedgekeurd worden. De uitgangspunten van de ontwerpen stemmen overeen met die van CD&V. De spreker denkt in eerste instantie aan de pariteit. CD&V is samen met minister Van Brempt een van de grootste verdedigers ervan. Ook voor de federale en Vlaamse verkiezingen was er pariteit op de kieslijsten, dus eigenlijk is er geen enkel argument meer om het voor de gemeente- en provincieverkiezingen anders te doen. Bij de eerste drie kandidaten op de lijst moet er iemand van een ander geslacht staan. Ook dat principe wordt door CD&V gesteund.

Er zijn verklaringen mogelijk voor de invloed van de lijststem voor opvolgers en niet voor effectieven. Volgens de spreker kunnen daardoor meer kansen geboden worden aan jonge kandidaten die nog niet zo bekend zijn bij de kiezers. Nu is het zo dat de grote stemmentrekkers vooraan de lijst staan. Nieuwere kandidaten staan lager en hebben nu minder voordelen van de kopstemmen. CD&V is ook daar heel tevreden over, net zoals over het behoud van de kiessystemen voor de gemeente- en provincieraad. Het feit dat het volgnummer van de kandidaat op de stembrief staat, zorgt voor duidelijkheid. Kortom, CD&V vindt haar basisprincipes terug in de ontwerpen en zal die steunen.

3.1.5 *Tussenkoms van de heer Jacky Maes*

De heer Jacky Maes zegt dat sp.a gelukkig is met de ontwerpen van kiesdecreet. Wat de laattijdige behandeling betreft, benadrukt hij dat elke verstandige politieke partij bij het opstellen van de kieslijsten al rekening gehouden heeft met de op til zijnde veranderingen.

Het is positief dat de kiesdecreten worden gewijzigd, vooral met het oog op een grotere instroom van vrouwen. Mevrouw Vanderpoorten heeft terecht gezegd dat vrouwen en mannen daarmee gelijke startkansen krijgen. Professor Petra Meier zegt dat slechts 31 procent van de voorkeurstemmen naar vrouwen gaan. Dat is een reden te meer om de pariteit te accentueren. Sp.a staat dan ook achter het akkoord dat stelt dat de kieslijsten voor de komende gemeenteraadsverkiezingen uit 50 procent vrouwen en 50 procent mannen moeten bestaan. Het is echter niet evident dat de nieuwe quotaregeling meer vrouwen in de gemeente- en provincieraad zal brengen. Professor Meier zegt immers dat de vrouwen meestal een slechtere plaats krijgen op de lijst. Door de nieuwe regeling zullen er mannen van de lijsten verdwijnen. Dat zullen vaak de minder bekende mannen zijn met de minste voorkeurstemmen. In Bredene zullen bijvoorbeeld drie mannelijke gemeenteraadsleden niet meer op de lijst staan. Het is niet gezegd dat vrouwen zo maar hun plaats zullen innemen.

Het is positief dat er bij de eerste drie kandidaten personen van beide geslachten moeten voorkomen. Het is wel jammer dat het akkoord over de volledige neutralisering van de lijststem nog werd gewijzigd. De neutralisering is niet langer geldig voor de aanduiding van de opvolgers en de kopstemmen tellen voor

de helft mee bij de aanduiding van die opvolgers. Dat kan betreurd worden, maar anderzijds biedt het de partijen de mogelijkheid om mensen die minder voorkeurstemmen halen maar toch over bijzondere kwaliteiten beschikken, kansen te bieden. Opvolgers zijn belangrijk. Ministers die op een lijst staan, zullen vaak niet gaan zetelen. Op dat moment kunnen jongeren of specialisten kansen krijgen.

De heer *Joris Van Hauthem* wijst op het verschil met de parlementsverkiezingen waar er een afzonderlijke lijst van opvolgers is. Daar weet de kiezer wat een lijststem inhoudt. In het geval van de voorliggende kiesdecreten is er een doorlopende lijst zonder onderscheid tussen opvolgers en effectieven. Op één lijst worden er twee systemen toegepast.

De heer *Jef Tavernier* dacht dat opvolgers oorspronkelijk bedoeld waren voor de gevallen dat de effectief verkozen verhuist, ziek wordt, een ander mandaat krijgt enzovoort. Nu wordt hem duidelijk dat de opvolgers voor de kartels bedoeld zijn: de grote partij wil aan de kleinere kartelpartner ook een verkozen garanderen. De heer *Maes* zegt blijkbaar dat er mensen op de lijst zullen staan die niet de bedoeling hebben om te zetelen. Dat leidt tot een vaudeville zoals in het Vlaams Parlement waar er na één zitting al een derde nieuwe leden waren.

De heer *Norbert De Batselier* wijst erop dat ministers niet noodzakelijk ontslag moeten nemen als gemeenteraadslid.

De heer *Jacky Maes* verklaart dat hij sinds jaar en dag als lijstduwer op de lijst van de provincie staat. Hij is altijd verkozen en staat zijn plaats af aan een opvolger.

De heer *Jef Tavernier* heeft daar minder problemen mee omdat de heer *Maes* dan lijstduwer is.

De heer *Maes* meent dat de plaats op de lijst nog altijd een belangrijke rol speelt. Een aantal mandatarissen kiest bijvoorbeeld ook voor de OCMW-raad. Anderzijds mag het belang van de lijfstem niet overschat worden; maximaal één opvolger zal ervan kunnen genieten.

De heer *Jan Peumans* verklaart dat de volgorde bij aparte lijsten voor opvolgers ook vooraf niet duidelijk is.

De *minister* is van oordeel dat de afschaffing van de aparte opvolgerslijst voor de gemeenteraad een en

ander eerlijker laat verlopen. De opvolger wordt diegene die net niet genoeg stemmen had om verkozen te zijn. Bij parlementsverkiezingen is het zo dat de opvolgers vaak duizenden stemmen minder hebben dan diegenen die op de lijst zelf staan en toch niet verkozen zijn. Bij een lijst met een sterke lijsttrekker, een potentiële minister bijvoorbeeld, is er vaak meer discussie over wie eerste opvolger wordt dan over wie tweede op de lijst mag staan. Dat is evenmin ideaal.

De heer *Joris Van Hauthem* stelt dat voor de gemeenteraadsverkiezingen ook zonder de invloed van de lijststem de eerste opvolger diegene is die net niet voldoende stemmen gehaald heeft om verkozen te worden. Als de lijststem wel telt, kan het zo zijn dat de eerste opvolger die minder stemmen heeft dan de tweede toch verkozen wordt. Als het echt de bedoeling is om de kiezer te laten beslissen, telt men de kopstem beter voor geen enkele kandidaat, opvolger noch effectieve, mee. Waarom is er dat onderscheid?

De *minister* benadrukt dat de lijfstem voor de opvolgers slechts voor 50 procent telt en dat is veel eerlijker dan voordien. Uiteindelijk moest hier een compromis worden bereikt.

De heer *Van Hauthem* is blij dat de minister toegeeft dat het om een vergelijk gaat en niet langer grote theorieën verkondigt. Voor de spreker is het gelijk welk systeem gehanteerd wordt, zolang het maar eenvormig is voor de volledige lijst. Als men toch de lijststem wil laten meetellen voor de opvolgers, is een aparte lijst van die opvolgers te verkiezen.

De heer *Tavernier* meent dat meerdere systemen te verantwoorden zijn maar men moet verschillende systemen niet mengen.

De heer *Jacky Maes* beaamt dat de ontwerpen het resultaat zijn van een compromis. Sp·a vindt het jammer dat de lijststem niet volledig weggevallen is maar elk decreet is uiteindelijk een vergelijk.

Sp·a juicht toe dat de klachten over verkiezingen niet langer door de bestendige deputatie maar door een administratief rechtscollege behandeld worden. Het gebruik van maximaal 18 karakters voor de lijstnaam, de toekenning van gewestelijke lijstnummers, de regeling voor de lijstnummers van kartels, de individuele volgnummers en het bolletje voor de naam zullen een en ander voor de kiezer duidelijker en herkenbaarder maken. Ook het feit dat de kandidaat

nog slechts één document zal moeten tekenen is een positieve administratieve vereenvoudiging.

Sp.a zal zo nodig bij de artikelsgewijze bespreking nog een aantal opmerkingen formuleren maar zal de ontwerpen zeker goedkeuren.

3.1.6 *Tussenkoms*t van de heer Jan Peumans

De heer *Jan Peumans* zegt dat de ontwerpen de continuïteit en rechtszekerheid bevorderen. De invloed van de lijststem is een compromis. Hij hoopt dat het bereikte vergelijk geen zware consequenties zal hebben. De Raad van State zegt immers dat de nodige verantwoording moet worden geboden voor het onderscheid tussen effectieven en opvolgers. Anders moet de decreetgever het ontwerp aanpassen zodat alle kandidaten op gelijke wijze worden behandeld. Dat is ook de teneur van het advies van meester Staelens.

Ook de heer *Norbert De Batselier* wijst op de noodzaak van een voldoende motivering voor de ongelijke behandeling, zoniet zullen er problemen rijzen.

De heer *Peumans* erkent dat het halen van de kiesdrempels met bepaalde kiessystemen inderdaad moeilijk kan zijn voor kleine partijen en nieuwe ideeën. Maar hier ligt nu eenmaal een politiek compromis voor, binnen de grenzen van wat decretaal mogelijk is. Voor de heer *Peumans* zouden de gewesten en de gemeenschappen volledig bevoegd moeten worden voor de gemeenten en de provincies. N-VA zal dit ontwerp van kiesdecreet mee goedkeuren.

3.2 *Antwoorden van de heer Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering*

De *minister* geeft toe dat het ontwerp van kiesdecreet geen grote hervormingen invoert. De tijdsdruk speelde daarbij een belangrijke rol. Met het oog op de verkiezingen van 2006 hebben het kabinet en de administratie 18 maanden lang hard gewerkt, met de steun van de meerderheidsfracties. Als men twee of drie jaar meer tijd had gehad, had men sommige elementen ruimer en gedetailleerder kunnen aanpakken. Na de verkiezingen van 2006 kan en moet er gewerkt worden aan een echte Vlaamse kiescode, waarbij bijvoorbeeld het probleem van de districten kan aangepakt worden.

Ondanks de tijdsdruk bevat het ontwerp van kiesdecreet toch een aantal betekenisvolle vernieuwingen. Het wijzigingsdecreet werkt in op vier wetgevingen: de Gemeentekieswet, de Provinciekieswet, de wet op het geautomatiseerd stemmen en het decreet op de verkiezingsuitgaven en de controle daarop.

In februari 2005 heeft de minister al een aantal klemtonen bekend gemaakt die fundamenteel waren voor de nieuwe lijstvorming. Sindsdien kent iedere plaatselijke partijafdeling die en werkt men volgens die logica. De minister wil een formeel niet correcte situatie niet vergoelijken met een feitelijke situatie maar het is evenmin correct te stellen dat niemand weet waar men aan toe is. Dat elke meerderheidsfractie haar eigen accenten legt, hoeft overigens niet slecht te zijn voor de kwaliteit van de besluitvorming. Een compromis leidt niet noodzakelijk tot ondeugdelijk werk.

De minister neemt de volle verantwoordelijkheid voor de terugtrekking van het aanvankelijk ingediende ontwerp van kiesdecreet. Het kabinet, de administratie en de vakgroep Bestuursrecht van de Universiteit Gent hebben geholpen bij het opstellen van de ontwerp teksten. Die laatste helpt ook mee bij het opstellen van uitvoeringsbesluiten en bij het ontwikkelen van een aantal modellen. De terugtrekking van het eerste ontwerp was ook voor de minister een pijnlijk moment. Er was een probleem met de nummering in het ontwerp van decreet omdat men zich gebaseerd had op foutieve gecoördineerde versies van de kieswetten. Intussen is voor de commissieleden een gecoördineerde versie beschikbaar waarin de voorgestelde decreetswijzigingen verwerkt zijn.

Wat de discussie over de lijststem betreft, meent de minister dat mensen het belangrijk vinden dat zij kunnen bepalen wie namens hen zetelt: dat is nu sowieso diegene met de meeste stemmen in functie van het aantal zetels dat behaald is. Dat bovenaan de lijst nog een stemvak kan ingekleurd worden, vindt de minister op zich niet slecht. Dat is geen verloren stem want de lijststem bepaalt mee het aantal zetels.

De opvolgers worden niet rechtstreeks verkozen. In die zin kan men verantwoorden waarom de lijststem nog voor 50 procent impact heeft voor de opvolgers. De halvering van de impact van de lijststem voor de opvolgers is het resultaat van een compromis, dat de minister als lid van de regering moet en wil verdedigen. De minister vindt het democratisch ongezonder dat opvolgers met minder stemmen dan de effectieve

kandidaten vanuit een aparte raster toch met een mandaat zouden gaan lopen.

Wat de pariteit tussen mannen en vrouwen betreft, wijst de minister er op dat vandaag 27,5 procent van de gemeentemantatarissen en 7,5 procent van de burgemeesters in Vlaanderen vrouwen zijn. Dat is een democratisch deficit. De 50/50-regel moet men achteraf durven evalueren; hij moet ook niet eeuwig gelden. De regel is nu analoog aan wat voor de parlementsverkiezingen geldt en is dus logisch. Men kan nog altijd een onvolledige lijst indienen; zelfs een eenmanslijst is krachtens artikel 23 van het decreet mogelijk.

De minister vindt de provinciale organisatie van de Raad voor de Verkiezingsbetwistingen, die bestaat uit specialisten in het publiek recht, evident. Die Raad moet immers binnen een kort tijdsbestek niet alleen de geldigheid van de verkiezingen beoordelen maar ook klachten behandelen. Als dat op Vlaams niveau moet georganiseerd worden voor 308 gemeentebesturen, zal de Raad tijd te kort komen.

De minister stelt verder dat het bedrag van de verkiezingsuitgaven gewoon is overgenomen uit de federale wet, weliswaar omgezet in euro en geïndexeerd. Voor het overige is daar niets aan veranderd.

De heer *Van Hauthem* herhaalt dat hij daar niets op tegen heeft maar zich enkel afvraagt of Vlaanderen dat in een decreet kan inschrijven.

Volgens de *minister* mag dat volgens artikel 6, paragraaf 1, van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980. Het gaat daar om “de verkiezing van de provinciale, gemeentelijke en binnengemeentelijke organen als ook van de organen van de agglomeraties en federaties van gemeenten, met inbegrip van de controle op de hierop betrekking hebbende verkiezingsuitgaven en de herkomst van de middelen die er aan zijn besteed”.

De heer *Van Hauthem* stelt vast dat het hier de controle op de verkiezingsuitgaven betreft en niet de regelgeving daaromtrent. Er is ook een decreet op de verkiezingsuitgaven voor het Vlaams Parlement maar het is niet het Vlaams Parlement dat bepaald heeft hoe hoog de bedragen zijn die mogen uitgegeven worden.

De *minister* stelt dat de verkiezingsuitgaven daar in begrepen zijn. Ze staan ook niet bij de uitzonderingen.

Volgens de minister hebben de verschillende kiessystemen voor de gemeenten en de provincies helemaal niets met een schending van het gelijkheidsbeginsel te maken. De heer Tavernier probeert door die stelling zijn electoraal onvermogen te compenseren. Er worden hier geen nieuwe kiesstelsels gecreëerd; de historische stelsels worden gewoon overgenomen. Overigens biedt het systeem-Imperiali op het lokale niveau een grotere stabiliteit: het leidt tot minder versnippering en sterkere meerderheden. Men kan in bepaalde gevallen met 40 procent een meerderheid halen. Dat hangt af van hoeveel lijsten er deelnemen aan de verkiezingen en van de electorale slagkracht van die lijsten. Maar het gaat niet zo ver als in Groot-Brittannië waar Labour nu met 34 procent van de stemmen bestuurt.

De heer *Norbert De Batselier* vult aan dat men in de Verenigde Staten, de ‘grote democratie’, met 25 procent van de stemmen regeert.

De *minister* vervolgt dat, wat de bestendige deputatie betreft, titel 6bis van de Provinciekieswet voor Vlaanderen geldt en titel 6 niet meer, behalve wanneer het gaat om klachten tegen de rechtstreekse schepenvierkiezing en de OCMW-raadsverkiezingen in Voeren en de faciliteitengemeenten. Deze werkwijze is geadviseerd door de Raad van State.

3.3 Replieken van de commissieleden

De heer *Van Hauthem* verwijst naar de opmerking van de minister dat het systeem-Imperiali goed is voor de bestuurscontinuïteit in de gemeenten. Daaruit leidt de spreker af dat het systeem-D’Hondt, waaruit de bestendige deputaties resulteren, niet goed is voor de bestuurscontinuïteit. Men werkt met een aantal naast elkaar bestaande systemen en voor elk systeem vindt men altijd wel een bepaalde uitleg, die echter indruist tegen de argumenten die men ter verdediging van het andere systeem hanteert. Dat bedoelt de heer Van Hauthem wanneer hij stelt dat het hier om een compromis gaat. In de context van een basiswetgeving inzake verkiezingen is zo’n compromis negatief.

De heer Van Hauthem weet ook wel dat titel 6bis nog een aantal bepalingen bevat die hoe dan ook in de Provinciekieswet moeten blijven staan omdat ze over de faciliteitengemeenten gaan. Hij vraagt zich enkel af of een en ander niet tot verwarring zal leiden. Als iemand tegen een kandidaat bezwaar indient bij de

bestendige deputatie, zal die dan wel zeggen dat ze niet meer bevoegd is?

De heer *Guido Decoster*, directeur-generaal van de administratie Binnenlandse Aangelegenheden, antwoordt dat in de onderrichtingen duidelijk zal aangegeven worden wie voor welke verkiezingen bij wie klacht moet indienen. Dat zal conform de wet gebeuren. Titel 6 kan niet uit het decreet worden geschrapt: beide procedures blijven nodig.

De heer *Van Hauthem* begrijpt het probleem, maar vraagt zich wel af of het op deze manier fatsoenlijk is opgelost.

Wat de vraag van de heer *Tavernier* over de provinciale apparenteringskringen en de districten betreft, stelt de *minister* dat hier artikel 2 van de Provinciewet geldt. Artikel 6 van het Provinciedecreet neemt dezelfde bepaling over maar verwijst naar artikel 88 van het Kieswetboek. Dat artikel is nog niet in werking. Vandaar dat men opnieuw terecht komt bij artikel 2 van de Provinciewet, dat bepaalt dat de provincieraadsleden verkozen worden per district. De districten worden bepaald volgens artikel 88 van het Kieswetboek. Een verandering moet dus aangebracht worden aan artikel 2 van de Provinciewet.

De heer *Jef Tavernier* besluit daaruit dat het Vlaams Parlement eigenlijk niet bevoegd is.

De *minister* antwoordt dat artikel 6, §1 van het Provinciedecreet nog niet in werking is getreden.

De heer *Tavernier* antwoordt dat in artikel 6 van het Provinciedecreet niet verwezen wordt naar bijlagen. Artikel 2 van de Provinciewet doet dat wel.

De heer *Didier De Tollenaere*, kabinetsmedewerker, verduidelijkt dat de Vlaamse decreetgever bevoegd is. Artikel 2 van de Provinciewet is nog altijd in werking. Artikel 2 van de Provinciewet kan enkel gewijzigd worden door een amendement in te dienen op het Provinciedecreet.

De heer *Tavernier* herhaalt dat in het Provinciedecreet niet wordt verwezen naar een bijlage.

De heer *De Tollenaere* zegt dat die bijlage indien nodig toegevoegd moet worden aan het Provinciedecreet omdat het een bijlage betreft bij de Provinciewet.

De heer *Tavernier* zegt nogmaals dat die bijlage niet is toegevoegd aan het Provinciedecreet. Om dat artikel

van het Provinciedecreet te begrijpen wordt verwezen naar een artikel uit de Provinciewet dat wordt opgeheven van zodra artikel 6 van het Provinciedecreet in werking treedt.

De heer *De Tollenaere* stelt dat de districten niet gewijzigd worden. De bijlagen blijven van kracht.

De heer *Tavernier* besluit hieruit dat onvolledig werk is geleverd. Enerzijds heeft de Vlaamse decreetgever enkele bepalingen gewijzigd, maar anderzijds wordt verwezen naar een wet die inmiddels afgeschaft is.

De *minister* benadrukt dat artikel 2 van de Provinciewet nog altijd in voege is.

De heer *Tavernier* repliceert dat artikel 2 van de Provinciewet niet langer van kracht is van zodra artikel 6 van het Provinciedecreet in werking treedt. Voor een aangelegenheid die niet geregeld is, wordt verwezen naar de bijlage bij een artikel dat niet langer van kracht is.

De heer *Ludo Veny*, raadgever van de minister, stelt dat in de Provinciekieswet veel wordt overgenomen uit het Kieswetboek. Artikel 2 van de Provinciewet bepaalt dat de verkiezingen per district verlopen en dat de grenzen van de districten gelijk zijn aan die van de kieskantons bedoeld in artikel 88 van het Kieswetboek. Die grenzen zijn als bijlage bij de Provinciewet gevoegd.

Het Vlaams Gewest is bijgevolg bevoegd over de omschrijving van de kieskantons. Dat betekent dat niet meer verwezen wordt naar artikel 88 van het Kieswetboek. In de plaats daarvan worden deze bepalingen opgenomen in het Provinciedecreet of in het Provinciekiesdecreet. Op dit ogenblik is het indirect opgenomen omdat artikel 2 van de Provinciewet in werking is gebleven.

De heer *Guido Decoster* stelt dat in artikel 6 van het Provinciedecreet ook verwezen wordt naar artikel 88 van het Kieswetboek.

De heer *Tavernier* antwoordt dat in dat artikel 6 niet wordt verwezen naar een bijlage. Hij citeert uit artikel 2, §3, van de Provinciewet: “De groepering van de kieskantons en aanwijzing van districthoofdplaatsen geschiedt in overeenstemming met de bij deze wet gevoegde tabel”. In het Provinciedecreet is enkel sprake van kiesdistricten en wordt er niet naar een tabel in bijlage verwezen.

De heer Tavernier vraagt nog hoe de apparenteringsomschrijving wordt vastgelegd.

De heer *Ludo Veny* antwoordt dat deze bepalingen niet zijn gewijzigd.

De *minister* stelt dat de apparenteringsomschrijving overeenkomt met het administratieve arrondissement.

4. Artikelsgewijze bespreking

HOOFDSTUK I

Artikel 1

Artikel 1 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen.

HOOFDSTUK II

Wijzigingen in de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932

Artikel 2

De heer *Joris Van Hauthem* vreest dat dit artikel tot onnodige verwarring kan leiden. Voor 31 augustus moeten de digitale kiezerslijsten aangevraagd worden met een aangetekende brief. Daarnaast kan elke partij op uitdrukkelijk verzoek een papieren exemplaar van de kiezerslijst ontvangen. Het zijn de gemeenten die ieder afzonderlijk kunnen bepalen op welke manier het uitdrukkelijke verzoek geformuleerd dient te worden. De spreker stelt voor de aanvraag van een papieren exemplaar toe te voegen aan de aanvraag van het digitale exemplaar. Hij benadrukt dat deze opmerking niet van politieke, maar van praktische aard is. In de praktijk zijn er in dit verband al problemen geweest in het verleden.

De heer *Jef Tavernier* stemt in met de opmerkingen van de heer Van Hauthem. Hij vindt het belangrijk dat de procedure duidelijk is opdat iedere burger zijn rechten zou kennen. Als men de praktische regeling aan de gemeenten overlaat moet de burger in iedere gemeente nagaan wat het schepencollege in dat verband beslist heeft. Het zou beter zijn dat iedere bur-

ger zou weten wat zijn minimale rechten zijn. In de gemeenten zelf kan men dat dan desgevallend nog soepeler laten verlopen.

De *minister* antwoordt dat er in de praktijk geen problemen zijn. Elke gemeente heeft zijn eigen gewoonten. Vaak vraagt men het gewoon aan de gemeentesecretaris; in andere gemeenten is men op dat vlak wat formalistischer. De minister wil de gemeenten de vrijheid laten om dat te regelen zoals zij dat wensen.

Artikel 2 wordt aangenomen met 7 stemmen bij 3 othoudingen.

Artikel 3

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Verfaillie, Jan Peumans, Jacky Maes en Marnic De Meulemeester strekt ertoe op de vijfde regel “§1” te vervangen door “§§ 1 en 2” (*Parl. St. VI. Parl. 2005-06, nr. 637/2, amendement nr. 1*).

De *minister* vraagt de indieners dit amendement in te trekken. Op de voorgestelde datum zijn de kieslijsten nog niet ingediend en zijn de kandidaten formeel nog niet bekend.

De heer *Van Hauthem* is van oordeel dat de datum wel in het decreet moet staan. In de toelichting bij artikel 3 staat dat de lijsten uiterlijk op 31 augustus bezorgd moeten worden aan de aanvragers. Deze situatie zal volgens de spreker tot praktische problemen leiden: de lijsten mogen niet bezorgd worden want enkel de indieners van een lijst kunnen er gebruik van maken. De wet bepaalt daarentegen dat partijen die geen lijst indienen geen gebruik kunnen maken van de kiezerslijst, ook niet voor verkiezingsdoeleinden. Bepaalde gemeentebesturen zullen mogelijk nagaan of de aanvragers wel een kandidatenlijst hebben ingediend voor 31 augustus. Dat is toch uitdrukkelijk niet de bedoeling.

De *minister* repliceert dat de datum in de Gemeentekieswet staat. Artikel 5 van die wet bepaalt dat het gemeentebestuur uiterlijk op 31 augustus twee exemplaren van de lijst zendt naar de gouverneur of zijn gemachtigde en aan de vertegenwoordigers van de politieke partijen, zoals bedoeld in artikel 4, §1. De minister stelt dat amendement nr. 1 over de individuele kandidaten gaat. De lijsten worden pas ingediend op de 28e en de 29e dag voor de verkiezingen. Het is

op dat ogenblik nog niet formeel bekend wie kandidaat is.

De indieners verklaren amendement nr. 1 in te trekken.

Artikel 3 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 4 en 5

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 5bis

Een amendement voorgesteld door de heren Joris Van Hauthem en Wim Van Dijck strekt ertoe een nieuw artikel 5bis in te voegen (637/3, amendement nr. 15).

De heer *Van Hauthem* geeft lezing van het amendement : “De gemeenteraadskiezers die opgeroepen worden om deel uit te maken van één van de bureaus vermeld in deze wet, bezitten de Belgische nationaliteit.”. Met een van de bureaus worden de stembureaus, telbureaus, kantonhoofdbureau enzovoort bedoeld. In de wet, die stemrecht verleent aan mensen die de Belgische nationaliteit niet bezitten, worden ook uitzonderingen gemaakt voor uitvoerende mandaten. In dit geval is er volgens de spreker ook sprake van de uitvoering van wetten en decreten. Vandaar zou men hier ook de nationaliteitsvereiste moeten inschrijven.

Amendement nr. 15 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Artikelen 6 en 7

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 8

De heer *Van Hauthem* vraagt of een spatie ook als een karakter beschouwd wordt.

De *minister* antwoordt dat spaties wel degelijk karakters zijn. Ook punten, komma's, koppeltekens enzovoort worden als een karakter beschouwd.

De heer *Tavernier* vraagt of elke letter in de naam van een lijst nog steeds voor een woord moet staan. Hij verwijst naar het probleem dat op een bepaald moment ontstond over de betekenis van de benaming Agalev. Voor Groen! bijvoorbeeld is er geen betekenis voor de afzonderlijke letters. Indien iedere letter een afkorting moet zijn van een woord, kan men nu al creatief beginnen nadenken.

De *minister* antwoordt dat rekening gehouden moet worden met de bepalingen over de bescherming van het letterwoord. Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen hoeven de letters niet voor een woord te staan.

De heer *Norbert De Batselier*, commissievoorzitter, stelt vast dat de minister meent dat er in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen geen probleem is. Hij stelt voor dat de administratie deze aangelegenheid grondig bestudeert en dat er een signaal wordt gegeven indien er zich toch een probleem zou stellen.

De *minister* verwijst naar de heer Rudy Janssens, afdelingshoofd van de afdeling Juridische Aangelegenheden en Verkiezingen van de administratie Binnenlandse Aangelegenheden, die belast is met de organisatie van de verkiezingen, en die formeel bevestigt dat het niet de bedoeling is dat elke letter uit de benaming van een lijst voor een woord staat.

Artikel 8 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 9

De heer *Joris Van Hauthem* heeft vooreerst een vraag bij §4. Daarin wordt bepaald dat de modellen van de voordrachtsakte, verbeteringsakte, van de individueel geschreven en ondertekende verklaring zoals bedoeld in artikel 23 en van de aangifte door de Vlaamse Regering worden vastgelegd. De spreker vraagt wanneer deze modellen beschikbaar zullen zijn. Hij wijst erop dat er vroeger vaak problemen waren met de zogenaamde peterlijsten. Sommige partijen hadden daarvoor een eigen model maar in sommige gevallen deden voorzitters van stembureaus moeilijk over een lijst die door meerdere mensen was ondertekend omdat het geen individuele verklaring was. Zal men voortaan gebruik kunnen maken van één globale lijst of kiest men voor één document per peter?

De *minister* verklaart dat het de bedoeling is dat de modellen klaar zijn eind maart, begin april.

De heer *Rudy Janssens* van de administratie Binnenlandse Aangelegenheden vult aan dat de peters op één lijst zullen kunnen tekenen. De administratie werkt op dit ogenblik nog aan een model.

Vervolgens gaat de heer *Van Hauthem* in op §3 dat twee elementen bevat: enerzijds de pariteit tussen man en vrouw en anderzijds de bepaling dat niet-verkiezbare kandidaten voortaan vervangen mogen worden. Wat dit laatste betreft, bestond er vroeger geen gelijkaardige bepaling, behalve wanneer op de lijst de vereiste verhouding tussen mannen en vrouwen niet werd gerespecteerd.

De *minister* antwoordt dat te jonge kandidaten, kandidaten die verhuisd zijn enzovoort vervangen kunnen worden. Men dient er wel op toe te zien dat de pariteit bewaard blijft.

De heer *Van Hauthem* wijst er vervolgens op dat het Gemeentedecreet een aantal onverenigbaarheden heeft geschrapt. Militairen mogen voortaan wel kandidaat zijn. Politieagenten mogen kandidaat zijn mits ze niet wonen in de politiezone waar ze werken. De spreker wijst erop dat zolang men op federaal niveau het statuut van de militair of politieagent niet aanpast, de onverenigbaarheid in feite blijft bestaan. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 zijn twee klachten ingediend tegen politieagenten die kandidaat waren. In het ene geval heeft de voorzitter van het hoofdbureau de klacht aanvaard. In het andere geval is de klacht verworpen en mocht de persoon in kwestie wel op de lijst blijven staan. De spreker vraagt welke bepaling primeert: de federale wetgeving of het Vlaamse Gemeentedecreet.

De *minister* antwoordt dat hij enkel de verantwoordelijkheid kan opnemen voor zaken waarvoor hij verantwoordelijk is. Via het Gemeentedecreet werden een aantal onverenigbaarheden opgeheven, onder meer voor militairen. Op federaal niveau is men bezig een aantal bezwaren inzake het tuchtrechtelijke aspect van het statuut weg te werken.

De heer *Van Hauthem* stelt vast dat er vandaag een tegenstrijdigheid bestaat. Welke regelgeving geeft dan de doorslag?

De *minister* antwoordt dat hij hierop geen eenduidig antwoord kan geven omdat er geen hiërarchie van de normen is. Men kan er enkel voor zorgen dat alle mogelijke hindernissen worden weggewerkt. Concreet heeft de Vlaamse decreetgever de wil te kennen gegeven om het voorbehoud voor militairen en

politieagenten op te heffen. Men probeert daar via de federale volksvertegenwoordiging een verlengstuk aan te geven door op dat niveau het opheffen van dat voorbehoud statuutrechtelijk mogelijk te maken.

De heer *Johan Sauwens* is van mening dat de voorzitter van een hoofdbureau enkel rekening moet houden met de Vlaamse regeling inzake onverenigbaarheden. De rest behoort tot de inrichting van het politieambt zoals geregeld in de politiewet. De spreker erkent wel dat het beter is dat beide regelgevingen op elkaar afgestemd worden.

De heer *Van Hauthem* vraagt of dit ook de interpretatie is van de minister.

De *minister* kan zich vinden in de visie van de heer Sauwens. Men moet zich uiteraard houden aan de hoofdverkiezingsvoorwaarden, met name ingeschreven zijn in de gemeente en achttien jaar oud zijn. Voor het overige moet men federaal proberen statutaire obstakels weg te werken.

De heer *Sauwens* herhaalt dat de voorzitter de kandidaatstelling moet toetsen aan de hier voorliggende specifieke kiesregelgeving. Andere specifieke regelgevingen die eigen zijn aan de functie en het ambt worden best afgestemd op de kiesregelgeving. Indien er tussen die regelgevingen onenigheid blijft bestaan moet de toetsing uiteindelijk gebeuren ten aanzien van de hier voorliggende kiesregelgeving.

De heer *Van Hauthem* merkt op dat dit niet veel rechtszekerheid geeft aan de betrokken persoon. Hij overtreedt mogelijk de wet die zijn statuut regelt, zelfs al overtreedt hij niet het decreet.

Vandaar dat het volgens de *minister* belangrijk is dat het statuut federaal in overeenstemming wordt gebracht met wat een duidelijke parlementaire meerderheid in het Gemeentedecreet heeft bepaald. Dat heeft overigens niets te maken met de verschillende bestuursniveaus want de federale overheid accepteert dat dit in de verschillende regio's uiteenlopend kan geregeld zijn. De besprekingen over de statutaire afstemming ten aanzien van de wil van de Vlaamse decreetgever zijn thans bezig, zodat militairen ook kandidaat kunnen zijn, verkozen worden en ambten opnemen tot en met burgemeester of schepen worden.

De heer *Van Hauthem* verwijst naar de voorlaatste en laatste zin van het tweede lid van §3: "Indien het hoofdstembureau overgaat tot het schrappen van

kandidaten van een lijst en hierbij de pariteit niet wordt behouden of hersteld, dan wijst het de lijst in kwestie af. In het geval een lijst, na schrapping van kandidaten, niet wordt afgewezen, komt de lijst onderaan de nummering en verliest de lijst in kwestie desgevallend haar gemeenschappelijk volgnummer.”. De spreker vraagt naar de betekenis hiervan.

De *minister* antwoordt dat dit te maken heeft met de beschermde letterwoorden en met het feit dat partijen een beroep kunnen doen op een nationaal lijstnummer. Als men een onvolledige lijst indient wordt men achteraan geplaatst, na de nationale lijstnummers.

De heer *Van Hauthem* stelt vast dat zogenaamde ‘nationale’ lijsten een nationaal nummer krijgen. Daarnaast zijn er naargelang de gemeente lokale lijsten. Dan maakt men nog een verder onderscheid tussen de volledige en de onvolledige lijsten. Wat echter in de geciteerde bepalingen staat is dat men zijn nationaal lijstnummer kan verliezen als men een onvolledige lijst indient. Hoe kan men een nationaal nummer verliezen? Ofwel heeft men een nationaal nummer ofwel heeft men er geen. Maar wat hier staat betekent dat een lijst met een nationaal volgnummer dat nummer verliest in een gemeente waarin een kandidaat van de lijst wordt geschrapt zonder dat de pariteit in het gedrang komt.

De *minister* stelt dat onvolledige lijsten achteraan komen.

Dat kan volgens de heer *Van Hauthem* niet voor de nationale lijsten want die hebben al een nummer op basis van een nationale loting.

De *minister* verklaart dat onvolledige lijsten hun nationaal volgnummer verliezen.

De heer *Van Hauthem* vindt dit onzin. Wat in de geciteerde passages staat, wijkt volgens hem wel degelijk af van de bestaande praktijk, in tegenstelling tot wat de minister beweert.

Ook de heer *Tavernier* vraagt zich af wat in dat scenario nog de zin van nationale nummers is.

De heer *Sauwens* is eveneens van mening dat dit verwarrend zal werken. In het verleden waren er kleinere partijen met een nationaal nummer die niet overal volledige lijsten indienden, maar dat nationaal nummer wel overal konden gebruiken. Waarom moet dat veranderen? Voor de kiezer moet duidelijkheid primeren.

De heer *Norbert De Batselier* begrijpt uit de tekst dat het verlies van het gemeenschappelijke volgnummer een sanctie is voor het indienen van een onvolledige lijst. Men maakt eigenlijk de politieke keuze om volledige lijsten te stimuleren.

De *minister* vindt dat het systeem logisch is. Eerst krijgt men de volledige lijsten met een nationaal nummer; daarna komen de lokale lijsten en dan de onvolledige lijsten.

De heer *Van Hauthem* vraagt zich af wat dan nog de logica is van een nationaal nummer. Hij blijft erbij dat de toekenning van nationale nummers, op grond van een vertegenwoordiging in het parlement, de eerste stap is. Die logica gaat uit van representativiteit, onafhankelijk van de volledigheid van de lijsten die men lokaal indient en zelfs van het indienen van een lijst zelf.

De *minister* stelt dat men het nationale nummer behoudt als men een volledige lijst indient. Overigens meent hij dat de overgrote meerderheid van de lijsten met een nationaal nummer volledige lijsten zal indienen.

De heer *Van Hauthem* dringt erop aan dit opnieuw te bekijken. Wanneer zal over een dergelijk verlies van een nummer beslist worden? Hij wijst erop dat partijen campagne voeren met hun nationaal nummer.

De fractie van de heer *Sauwens* wil wat dit betreft geen wijziging van de bestaande situatie. Het streven naar een zo volledig mogelijke lijst mag niet primeren op de duidelijkheid voor de kiezer. Hij stelt daarom voor een amendement in te dienen waardoor de mogelijkheid om het gemeenschappelijk volgnummer te verliezen, wordt geschrapt. Wat is er ondemocratisch aan een onvolledige lijst in een of andere kleinere gemeente? Alle partijen hebben in een kleinere gemeente wel eens onvolledige lijsten ingediend.

De bedoeling van de bepaling in kwestie is volgens de *minister* om een voordeel te bieden aan volledige lijsten. Onvolledige lijsten kunnen uiteraard nog altijd deelnemen aan de verkiezingen en campagne voeren.

De heer *Tavernier* wijst op de bestaande praktijk. Zijn partij had in de meeste gemeenten onvolledige lijsten en dat was nooit een probleem wat de nationale lijstnummers betreft. Het is bovendien het duidelijkst voor de kiezer, het meest praktisch en geeft het minste werk. Met de nieuwe tekst maakt men het onnodig ingewikkeld en creëert men extra werk.

De heer *Norbert De Batselier* meent dat er een afweiging moet worden gemaakt tussen het aanzetten om volledige lijsten in te dienen – mét pariteit – en het creëren van een extra onduidelijkheid voor de kiezer. Men moet afwegen wat primeert.

De heer *Van Hauthem* stelt dat iedere partij streeft naar een volledige lijst, zoniet sanctioneert men zichzelf. Hij vindt de voorgestelde straf om niet te slagen in de volledige samenstelling van een lijst – het verlies van het nationaal nummer – niet redelijk.

De heer *De Batselier* doet opmerken dat het mogelijk is dat een lijst onvolledig blijft precies omdat men niet in staat is aan de evenwichtsvoorwaarde tussen mannen en vrouwen te voldoen. Men kan het dan zien als een extra aansporing om een volledige lijst die voldoet aan de pariteitsvoorwaarde in te dienen.

Volgens de heer *Van Hauthem* dient niemand voor zijn plezier of omdat men het niet eens is met de regelgeving inzake de pariteit, een onvolledige lijst in. Door de bepaling in kwestie gaat men lijsten straffen die niet kunnen wat ze wel zouden willen. De spreker meent dat men het zo nodeloos ingewikkeld maakt. Hij stelt daarom voor de laatste zin van het tweede lid van §3 te schrappen. Dan is het probleem opgelost.

De heer *Sauwens* ziet de bestraffing van onvolledige lijsten als iets nieuws. Hij begrijpt de ratio daarvan niet.

De *minister* legt uit dat het hier alleen over het gebruik van de nationale nummers gaat. Daaraan worden enkele voorwaarden gekoppeld. Niemand wordt echter uitgesloten van deelname aan de verkiezingen. De minister wil zich wel neerleggen bij wat de meerderheid in het parlement beslist.

De heer *Sauwens* stelt daarom voor een amendement in te dienen om de zin in kwestie te schrappen.

De heer *De Batselier* vindt ook dat men een en ander nodeloos moeilijk maakt en dat de sanctionering daarom best wordt geschrapt. Diegenen die een volledige lijst kunnen indienen zullen dat ongetwijfeld doen want anders straft men zichzelf. Het komt de duidelijkheid ten goede en bespaart administratieve rompslomp.

Een amendement voorgesteld door de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie, Marnic De Meulemeester, Dirk De Cock, Marcel Logist en Jan Peumans strekt ertoe in de voorgestelde tekst van artikel 23, §3,

tweede lid, de laatste zin te schrappen (637/3, amendement nr. 16).

Amendement nr. 16 wordt aangenomen met 13 stemmen.

Een amendement voorgesteld door mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt ertoe §3 in de voorgestelde tekst van artikel 23 te schrappen (637/2, amendement nr. 2/A).

De heer *Van Hauthem* licht toe dat het hier om een amendement in hoofdorde gaat. Goedkeuring van het amendement impliceert dat de bestaande §3 van de Gemeentekieswet van toepassing blijft. Die stelt een verhouding tussen man en vrouw voorop van 2/3 – 1/3. Door de nieuwe regeling inzake de pariteit wordt het lokale partijen nog moeilijker gemaakt om lijsten in te dienen. Het streven naar de deelname van meer vrouwen in de politiek is nobel, maar het moet realistisch blijven. Het huidige systeem dreigt te zullen leiden tot drama's. De spreker merkt op dat hij principieel tegenstander is van quota. De vraag rijst dan immers waarom er niet ook andere criteria zouden worden gehanteerd, zoals leeftijd, professionele bezigheid of handicap.

Een amendement voorgesteld door mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt ertoe in het voorgestelde artikel 23, §3, het tweede lid te vervangen (637/2, amendement nr. 2/B).

De heer *Van Hauthem* stelt dat het hier gaat om een amendement in bijkomende orde. Het stelt de volgende bepaling voor : “Op eenzelfde lijst mogen niet meer kandidaten voorkomen dan er raadsleden te verkozen zijn. Op elk van de lijsten van kandidaten voor de verkiezingen mag het aantal kandidaten van elk geslacht niet meer bedragen dan de helft plus één van het aantal bij de verkiezing te begeven zetels.”. Dit amendement houdt rekening met eventuele onvolledige lijsten die het vanzelfsprekend moeilijker hebben om een volledige pariteit te realiseren. Bij gemeenteraadsverkiezingen zijn er veel lokale partijen. Zij zullen het nog moeilijker krijgen om volledige lijsten in te dienen. Daarom stelt de heer Van Hauthem voor dat, als de vijftig-vijftig-verhouding dan toch wordt ingevoerd, deze verhouding alleen zou worden toegepast op het aantal te begeven zetels en niet op het aantal kandidaten op de lijst.

De *minister* antwoordt dat er bij de algemene bespreking reeds uitvoerig op dit probleem werd ingegaan. De meerderheid wenst dat er meer vrouwen zouden vertegenwoordigd worden op de lokale bestuurs-

niveaus. In 2006 zijn 27,6 procent van de gemeenteraadsleden, 7,5 procent van de burgemeesters en 17 tot 18 procent van de schepenen vrouwen. De vrouwelijke aanwezigheid moet ook in de politiek versterkt worden. Er moet worden vermeden dat de pariteitsverplichting zou worden uitgehold door de indiening van onvolledige lijsten.

De heer *Van Hauthem* betwijfelt dat er doelbewust onvolledige lijsten zouden worden ingediend om de pariteitsverhouding te omzeilen. Een partij die een onvolledige lijst indient straft immers zichzelf. Door de voorgestelde regeling zullen er meer onvolledige lijsten worden ingediend omdat men niet in staat is om de pariteit te bereiken. Het resultaat zal zijn dat er globaal minder kandidaten zullen deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen.

De heer *De Batselier* merkt op dat dit debat al uitputtend werd gevoerd tijdens de algemene bespreking. De meerderheid heeft uitdrukkelijk te kennen gegeven een verhouding van vijftig-vijftig te wensen.

De heer *Sauwens* steunt het principe van de pariteit. Op het terrein zijn er echter veel negatieve reacties en vragen. De spreker stelt niet het principe van de pariteit in vraag, maar wel de timing van de invoering ervan. Men zou een overgangsregeling kunnen overwegen waarbij in 2006 een verhouding 60-40 zou gelden en pas in 2012 de verhouding die thans voorgesteld wordt.

Mevrouw *Veerle Heeren* wijst erop dat dit een persoonlijk standpunt is van de heer *Sauwens*, dat niet gesteund wordt door een meerderheid van de CD&V-fractie.

De heer *Sauwens* geeft toe dat het om een persoonlijk standpunt gaat, maar betwijfelt of deze aanpassing niet op een meerderheid binnen zijn fractie zou kunnen rekenen. Ook heel veel vrouwen zouden dit standpunt delen.

De *minister* onderstreept dat er op het terrein al gewerkt wordt in de logica van de pariteit. Het gaat om een duidelijke keuze. Door te aarzelen met de invoering zouden er misverstanden kunnen rijzen.

De heer *Sauwens* meent dat een meerderheid van dit parlement de door hem voorgestelde overgangsregeling zou toejuichen.

De *minister* zegt dat men het pariteitsbeginsel zal evalueren. De keuze die nu gemaakt wordt is echter duidelijk. Van alle gemeenteraadsleden is slechts één

op vier een vrouw. Slechts 7,5 procent van alle burgemeesters is een vrouw. De meerderheid heeft ervoor gekozen om hier iets aan te doen.

De heer *Sauwens* repliceert dat men met het oog daarop de pariteit moet invoeren voor de mandaten en niet voor de kandidaten.

De *minister* antwoordt dat sommige leden van de fractie van de heer *Sauwens* de voorliggende regeling van bij het begin fanatiek hebben gesteund.

Mevrouw *Heeren* kan dit bevestigen.

De heer *Jan Peumans* stelt vast dat de minister de regeling zal evalueren. Hij zal de minister daar later mee confronteren. De spreker is voorstander van de pariteit, maar stelt wel ongenoegen vast op het terrein. Hij wil weten hoe de minister deze regeling wil evalueren. Zal er een onderzoek worden uitgevoerd naar de problemen van de pariteit en naar de gevolgen ervan voor de kandidaten van zowel het mannelijke als het vrouwelijke geslacht?

De *minister* belooft dat er een evaluatie zal komen, maar geeft aan dat nog niet is onderzocht hoe dit zal gebeuren.

Amendement nr. 2/A wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3 bij 1 onthouding.

Amendement nr. 2/B wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heer *Jef Tavernier* strekt ertoe in de voorgestelde tekst van artikel 23 een §5 toe te voegen (637/2, amendement nr. 3).

De heer *Tavernier* stelt dat het hier gaat om lijstengroepering. Het bestaande kiessysteem leidt volgens hem niet tot een evenredige vertegenwoordiging. Bij de gemeenteraadsverkiezingen wordt het systeem-Imperiali gehanteerd. Daarbij is het mogelijk om een meerderheid te krijgen met een minderheid van de stemmen. Een ander gevolg is dat er in bepaalde gevallen kartellijsten worden gecreëerd om louter opportunistische redenen.

De vraag is volgens de spreker welke visie men heeft op een lijst. Betreft het een soort van kiesvereniging tussen verschillende personen die elkaar toevallig ontmoeten en die eigenlijk alleen een overeenkomst aangaan over de volgorde op de lijst? Of moet een lijst ook zijn ingegeven door een bepaalde eenheid in

visie? De spreker meent dat het laatste het geval zou moeten zijn. Sommigen zien dit echter anders. De heer Tavernier heeft de indruk dat de grotere traditionele partijen het kiessysteem hanteren als een middel om de kleinere, minder volgzame groeperingen te dwingen om samen te werken.

Er is dus volgens de spreker nood aan een meer evenredig kiessysteem. Op het gemeentelijk niveau zijn er twee mogelijkheden om hier iets aan te doen. Een eerste mogelijkheid is om het systeem-Imperiali te vervangen door het systeem-D'Hondt. Dat zal voorgesteld worden via een later amendement. Een tweede mogelijkheid is om te werken met lijstenverbinding, zoals dat door sommige Vlaamse partijen gebeurt bij de verkiezingen in Brussel.

De heer Tavernier spreekt in zijn amendement niet over lijstenverbinding, maar wel over lijstengroepering. Het gaat eigenlijk om hetzelfde principe als bij de lijstenverbinding op Brussels niveau. De partijen trekken met een afzonderlijke lijst naar de kiezer. Tegelijk wordt ten aanzien van de kiezer aangegeven dat men zich zal verbinden met een andere lijst, zodat een meer evenredige vertegenwoordiging mogelijk wordt gemaakt. Voor de berekening van het aantal zetels wordt dan uitgegaan van een pool van stemmen. Het voordeel hiervan is dat het vooraf voor de kiezer duidelijk is dat een partij bij de vorming van een eventuele meerderheid met de partij zal samengaan met wie ze zich gegroepeerd heeft. Zo wordt tegemoet gekomen aan het probleem, zoals het door een bepaalde burgerpartij ooit werd geformuleerd, dat men wel weet voor wie men stemt maar niet voor welke meerderheid men stemt.

De spreker wijst erop dat hij eenzelfde amendement heeft ingediend op het niveau van de provincie. De bedoeling bestaat erin om een meer evenredige vertegenwoordiging te realiseren. Dankzij het amendement wordt bovendien vermeden dat er te hoge kiesdrempels worden gecreëerd op gemeentelijk niveau. Nu bestaan er de facto kiesdrempels tot 9 procent.

Volgens de heer *Jan Verfaillie* is het beter om gewoon een kartel aan te gaan. Zo weten de kiezers wat ze aan een partij hebben. Bij een lijstenverbinding geven partijen aan dat ze van elkaar houden, maar dat ze toch niet in hetzelfde bed wensen te slapen.

De heer *Van Hauthem* stelt vast dat de heer Tavernier geen kartel wil maar wel de voordelen van een kartel.

De *minister* meent dat de heer Tavernier een pleidooi pro domo houdt.

De heer *Tavernier* zegt enkel te willen streven naar een meer evenredig kiessysteem. De democratie op het lokale niveau is zeer belangrijk. Het is de bron van politieke vernieuwing en creativiteit. Die creativiteit mag niet worden gefnuikt door zware kiesdrempels. Creativiteit en diversiteit op het lokale niveau moeten alle kansen krijgen.

Amendement nr. 3 wordt verworpen met 12 stemmen bij 1 onthouding.

Het aldus geamendeerde artikel 9 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 10

Artikel 10 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 11

Een amendement voorgesteld door de heren *Jan Verfaillie*, *Jan Peumans*, *Jacky Maes* en *Marnic De Meulemeester* strekt ertoe een 3° toe te voegen (637/2, amendement nr. 4).

De heer *Jan Verfaillie* verklaart dat de gevallen waarin het hoofdbureau de lijsten afwijst geregeld worden in artikel 23.

De *minister* vult aan dat het hier een louter technisch amendement betreft.

Amendement nr. 4 wordt aangenomen met 13 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 11 wordt aangenomen met 13 stemmen.

Artikelen 12 en 13

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 13 stemmen.

Artikelen 14 tot 17

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 18

Een amendement voorgesteld door mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt ertoe dit artikel te schrappen (637/2, amendement nr. 5).

De heer *Van Hauthem* merkt op dat het in dit artikel over de lijststem gaat en dat dit amendement samen gelezen moet worden met amendementen op de artikelen 22 tot 24. De spreker vindt dat er geen objectieve reden is om de lijststem niet langer te laten doorwegen, gelet op het feit dat de eerste drie kandidaten niet allemaal van hetzelfde geslacht mogen zijn.

Amendement nr. 5 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 18 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikelen 19 en 20

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 13 stemmen.

Artikel 21

Artikel 21 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 21bis

Een amendement voorgesteld door de heer Jef Tavernier strekt ertoe een nieuw artikel 21bis in te voegen (637/2, amendement nr. 6).

De heer *Tavernier* verklaart dat dit amendement samenhangt met amendement nr. 3 in verband met de lijstengroepering. Het amendement stelt een technische berekeningswijze van de zetelverdeling voor.

De heer *Norbert De Batselier*, commissievoorzitter, stelt vast dat gezien het eerste amendement verworpen is, het niet zinvol is om dat nieuwe artikel hier in te voegen.

Amendement nr. 6 wordt verworpen met 13 stemmen.

Artikel 21ter

Een amendement voorgesteld door de heer Jef Tavernier strekt ertoe een nieuw artikel 21ter in te voegen (637/2, amendement nr. 7).

De heer *Tavernier* verklaart dat dit amendement betrekking heeft op de invoering van het systeem-D'Hondt op gemeentelijk vlak, ter vervanging van het systeem-Imperiali. In de memorie van toelichting en tijdens de algemene bespreking van de ontwerpen heeft de spreker geen enkele verantwoording gevonden waarom men voor de districten in Antwerpen en de provincies het systeem-D'Hondt hanteert en voor de gemeenten het systeem-Imperiali. Dat vindt hij des te vreemder omdat men 'voor de eenvormigheid' de twee kiesdecreten in eenzelfde ontwerp wil behandelen. Dit lijkt een inbreuk te zijn op het gelijkheidsbeginsel.

Om naar een meer evenredig kiessysteem te evolveren zou het volgens de heer Tavernier logisch zijn om voor de gemeenten over te schakelen naar het systeem-D'Hondt. Het is voor hem duidelijk dat er nu feitelijke kiesdrempels bestaan van ver boven de vijf procent. Groen! heeft in het verleden kiesdrempels van vijf procent aanvaard, samen met grotere kiesomschrijvingen, maar dan was er ten minste een beperking tot vijf procent. In de feiten zijn de kiesdrempels nu soms veel hoger, tot 9 procent en zelfs meer.

De heer Tavernier stelt dat het gehanteerde kiessysteem een invloed heeft op de zetelverdeling. Hij verwijst naar een studie van Jan Colpaert, Luc Lauwers en Tom Van Puyenbroeck "Leuvense economische standpunten", waarin sprake is van de 'niet-representatieve democratie?'. De ondertitel is "Kanttekeningen bij het gemeentelijke kiesstelsel". Ze vergelijken verschillende kiessystemen, niet alleen de systemen-D'Hondt en -Imperiali, maar ook bijvoorbeeld het systeem-Niemeyer. Uit de studie blijkt dat kleinere partijen en lokale politieke bewegingen uitgesloten worden bij het nu voorgestelde systeem.

De heer Tavernier stelt vast dat vandaag niemand meer het tweestromenland verdedigt. Hiermee bedoelt hij een systeem vergelijkbaar met het Engelse, met een polarisatie tussen links en rechts of zo men wil tussen sociaal geïnspireerd en liberaal. Integendeel verdedigt men nu meer de evenredigheid en de veelkleurigheid, hoewel sommigen pogingen doen om dat via kartelformules te beknotten. Vandaar dat de spreker vraagt nog eens grondig na te denken over het kiessysteem, en met name over de invoering van het systeem-D'Hondt in plaats van -Imperiali in de gemeenten.

Ter illustratie van het effect van het kiessysteem op de zetelverdeling verwijst de spreker naar de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 in Ieper. Het systeem-Imperiali gaf de toenmalige CVP 19 zetels,

het systeem-D'Hondt 17. Voor Agalev zou er geen verschil zijn en Vlaams Blok zou via een lokale lijst een zetel meer gekregen hebben. De spreker besluit dat lokale groeperingen worden beknot via het systeem-Imperiali. Bovendien halen partijen in 106 gemeenten de absolute meerderheid in zetels zonder dat ze de absolute meerderheid in stemmen hebben. Vandaar pleit de heer Tavernier voor een meer evenredig systeem.

Amendement nr. 7 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 4 bij 1 onthouding.

Artikel 21quater

Een amendement voorgesteld door de heer Jef Tavernier strekt ertoe een nieuw artikel 21quater in te voegen (637/2, amendement nr. 8). Dit amendement sluit aan bij amendement nr. 7.

Amendement nr. 8 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 4 bij 1 onthouding.

Artikelen 22 tot 24

Een amendement voorgesteld door de heer Jef Tavernier strekt ertoe de artikelen 22 tot 24 te schrappen (637/2, amendement nr. 9).

Een amendement voorgesteld door mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt ertoe de artikelen 22 tot 24 te schrappen (637/2, amendement nr. 10).

Een amendement voorgesteld door de heer Christian Van Eyken strekt ertoe dit artikel te vervangen, waardoor de invloed van de lijststem volledig zou worden geneutraliseerd, zowel voor de effectieven als voor de opvolgers (637/3, amendement nr. 17).

De heer *Jef Tavernier* vindt dat de regeling inzake de lijststemmen hopeloos ingewikkeld is. Het kiessysteem voor de lokale besturen wijkt al af van het systeem voor de Vlaamse verkiezingen. Nu wordt weer een nieuwigheid ingevoerd met de neutralisering van de lijststem voor de effectieven en de halvering van het effect ervan voor de opvolgers. De spreker ziet hiervoor geen enkele zinnige verklaring, behalve dan partijpolitieke afspraken veroorzaakt door paniek bij de kleine kartelpartners. Kleinere partijen worden als het ware gedwongen om een kartel aan te gaan. Aan-

vankelijk was het de bedoeling om de invloed van de lijststem volledig te neutraliseren – ook voor de opvolgers –, maar daardoor werd de kans op verkiezing van kandidaten van de kleine kartelpartners zo goed als teniet gedaan. In extremis hebben ze bereikt dat de lijststem wel meetelt voor de opvolgers. In feite heeft de kiezer dus niets meer te zeggen. Een partij zal immers één van de gekozenen dwingen om ontslag te nemen om een opvolger van een kartelpartner, volgens de afspraak, toch een plaats te geven.

De heer Tavernier meent dat sommigen zelfs bovenaan een lijst zullen gaan staan zonder dat zij de bedoeling hebben om te gaan zetelen. Hij vreest een stoelendans zoals die zich bij het begin van de legislatuur in het Vlaams Parlement heeft voorgedaan. Het voorgestelde systeem van de lijststemmen zal aanleiding geven tot geheime politieke afspraken. De heer Tavernier pleit ervoor dat de lijststem blijft bestaan. De kiezer moet de mogelijkheid hebben om een lijststem te geven, zodat die zich akkoord kan verklaren met de volgorde van kandidaten die de partij heeft voorgesteld. Het meetellen van de lijststem zal de duidelijkheid ten goede komen en afspraakjes vermijden.

De heer *Jos Stassen* merkt op dat hij met de voorgestelde regeling mensen moeilijk kan overtuigen om op lijsten te gaan staan. Hij krijgt de redenen van de verschillende regeling voor effectieven en opvolgers niet uitgelegd. Kan de minister de motieven voor die regeling op papier zetten? De mensen willen graag weten waar ze aan toe zijn en hoe de bekwame mensen verkozen kunnen geraken.

De heer *Johan Sauwens* meent dat het voorgestelde systeem toch niet zo moeilijk is: de lijststem telt niet mee bij de toewijzing van de effectieve zetels; voor de opvolgers telt de lijststem voor de helft mee.

De *minister* verwijst naar de bladzijden 18 en 19 van de memorie van toelichting. Met de voorliggende regeling wil de Vlaamse Regering het lijstbelang en de individuele keuze van de burger verzoenen. Dat is een verdedigbare en legitieme optie. De individuele wil van de burger wordt volledig gerespecteerd voor de effectief verkozen mandatarissen; het persoonlijke stemmenaanbod is het enige criterium om de kandidaten aan te wijzen die de effectieve zetels voor elke politieke lijst gaan bezetten. Evenwel mag niet worden voorbijgegaan aan het feit dat ook politieke partijen nog over de nodige vrijheid en ruimte moeten beschikken om tussen hun verkozen raadsleden een

bepaalde evenwichtige differentiatie op het vlak van belangstellingssferen in de fractie te bewerkstelligen.

De minister vervolgt dat het bij ontslag van een mandataris niet altijd mogelijk is om de wil van de kiezer te reconstrueren. Bij een rechtstreekse verkiezing van de effectieven is die wil uiteraard duidelijk. Hoe moet men echter de wil van de kiezer reconstrueren als bijvoorbeeld de vierde van de zeven verkozenen van een lijst ontslag neemt? Daarbij kan men dan het belang van de partij en dus van de lijststem deels laten meespelen. Het gaat om een verzoening van het persoonlijke belang van de kiezer en het belang van de partij en haar gedachtegoed.

De heer *Joris Van Hauthem* meent dat de echte reden duidelijk is. Men tracht twee botsende logica's in één regeling te verzoenen en dat zal niet lukken. De echte reden zijn de kartels. Dat is de enige politieke uitleg.

De heer *Norbert De Batselier* zegt dat het niet verboden is om in het parlement een beslissing politiek uit te leggen. Het betreft een politieke beslissing die het parlement al dan niet kan goedkeuren. Ook het huidige systeem is niet zonder problemen. In de gemeente van de spreker is er een partij die een mandataris moet vervangen. De vijfde, zesde, zevende en achtste opvolger weigeren waardoor uiteindelijk de negende opvolger zitting zal hebben. Op die manier wordt de wil van de kiezer toch ook niet gerespecteerd terwijl de betrokken partij geen druk heeft uitgeoefend.

Volgens de heer *Van Hauthem* heeft dat voorbeeld niets te maken met het voorgestelde systeem van de lijststem.

De heer *De Batselier* repliceert dat het over de politieke wil van de burger gaat. Het huidige systeem is zeker niet alleenzalmakend.

De heer *Jan Peumans* verwijst naar de toelichting onderaan op pagina 19. Daaruit blijkt duidelijk dat het over een politiek akkoord gaat. Er hoeft geen ritueel over opgevoerd worden. In Wallonië wordt overigens het omgekeerde systeem ingevoerd: de lijststem telt wel voor de effectieven maar niet voor de opvolgers. De spreker verwijst nog naar het advies van de Raad van State waarin staat dat de decreetgever het ontwerp dient aan te passen indien niet de nodige verantwoording wordt geboden om effectieven en opvolgers op ongelijke wijze te behandelen. De spreker hoopt dan ook dat de motivatie in de memorie van toelichting voldoende is.

De *minister* geeft toe dat de voorgestelde regeling een politiek vergelijk is. Daar is niets mis mee. In de memorie van toelichting zijn er al een aantal extra overwegingen ingebracht door te verwijzen naar de verschillende maatschappelijke geledingen. Specialisten zeggen dat de decreetgever altijd de bevoegdheid heeft om bijvoorbeeld te bepalen in welke mate een lijststem al dan niet meespeelt. Dat is het prerogatief van de decreetgever. Bij de bepaling van de effectieven laat men de wil van de kiezer volledig spelen. Als een verkozene vervangen moet worden, moet men de veronderstelde wil van de kiezer reconstrueren. Dat is niet zo gemakkelijk. Daarom is het verdedigbaar dat men bij de reconstructie meer rekening houdt met de voorkeur voor de lijst. De kiezer weet dan waartoe zijn lijststem dient. Hij weet dat de opvolgers zullen aangeduid worden overeenkomstig de volgorde op de lijst, omdat men daarbij rekening houdt met 50 procent van de lijststemmen.

De decreetgever meent dat een lijststem van belang is. Om deze doelstelling te bereiken komt het enkel de decreetgever toe om in evenredigheid met dit doel aan te geven welke middelen daartoe dienen. De decreetgever kan daarbij van oordeel zijn dat deze doeleinden voldoende worden bereikt door ze enkel mee te laten tellen bij de opvolging. De kiezer weet dit vooraf. Iedereen die als kandidaat aan de verkiezingen deelneemt, is aan dezelfde spelregels onderworpen. De kiezer weet dus dat het uitbrengen van een lijststem mede de opvolgingen bepaalt en verder geen ander effect heeft. De regelgever heeft nu eenmaal een probleem wanneer een verkozene moet opgevolgd worden: het is daarbij niet evident om de wil van degenen die een bepaalde kandidaat hebben verkozen, te reconstrueren en te weten wie deze kiezers eigenlijk als opvolger zouden willen zien. Het is dan ook redelijk dat bij deze reconstructie van de wil van de kiezers wier verkozene moet worden vervangen, er in grotere mate rekening wordt gehouden met de lijststem. Hier wordt de individuele voorkeur van kiezers dus gekoppeld aan het gewicht van een lijststem en geprobeerd daar een *modus vivendi* in te vinden. De minister geeft toe dat dit het resultaat is van een vergelijk maar stelt dat dit perfect kan worden verdedigd. In Wallonië doet men het omgekeerde maar ook dat is democratisch beslist.

De heer *Tavernier* verwijst naar de memorie van toelichting waarin staat: "Die regeling wordt niet (volledig) doorgevoerd voor de bepaling van de volgorde van de opvolgers, met dien verstande dat de devolutive werking van de lijststem wordt gehalveerd, waardoor én het lijstbelang én de wil van de kiezer

met elkaar worden verzoend.” Eigenlijk stelt men hier dus dat men voor wat de opvolgers betreft beide belangen met elkaar verzoent maar voor wat de effectieven betreft niet. Waarom geldt het voor de enen wel en voor de anderen niet? De heer Tavernier vindt de argumentatie van de minister op dat vlak zwak. De ontslagnames en de opvolging worden op die manier bevorderd. In de lijn van de redenering van de minister over de opvolgers en de wil van de kiezer, moet er voor een andere oplossing gekozen worden, met name aparte lijsten van opvolgers.

De heer *Christian Van Eyken* volgt de redenering van de minister niet helemaal. Hij neemt een kartellijst met zeven verkozenen uit partijen A en B als voorbeeld. Als iemand van partij B uit die kartellijst ontslag neemt, moet men onder de opvolgers een nieuwe indeling maken rekening houdend met 50 procent van de lijststemmen. Maar wie zegt dat men met die nieuwe indeling als eerste opvolger iemand van partij B gaat vinden? Dat kan even goed iemand zijn van partij A. Men gaat de wil van de kiezer dus niet kunnen volgen, die iemand wilde van partij B. Amendement nr. 17 van de heer Van Eyken strekt ertoe om de wil van de kiezer volledig te laten spelen en de kopstemplen enkel te behouden voor de toewijzing van het aantal zetels per partij.

Volgens de *minister* bewijst het voorbeeld van de heer Van Eyken precies dat het ontzettend moeilijk is om de wil van de kiezer te reconstrueren voor de opvolging van een effectief verkozen kandidaat.

Volgens de heer *Sauwens* zijn er twee stellingen rond de lijststem, elk met zeer valabele argumenten. Het behoud van de lijststem geeft mensen die voor een programma staan de kans om zelf hun ploeg op te stellen en een aantal nieuwe onbekende mensen te laten doorgroeien. Anderzijds is de frustratie begrijpelijk bij kandidaten en kiezers als iemand met meer stemmen maar op een lagere plaats op de lijst toch niet verkozen is. De voorgestelde regeling is een compromis van de meerderheid dat politiek perfect te verdedigen is.

De *minister* stelt dat de voorgestelde regeling het midden houdt tussen twee thesissen. Hij begrijpt de frustratie van bijvoorbeeld een kandidaat op de twaalfde plaats met veel meer stemmen dan de tweede kandidaat, wanneer die laatste toch in de gemeenteraad terecht komt door de stemmen uit de pot. Dat hypothekeert de democratie: mensen vragen zich af waarom ze dan nog gaan stemmen. De minis-

ter merkt nog op dat de lijststem uiteraard nog meespeelt voor het bepalen van het aantal zetels. Verder bepaalt ze mee wie via opvolging binnenkomt. Een lijststem heeft dus nog altijd haar belang.

De amendementen nr. 9 en 10 worden verworpen met 9 stemmen tegen 4.

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 13 stemmen.

De artikelen 22 tot 24 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikelen 25 tot 27

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 13 stemmen.

Artikel 28

De heer *Joris Van Hauthem* geeft de voorkeur aan één Raad voor Verkiezingsbetwistingen voor het hele Vlaamse Gewest, omwille van de eenvormigheid van rechtspraak. De minister volgt qua werkwijze blijkbaar het advies van de Raad van State. Maar in de gecoördineerde versie van de Gemeentekieswet zullen er daardoor twee teksten staan: de bestendige deputatie zal nog een aantal zaken blijven doen, en de Raad voor de Verkiezingsbetwistingen ook. Als iemand klacht indient bij de bestendige deputatie, wat gebeurt er dan?

De *minister* antwoordt dat het ene geldt voor Vlaanderen en het andere er niet meer van toepassing is. Binnen de faciliteitengemeenten speelt immers de Pacificatiewet en ook voor de rechtstreekse verkiezing van de OCMW-raad is er een specifieke situatie.

Professor *Ludo Veny* vult op vraag van de minister aan dat bepaalde artikelen aanvankelijk gewijzigd werden. Dat leverde echter het probleem op dat men aan een aantal artikelen niet kon raken, met name die artikelen met betrekking tot het contentieux rond de randgemeenten en Voeren. De Raad van State heeft daarom gesuggereerd een aparte titel in te voeren. Het is volgens professor Veny veel meer een zaak van communicatie dan wel van juridische tegenstrijdigheid. Wat de gemeenteraadsverkiezingen betreft gaat, met uitzondering van Voeren, alles naar de Raad voor Verkiezingsbetwistingen. Wat de rechtstreekse OCMW-raadsverkiezingen betreft,

blijft de bestendige deputatie of het college van provinciegouverneurs bevoegd. Het is zaak om dit duidelijk te communiceren. Dat soort situaties krijgt men nu eenmaal met een wijzigingsdecreet waarbij een bestaande federale wetgeving via decreten wordt aangepast maar waar de federale wetgeving ook nog voor bepaalde zaken van toepassing blijft.

De heer *Christian Van Eyken* verwijst naar de passage dat de Vlaamse Regering voor de voorzitter en de bijzitter een forfaitaire jaarvergoeding vaststelt. Heeft de minister al een idee van de orde van grootte van die vergoeding? De Raad voor Verkiezingsbetwistingen moet toch maar eens om de zes jaar werken?

De *minister* spreekt dat tegen: de democratie staat nooit stil. Er zijn bijvoorbeeld mensen die tussentijds verhuizen of hun mandaat door een veroordeling verliezen en dus moeten opgevolgd worden. De hele procedure die zich bij de verkiezingen voordoet, kan zich permanent gedurende een hele legislatuur voordoen, maar dan meestal geconcentreerd op één of twee gevallen. De Raad moet zich per provincie buigen over verkiezingsbetwistingen in alle gemeenten. De minister is geen voorstander van één Raad voor geheel Vlaanderen. Als de Raad voor heel Vlaanderen de geldigheid van de verkiezingen moet nagaan en alle verkiezingsklachten moet behandelen, gaat die tijd te kort komen. Van het bedrag voor de vergoeding heeft de minister nog geen idee.

Artikel 28 wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4.

Artikelen 29 tot 37

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 11 stemmen.

HOOFDSTUK III

Wijzigingen van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen

Artikelen 38 tot 41

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 11 stemmen.

Artikel 42

De heer *Joris Van Hauthem* verwijst naar 2° waar staat: “Elke politieke partij die door minstens drie

leden vertegenwoordigd is in het Vlaams Parlement, kan een akte indienen tot bescherming van het letterwoord dat zij in de voordrachtsakte willen vermelden of van het logo dat gebruikt wordt in de verkiezingspropaganda.” De spreker begrijpt niet waarom het woord “of” gebruikt is en niet het woord “en”. Hoe kan bovendien een logo door het parlement beschermd worden als het niet op de stembrief komt? Wat is de sanctie?

De *minister* erkent dat het woord “en” hier beter is. Het is de bedoeling om zowel het letterwoord als het logo te beschermen. Anderen mogen daar geen misbruik van maken. Hij stelt voor dat er hiervoor een technisch amendement wordt ingediend.

Een amendement voorgesteld door de heren Jan Verfaillie en Jan Peumans, mevrouw Veerle Heeren, de heren Marnic De Meulemeester, Dirk De Cock en Marcel Logist strekt ertoe in de in 2° voorgestelde tekst, op de vijfde regel, het woord “of” te vervangen door het woord “en” (637/3, amendement nr. 18).

Amendement nr. 18 wordt aangenomen met 11 stemmen.

De heer *Van Hauthem* merkt nog op dat men een sanctie zou moeten voorzien indien er door derden misbruik zou worden gemaakt van een beschermd logo.

Het aldus geamendeerde artikel 42 wordt aangenomen met 11 stemmen.

Artikel 43

Een amendement voorgesteld door mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt er, in hoofdorde, toe 4° en 5° te schrappen (637/2, amendement nr. 11/A) en, in bijkomende orde, 4° te vervangen (637/2, amendement nr. 11/B).

De heer *Wim Van Dijck* verklaart dat het amendement betrekking heeft op de pariteit en dat dit reeds voldoende werd toegelicht bij de artikels over de gemeenteraadsverkiezingen.

Amendement nr. 11/A+B wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie, Marnic De Meulemeester, Dirk De Cock, Marcel Logist en Jan Peumans strekt ertoe in de in 5° voorgestelde tekst, de laatste zin te schrappen (637/3, amendement nr. 19). De indieners

verwijzen naar een gelijkaardig amendement op artikel 9.

Amendement nr. 19 wordt aangenomen met 11 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 43 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 3.

Artikel 44

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 8 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 45

De heer *Joris Van Hauthem* merkt op dat dit artikel het artikel 12 van de Provinciekieswet wijzigt, waardoor niet-verkiesbare personen voortaan vervangen kunnen worden. De spreker is van oordeel dat men een lid heeft vergeten te schrappen want artikel 12, §7, 3°, van de Provinciekieswet bevat nog altijd de bepaling: “behalve in het geval bedoeld onder 6° van het voorgaande lid mag de verbeteringsakte geen naam van een nieuwe kandidaat bevatten”. Artikel 45 breidt het aantal omstandigheden waarin niet-verkiesbare kandidaten vervangen mogen worden uit, terwijl artikel 12 stelt dat deze mogelijkheid enkel geldt wanneer de vereiste man-vrouwverhouding wordt geschonden.

Een amendement voorgesteld door de heer *Jan Verfaillie*, mevrouw *Veerle Heeren*, de heren *Marnic De Meulemeester* en *Dirk De Cock* strekt ertoe 6° te vervangen door wat volgt: “6° in §7 worden het derde, vierde en vijfde lid geschrapt.” (637/3, amendement nr. 20). De verantwoording luidt dat in de verbeteringsakte overeenkomstig artikel 43 van dit decreet een naam kan worden vervangen zowel bij het niet respecteren van de pariteitregeling als om een andere reden. Het derde lid van §7 is hiermee in strijd en moet derhalve worden geschrapt.

Amendement nr. 19 wordt aangenomen met 13 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 45 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 46

Artikel 46 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 47

Een amendement voorgesteld door de heer *Jef Tavernier* strekt ertoe 1° te vervangen (637/3, amendement nr. 21). Hiermee samenhangend stelt hij een amendement voor om een 3° toe te voegen (637/3, amendement nr. 22).

De heer *Tavernier* verklaart voorstander te zijn van een meer evenredige vertegenwoordiging, ook in de provincies. Voor de gemeenteraadsverkiezingen bestaan er soms feitelijke kiesdrempels van 9 procent en meer, maar voor de provincieraadsverkiezingen gaat het soms om feitelijke kiesdrempels van wel 16 procent. Dat is het gevolg van een combinatie van twee factoren. Enerzijds zijn er veel districten en dus een beperkt aantal verkozenen per district, waardoor men, om in aanmerking te komen voor apparentering, een vrij hoge drempel nodig heeft, met name twee derden van het normale cijfer. Anderzijds is de apparenteringsomschrijving beperkt tot de administratieve arrondissementen. De bedoeling van de amendementen is dubbel: grotere districten en een apparenteringsomschrijving op het niveau van de provincie. Een en ander moet leiden tot een grotere evenredige vertegenwoordiging.

De heer *Tavernier* stelt vast dat de apparenteringsomschrijving moet bepaald worden in de Provinciekieswet terwijl de districten moeten omschreven worden in het Provinciedecreet. Hij heeft vandaar ook een amendement ingediend om een bijkomend hoofdstuk aan het Provinciedecreet toe te voegen (zie 673/3, amendement nr. 25). De uitleg van de minister tijdens de algemene bespreking klopt volgens de spreker immers niet.

De *minister* antwoordt dat ervoor is gekozen om de apparenteringsregels niet te wijzigen. Er zal bij de komende provincieraadsverkiezingen geapparenteerd worden op het niveau van het administratieve arrondissement.

De heer *Tavernier* vraagt waarom men de apparenteringsregels niet wijzigt. Ook het niet aanbrengen van een wijziging heeft een politieke motivatie. Hij vraagt de mening van de meerderheidspartijen over het feit dat soms feitelijke kiesdrempels van 16 procent en meer in stand worden gehouden.

De *minister* antwoordt dat een provinciale kieskring ertoe zal leiden dat men vooral kandidaten krijgt uit de grote steden. Wat de apparentering betreft wordt de status-quo behouden.

De heer *Tavernier* verwijst naar het advies van de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur waarin men opteert voor één provinciale kiesomschrijving. Hetzelfde document bevat een minderheidsnota waarin staat dat de vertegenwoordigers van de Vereniging van de Vlaamse Provincies geen voorstander zijn van één kieskring per provincie. Ze zijn het wel eens met het standpunt dat de huidige kiesomschrijvingen te klein zijn en nefaste gevolgen hebben voor de territoriaal evenwichtige spreiding van de toegewezen zetels. Daarom opteren zij voor meerdere grotere kieskringen, namelijk op streekniveau. Vanuit verschillende hoeken wordt er dus minstens gepleit voor een ruimere benadering dan de eigen kerktoren.

De heer *Jan Peumans* meent dat grotere kiesomschrijvingen evenmin garanderen dat provincieraadsleden met meer dan hun eigen regio begaan zijn. Hij vraagt zich af hoe het ideale model eruit ziet. De spreker wijst op het gevaar dat op basis van de argumentatie van de heer *Tavernier* de grote agglomeraties veel beter vertegenwoordigd zullen zijn in de provincieraad dan kleinere landelijke streken. Een provincieraad moet ook een weerspiegeling zijn van de landelijke streken.

De heer *Norbert De Batselier* merkt op dat het hier een theoretische discussie betreft. De grootte van de kieskring beïnvloedt uiteindelijk de ingesteldheid van de verkozene niet. Hij is het wel eens met de heer *Tavernier* dat de kieskringen een zodanige orde van grootte moeten hebben dat ze een evenwichtige vertegenwoordiging mogelijk maken. Hij beschouwt dit thema als behartigenswaardig, maar wijst erop dat er een grondig onderzoek aan moet voorafgaan. Men zal met name moeten uitmaken wat de ideale omschrijving is vanuit democratisch oogpunt. De spreker besluit dat hij het niet volledig oneens is met de heer *Tavernier* ook al zal hij in dit stadium zijn amendement niet goedkeuren.

De *minister* is van oordeel dat de motivatie van de verkozene het belangrijkste is.

Voor de heer *Tavernier* is de kiesdrempel fundamenteel. Die wordt in stand gehouden door de apparenteringsomschrijving en de grootte van de kiesdistricten. Hij erkent dat het in geen enkel systeem zeker is dat de verkozene voor meer dan zijn regio zal opkomen.

De heer *Johan Sauwens* sluit zich aan bij de heer *De Batselier*. Hij erkent dat een aantal thema's niet grondig uitgediept is omdat de verkiezingen in aantocht zijn. Het ligt moeilijk om dan nog fundamentele regels te wijzigen. Ter illustratie verwijst hij naar de discussie over het al dan niet behoud van de stem-

plicht. Die discussie is niet afgelopen en zal in de toekomst nog grondig worden gevoerd.

De amendementen nr. 21 en 22 worden verworpen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 47 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 48

Artikel 48 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikel 48bis

Een amendement voorgesteld door de heer *Jef Tavernier* strekt ertoe een nieuw artikel 48bis in te voegen (637/3, amendement nr. 24). De heer *Tavernier* stelt dat dit amendement samenhangt met de (verworpen) amendementen nr. 21 en 22. De bedoeling is om de apparentering te laten plaatsvinden op het niveau van de provincie in plaats van op het niveau van het administratief arrondissement.

Amendement nr. 24 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door mevrouw *An Michiels* en de heer *Joris Van Hauthem* strekt ertoe een nieuw artikel 48bis in te voegen (637/2, amendement nr. 12). De heer *Van Hauthem* verklaart dit amendement in te trekken.

Een amendement voorgesteld door de heren *Joris Van Hauthem* en *Wim Van Dijck* strekt ertoe een nieuw artikel 48bis in te voegen (637/3, amendement nr. 23). De heer *Van Hauthem* is het niet eens met de opgelegde voorwaarde om te mogen apparenteren. De huidige regeling bepaalt dat men in één van de districten twee derde van het kiescijfer moet halen om te mogen apparenteren. Hij is van oordeel dat iedereen de kans moet krijgen om te apparenteren, ook al komt men niet aan twee derde.

Amendement nr. 23 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Artikel 49

Een amendement voorgesteld door de heer *Jef Tavernier* strekt ertoe dit artikel te schrappen (637/2, amendement nr. 13).

Een amendement voorgesteld door de mevrouw An Michiels en de heer Joris Van Hauthem strekt er eveneens toe dit artikel te schrappen (637/2, amendement nr. 14).

De heer *Tavernier* stelt voor dit artikel te schrappen om één en ander te vereenvoudigen en te verduidelijken. De lijststem moet zowel voor de effectieven als voor de opvolgers voor de helft meespelen. Op die manier worden het individuele belang en het lijstbelang gecombineerd.

De amendementen nr. 13 en 14 worden verworpen met 9 stemmen tegen 4.

Artikel 49 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

Artikelen 50 tot 58

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 13 stemmen.

HOOFDSTUK IV

Wijzigingen aan het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement

Artikelen 59 en 60

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

HOOFDSTUK V

Wijzigingen van de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming

Artikel 61

De heer *Van Hauthem* wil weten wie bepaalt hoe de lijst er op het scherm uitziet en wanneer dat gebeurt. Het is voor de samenstelling van de lijst immers niet onbelangrijk waar de breuk zich bevindt.

De *minister* antwoordt dat de Vlaamse Regering de presentatie op de computerschermen op een uni-

forme wijze zal regelen. Hij vermoedt dat dit rond Pasen zal gebeuren.

Artikel 61 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Artikelen 62 en 63

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

HOOFDSTUK VBIS

Artikelen 63bis en 63ter

Een amendement voorgesteld door de heer Jef Tavernier strekt ertoe een nieuw hoofdstuk Vbis, bestaande uit de artikelen 63bis en 63ter, in te voegen (637/3, amendement nr. 25).

De heer *Tavernier* betwist de uitleg die werd gegeven bij de algemene bespreking over de problematiek van de kiesdistricten voor de provincieraadsverkiezingen. Hij meent dat een aanpassing van het Provinciedecreet zich opdringt. In het Provinciedecreet staat dat de Vlaamse Regering zal aanduiden hoeveel zetels er zijn in de districten. De Provinciewet bepaalde in een bijlage hoe de districten worden gevormd maar in het Provinciedecreet is men dat blijkbaar vergeten over te nemen. In het Provinciedecreet wordt er in die zin ook geen opdracht aan de Vlaamse Regering gegeven. Een bepaling in die zin inschrijven in het Provinciedecreet is volgens de spreker juridisch absoluut noodzakelijk. Daarom stelt hij de invoeging van een artikel 63bis voor.

In een artikel 63ter stelt hij een bijlage voor van de samenstelling van de kiesdistricten en hun hoofdplaats. Die tabel is opgesteld vanuit de benadering om meer democratie te bekomen en vertrekkende van de kantons en de huidige situatie. Hij stelt vast dat men in de provincie met het kleinste aantal inwoners en dus het kleinste aantal zetels wel het grootste aantal districten heeft. In Limburg zijn er namelijk 13. In Antwerpen zijn er 8, in Vlaams-Brabant 5 en in West-Vlaanderen 12. Hij stelt voor er een aantal samen te voegen, mede op basis van het VVP-advies. De oefening die minister Van Grembergen maakte in de vorige legislatuur had een vrij goed resultaat, op Limburg na, waar men met acht districten bleef zitten. Daarom deed de heer Tavernier zelf een poging, die volgens hem een grote democratische verbetering

ring inhoudt omdat de feitelijke kiesdrempel nergens hoger is dan 5 procent.

De heer *Van Hautem* meent dat de heer Tavernier wat de districten betreft een punt heeft. Het Provinciedecreet spreekt wel van districten maar wat die inhouden wordt nergens omschreven. Artikel 2 van de Provinciewet regelde dat wel; er stond in dat groeperingen van de kieskantons en aanwijzing van de districtshoofdplaats geschiedt overeenkomstig de bij de wet gevoegde tabel. Die tabel was opgesteld door de wetgever. Artikel 2 van de Provinciewet, dat dit regelde, wordt echter geschrapt door het Provinciedecreet. Men zal dus het Provinciedecreet moeten aanpassen om de regeling inzake districten in artikel 6 in te voegen.

De *minister* erkent het probleem. Voorlopig blijft artikel 2 van de Provinciewet wel in voege. De minister kondigt een reparatiedecreet aan op het Gemeentebestuur en het Provinciedecreet. De problematiek in kwestie zal bij die gelegenheid ingevoegd worden in artikel 6 van het Provinciedecreet.

Amendement nr. 25 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 4.

HOOFDSTUK VI

Slot- en opheffingsbepalingen

Artikelen 64 tot 67

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

HOOFDSTUK VII

Inwerkingtreding

Artikelen 68 en 69

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

5. Eindstemming

Het ontwerp van decreet houdende wijziging van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van

de provincieraadsverkiezingen, de wet tot organisatie van de geautomatiseerde stemming van 11 april 1994 en het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, wordt aangenomen met 9 stemmen 4.

De verslaggever,

Marnic
DE MEULEMEESTER

De voorzitter,

Norbert
DE BATSELIER

**TEKST AANGENOMEN DOOR DE
COMMISSIE****HOOFDSTUK I****Artikel 1**

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

HOOFDSTUK II

Wijzigingen in de Gemeentekieswet, gecoördineerd
op 4 augustus 1932

Artikel 2

In artikel 4, §1, van de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, vervangen bij artikel 300 van de wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de woorden “77, tweede lid” vervangen door de woorden “85octies, tweede lid”;

2° het tweede lid wordt vervangen door wat volgt:

“Elke politieke partij kan kosteloos twee gebruiksvriendelijke digitale exemplaren ontvangen, of op uitdrukkelijk verzoek van de partij een papieren versie, voor zover ze een kandidatenlijst voor de verkiezingen in de gemeente indient.”;

3° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“De afgifte aan de personen, vermeld in het eerste lid, van aanvullende papieren of gebruiksvriendelijke digitale exemplaren geschiedt al dan niet tegen betaling van de kostprijs, die het college van burgemeester en schepenen vaststelt. Op uitdrukkelijk verzoek van de in het eerste lid vermelde personen kunnen zij een papieren versie verkrijgen.”.

Artikel 3

Aan artikel 5, eerste lid, van dezelfde wet, vervangen bij artikel 301 van de wet van 16 juli 1993, worden na de woorden “of zijn gemachtigde” de woorden “en aan de vertegenwoordigers van de politieke partijen, zoals bedoeld in artikel 4, §1” toegevoegd.

Artikel 4

In artikel 6 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 301 van de wet van 16 juli 1993 worden de woorden “77, tweede lid” vervangen door de woorden “85octies, tweede lid”.

Artikel 5

In artikel 7, derde lid, van dezelfde wet, vervangen bij artikel 304, 1°, van de wet van 16 juli 1993 en gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 14 mei 2000, worden de woorden “de artikelen 272 en 273 van de nieuwe gemeentewet” vervangen door de woorden “artikel 297, §3, en artikel 298, §2, tweede lid, van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005”.

Artikel 6

In artikel 17 van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 311 van de wet van 16 juli 1993, wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“De voorzitter van het hoofdbureau verstrekt afschriften van de lijst met de leden van de kiesbureaus van de gemeente aan iedere kandidaat die daar ten minste vijftien dagen vóór de verkiezing om verzoekt heeft. Die afschriften zijn gratis.”.

Artikel 7

In artikel 20 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 312 van de wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de tweede en derde zin vervangen door de zin:

“Het bedrag van de presentiegelden bedraagt 15 euro voor de stembureaus waar manueel wordt gestemd en 22,50 euro voor de stembureaus waar geautomatiseerd wordt gestemd.”;

2° er wordt een derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

“De Vlaamse Regering kan de presentiegelden, vermeld in het eerste lid, voor elke gemeenteraadsverkiezing aanpassen aan het indexcijfer. Een eerste indexering is op zijn vroegst mogelijk voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012.”.

Artikel 8

Aan artikel 22bis van dezelfde wet, vervangen bij artikel 315 van de wet van 16 juli 1993, wordt een derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

“Het letterwoord boven de kandidatenlijst op het stembiljet mag uit ten hoogste achttien karakters bestaan.”.

Artikel 9

Artikel 23 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 105 van de wet van 5 juli 1976, genummerd bij artikel 26, 1°, van de wet van 7 juli 1994, gewijzigd bij artikel 14 van de wet van 24 mei 1994, gewijzigd bij artikel 2, 2°, van de wet van 2 augustus 1988, gewijzigd bij artikel 316, 2° en 3°, van de wet van 16 juli 1993, gewijzigd bij artikel 3, §1 en §4, van de wet van 11 april 1994, gewijzigd bij artikel 2 en 3 van de wet van 10 april 1995, gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 27 januari 1999 en bij artikel 14 van de wet van 14 mei 2000, gewijzigd bij artikel 12 van de wet van 12 augustus 2000, gewijzigd bij artikel 2 van het KB van 13 juli 2001, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 23

§1. De voordrachten van kandidaten moeten ondertekend worden, hetzij door ten minste twee aftredende gemeenteraadsleden, hetzij:

1° in de gemeenten van 20.000 inwoners en meer, door ten minste 100 gemeenteraadskiezers;

2° in die van 10.000 tot 20.000 inwoners door ten minste 50 gemeenteraadskiezers;

3° in die van 5.000 tot 10.000 inwoners door ten minste 30 gemeenteraadskiezers;

4° in die van 2.000 tot 5.000 inwoners door ten minste 20 gemeenteraadskiezers;

5° in die van 500 tot 2.000 inwoners door ten minste 10 gemeenteraadskiezers;

6° in die van minder dan 500 inwoners door ten minste 5 gemeenteraadskiezers.

Het bevolkingscijfer is datgene dat vastgesteld wordt conform artikel 5, §3, van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005.

De voordracht wordt aan de voorzitter van het hoofdstembureau tegen ontvangstbewijs overhandigd door één van de drie ondertekenaars daartoe door de kandidaten aangewezen of door één van de twee kandidaten daartoe door de aftredende gemeenteraadsleden aangewezen.

De voordrachtsakte vermeldt de naam, de voornamen, de geboortedatum, het geslacht, het rijksregisternummer, het beroep en de hoofdverblijfplaats en de handtekening van de kandidaten en, in voorkomend geval, van de kiezers die hen voordragen. Ze vermeldt eveneens het letterwoord, waarin is voorzien bij artikel 10 van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, en dat bovenaan de kandidatenlijst op het stembiljet moet staan. De identiteit van de vrouwelijke kandidaat die gehuwd of weduwe is, mag voorafgegaan worden door de naam van haar echtgenoot of overleden echtgenoot.

Door de vermelding op de voordrachtsakte of de verbeteringsakte verbinden de kandidaten zich ertoe de bepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven na te leven en die uitgaven aan te geven. Zij verbinden er zich bovendien toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren.

Het gebruiken van de letterwoorden die op de lijsten voor de provincieraadsverkiezing voorkomen en waarvan het gebruik ontzegd is, kan door de Vlaamse Regering verboden worden voor de gemeenteraadsverkiezing.

Wanneer de ondertekenaars op de lijst van de kiezers van de gemeente als kiezer voorkomen, mag het bureau hun hoedanigheid van kiezer niet betwisten.

Tot het ogenblik van de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijsten door de voorzitter van het hoofdstembureau mogen voorgedragen kandidaten de voordrachtsakte vervolledigen met hun handtekening.

De niet-Belgische kandidaten van de Europese Unie voegen bij hun kandidaatstelling een individuele geschreven en ondertekende verklaring waarin ze hun nationaliteit en het adres van hun hoofdverblijfplaats vermelden en waarin ze verklaren:

- 1° dat zij in een lokale basisoverheid van een andere Lid-Staat van de Europese Unie geen ambt of mandaat uitoefenen dat gelijkwaardig is aan dat van gemeenteraadslid, schepen of burgemeester;
- 2° dat zij in een andere Lid-Staat van de Europese Unie geen functies uitoefenen die gelijkwaardig zijn met die welke worden bedoeld in artikel 11 van het gemeentedecreet;
- 3° dat zij op de datum van de verkiezing niet ontheven of geschorst zijn van het verkiesbaarheidsrecht in hun Staat van herkomst.

In geval van twijfel over de verkiesbaarheid van de kandidaat, meer bepaald na kennisname van zijn verklaring, kan de voorzitter van het hoofdbureau eisen dat deze kandidaat een attest van de bevoegde overheden van zijn Staat van herkomst indient waarin verklaard wordt dat hij, op de datum van de verkiezing, niet ontheven of geschorst is van het verkiesbaarheidsrecht in deze Staat, of dat deze overheden daarvan niets bekend is.

De kandidaten wier namen voorkomen op eenzelfde voordracht, worden geacht een enkele lijst te vormen.

De lijststaanvoerder kan op de voordrachtsakte een getuige en een plaatsvervangende getuige aanwijzen om de vergaderingen van het hoofdstembureau voorgeschreven bij artikelen 26, 28 en 30, bij te wonen. Dezen hebben het recht hun opmerkingen in de processen-verbaal te doen opnemen.

§2. De lijststaanvoerder moet binnen dertig dagen na de datum van de verkiezingen de uitgaven voor de

verkiezingspropaganda van de lijst aangeven. Hij verbindt er zich tevens toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren.

De hoofdgetuige van de lijst of de daartoe door de lijst gemandateerde persoon verzamelt de aangiften van de verkiezingsuitgaven van elke kandidaat en van de lijst en dient ze in binnen dertig dagen na de datum van de verkiezingen bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg binnen wiens rechtsgebied de gemeente gelegen is.

De aangifte wordt gesteld op het daartoe bestemde formulier en wordt door de lijstaanvoerder ondertekend.

De aangiften worden vanaf de eenendertigste dag na de datum van de verkiezingen ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd van alle kiesgerechtigden van de betrokken kieskring op vertoon van hun oproepingsbrief voor de verkiezingen.

§3. Op eenzelfde lijst mogen niet meer kandidaten voorkomen dan er raadsleden te kiezen zijn.

Op elk van de lijsten van kandidaten voor de verkiezingen mag het verschil tussen het aantal kandidaten van elk geslacht niet groter zijn dan één. De eerste drie kandidaten van elk van de lijsten mogen niet allemaal van hetzelfde geslacht zijn. Ingeval een lijst de in het eerste en tweede lid van deze paragraaf bedoelde pariteitregels niet respecteert, kan na de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst bij de voorzitter van het hoofdstembureau een verbeteringsakte worden ingediend tot de vierentwintigste dag vóór de dag van de verkiezingen. Op de verbeteringsakte mag de volgorde van de kandidaten niet meer worden gewijzigd. Niet verkiesbare kandidaten mogen worden vervangen. De aldus nieuw voorgedragen kandidaat neemt de plaats in van de geschrapte kandidaat of diegene die zich terugtrekt. De verbeteringsakte wordt ondertekend door de lijststaanvoerder, de kandidaten die zich vrijwillig terugtrekken en door de nieuw toegevoegde kandidaten. Indien in de verbeteringsakte de pariteitregels niet gerespecteerd worden, wijst het hoofdstembureau de lijst in kwestie af. Indien er geen verbeteringsakte wordt ingediend, wijst het hoofdstembureau de lijst in kwestie eveneens af, tenzij de pariteit behouden blijft. In dat laatste geval hernummert het de kandidaten op de lijst door

de opgevallen plaatsen op te vullen, doch zonder de onderlinge volgorde van de kandidaten te wijzigen. Indien het hoofdstembureau overgaat tot het schrappen van kandidaten van een lijst en hierbij de pariteit niet wordt behouden of hersteld, dan wijst het de lijst in kwestie af.

De bepalingen van de twee voorgaande leden zijn enkel van toepassing bij een volledige vernieuwing van de gemeenteraden.

§4. De modellen van de voordrachtsakte, van de verbeteringsakte, van de individuele geschreven en ondertekende verklaring zoals bedoeld in artikel 23, §1, negende lid, en van de aangifte worden door de Vlaamse Regering vastgelegd.”.

Artikel 10

In artikel 23ter van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 27 van de wet van 7 juli 1994 en gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 12 augustus 2000, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in het tweede lid worden de woorden “Indien een klacht als bedoeld bij artikel 12 van de wet van 7 juli 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven” vervangen door de woorden “Indien een bezwaar dat steunt op de artikelen 8ter of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement”;
- 2° in het tweede lid worden de woorden “bestendige deputatie” vervangen door de woorden “Raad voor Verkiezingsbetwistingen”;
- 3° in het tweede lid worden de woorden “artikel 74, §1, tweede lid” vervangen door de woorden “artikel 85ter, §1, tweede lid”;
- 4° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“Indien geen enkel bezwaar, als bedoeld bij de artikelen 8ter of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaamse Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden, noch een bezwaar bedoeld bij artikel 85ter, §1, tweede lid wordt ingediend binnen de in het tweede lid bedoelde termijn, kunnen

de betrokken documenten door de kandidaten worden afgehaald.”.

Artikel 11

In artikel 26, §2, van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 2 augustus 1988, gewijzigd bij artikel 318 van de wet van 16 juli 1993, gewijzigd bij artikel 15 van de wet van 24 mei 1994 en gewijzigd bij artikel 14 van de wet van 27 januari 1999, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in het eerste lid worden de woorden “77, tweede lid” vervangen door de woorden “85octies, tweede lid”;
- 2° in het tweede lid wordt de tweede zin vervangen door wat volgt:

“Het wijst ook de niet-Belgische kandidaten van de Europese Unie af die bij hun individuele geschreven en ondertekende verklaring niet het bewijs hebben gevoegd, vermeld in artikel 23, §1, negende en tiende lid.”;

- 3° het laatste lid wordt opgeheven.

Artikel 12

In artikel 27, tweede lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 319 van de wet van 16 juli 1993, wordt het woord “bewilligende” geschrapt.

Artikel 13

In artikel 28, derde lid, van dezelfde wet worden de woorden “bestendige deputatie van de provincieraad” vervangen door de woorden “Raad voor Verkiezingsbetwistingen”.

Artikel 14

In artikel 30 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 4, §6, van de wet van 17 maart 1958 en gewijzigd bij artikel 107 van de wet van 5 juli 1976, bij artikel 1 van de wet van 8 augustus 1988 en bij artikel 321 van de wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in het eerste lid worden de woorden “overeenkomstig het bij deze wet gevoegde model II” vervan-

gen door de woorden “overeenkomstig het model, vastgelegd door de Vlaamse Regering”;

2° in het tweede lid worden de woorden “artikel 23, vijfde lid” vervangen door de woorden “artikel 23, §1, zesde lid”;

3° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“In geval van manuele stemming staan voor de naam en de voornaam van iedere kandidaat, het volgnummer van iedere kandidaat en een kleiner stemvak.”.

Artikel 15

In artikel 30bis, eerste lid, van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 2 van de wet van 8 augustus 1988 en vervangen bij artikel 1 van de wet van 29 oktober 1990, worden de woorden “overeenkomstig de bij deze wet gevoegde modellen II en IIbis” vervangen door de woorden “overeenkomstig de modellen die door de Vlaamse Regering worden vastgelegd”.

Artikel 16

In artikel 32, eerste lid, van dezelfde wet, worden vóór het woord “Daags” de woorden “Twee dagen of” ingevoegd.

Artikel 17

Artikel 36 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 324 van de wet van 16 juli 1993, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 36

De kiezers worden tot de manuele stemming toegelaten van 8 tot 14 uur, tot de geautomatiseerde stemming van 8 tot 16 uur. Als de verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden als die voor de vernieuwing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Europees Parlement of het Vlaams Parlement, kan de Vlaamse Regering het sluitingsuur van de stembureaus wijzigen.

Kiezers die vóór 14 uur, respectievelijk 16 uur, of vóór het uur dat de Vlaamse Regering overeenkomstig het eerste lid heeft vastgelegd, in het lokaal aanwezig zijn, worden nog tot de stemming toegelaten.

Naarmate de kiezers zich aanmelden, voorzien van hun oproepingsbrief en hun identiteitskaart, duidt de secretaris hun naam aan op de afroepingslijst; de voorzitter of een door hem aangewezen bijzitter doet hetzelfde op een andere lijst van de kiezers van de stemafdeling, na zich ervan te hebben vergewist dat de opgaven van de lijst overeenstemmen met de vermeldingen van de oproepingsbrief en van de identiteitskaart. De namen van de kiezers die niet ingeschreven zijn op de kiezerslijst van de stemafdeling maar door het stembureau tot de stemming zijn toegelaten, worden aan beide lijsten toegevoegd.

Kiezers die niet voorzien zijn van hun oproepingsbrief, kunnen tot de stemming toegelaten worden, als hun identiteit en kiesbevoegdheid door het stembureau worden erkend.

De voorzitters, de secretarissen, de getuigen en de plaatsvervangende getuigen stemmen in de afdeling waar zij hun opdracht vervullen. Wie niet ingeschreven is op de aan de voorzitter bezorgde lijst wordt niet tot de stemming toegelaten dan na overlegging hetzij van een beslissing van het college van burgemeester en schepenen of van een uittreksel uit een arrest van het hof van beroep waarbij zijn inschrijving wordt bevolen, hetzij van een getuigschrift van het college van burgemeester en schepenen waarbij bevestigd wordt dat de betrokkene de hoedanigheid van kiezer bezit.

Ondanks de inschrijving op de lijst mag het stembureau personen niet tot de stemming toelaten als het college van burgemeester en schepenen of het hof van beroep hun schrapping heeft uitgesproken bij een beslissing of een arrest waaruit een uittreksel is overgelegd. Ook personen die onder de toepassing vallen van een van de bepalingen van de artikelen 6 en 7 van het Kieswetboek en van wie de onbekwaamheid blijkt uit een stuk waarvan de wet de afgifte voorschrijft, alsook de personen van wie bewezen is hetzij door stukken, hetzij door eigen bekentenis, dat zij op de dag van de verkiezing de stemgerechtigde leeftijd niet hebben bereikt of dezelfde dag al in een andere afdeling of een andere gemeente hebben gestemd, worden niet tot de stemming toegelaten.”.

Artikel 18

In artikel 40, §1, van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 111 van de wet van 5 juli 1976 en bij artikel 327 van de wet van 16 juli 1993, worden het tweede en derde lid vervangen door wat volgt:

“De kiezer kan zijn stem uitbrengen op de naam van de lijst, in het stembak bovenaan op de lijst. Als hij de volgorde wil wijzigen, brengt hij een of meer naamstemmen uit in het stembak naast de naam van de kandidaat of kandidaten van de lijst aan wie hij de voorkeur wil geven.”.

Artikel 19

Artikel 42bis van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 12 van de wet van 8 juli 1970 en vervangen bij artikel 114 van de wet van 5 juli 1976, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 42bis

§1. De volgende kiezers kunnen een andere kiezer machtigen om in hun naam te stemmen:

- 1° kiezers die wegens ziekte of gebrekkigheid niet in staat zijn om zich naar het stemlokaal te begeven of er naartoe gevoerd te worden. Die onbekwaamheid blijkt uit een medisch attest. Artsen die kandidaat zijn, mogen een dergelijk attest niet afgeven;
- 2° kiezers die om beroeps- of dienstredenen:
  - a) in het buitenland zijn opgehouden, alsook de kiezers leden van hun gezin of van hun gevolg die met hen aldaar verblijven;
  - b) zich op de dag van de stemming in het Rijk bevinden, maar in de onmogelijkheid verkeren zich in het stembureau te melden;

Die onmogelijkheid, vermeld in a) en b), blijkt uit een attest van de militaire of burgerlijke overheid of van de werkgever onder wie betrokkenen ressorteren;

- 3° kiezers die het beroep van schipper, marktkramer of kermisreiziger uitoefenen en de leden van hun gezin die met hen samenwonen. De uitoefening van het beroep blijkt uit een attest van de burgemeester van de gemeente waar de betrokkenen in het bevolkingsregister zijn ingeschreven;
- 4° kiezers die op de dag van de stemming ten gevolge van een rechterlijke maatregel in een toestand van vrijheidsbeneming verkeren. Die toestand wordt bevestigd door de directie van de inrichting waar de betrokkenen zich bevinden;

5° kiezers die om redenen in verband met hun geloofsovertuiging in de onmogelijkheid verkeren zich op het stembureau te melden. Die onmogelijkheid blijkt uit een attest dat is afgegeven door de religieuze overheid;

6° studenten die zich om studieredenen, in de onmogelijkheid bevinden om zich in het stembureau te melden, op voorwaarde dat ze een attest overleggen van de directie van de instelling waar ze studeren;

7° kiezers die om andere redenen op de dag van de stemming niet in hun woonplaats zijn wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland, en bijgevolg in de onmogelijkheid verkeren om zich in het stembureau aan te melden, voor zover de onmogelijkheid door de burgemeester van hun woonplaats vastgesteld is, na overlegging van de nodige bewijsstukken. De Vlaamse Regering bepaalt het model van het attest dat door de burgemeester moet worden afgegeven. De aanvraag moet bij de burgemeester van de woonplaats uiterlijk de derde dag voor die van de verkiezing worden ingediend.

§2. Als gemachtigde kan worden aangewezen, eenieder die de hoedanigheid van gemeenteraadskiezer bezit. De gemachtigde kan zijn hoedanigheid bewijzen door middel van zijn oproepingsbrief.

Iedere gemachtigde mag maar één volmacht hebben.

§3. De volmacht wordt gesteld op een formulier waarvan het model door de Vlaamse Regering wordt bepaald. Het wordt kosteloos afgegeven op de gemeentesecretarie.

De volmacht vermeldt de verkiezingen waarvoor ze geldig is, de naam, de voornamen, de geboortedatum en het adres van de volmachtgever en van de gemachtigde.

Het volmachtformulier wordt door de volmachtgever en de gemachtigde ondertekend.

§4. Om tot de stemming toegelaten te worden, overhandigt de gemachtigde aan de voorzitter van het stembureau waar de volmachtgever had moeten stemmen, de volmacht en een van de attesten, vermeld in §1. Hij toont hem eveneens zijn identiteitskaart, de oproepingsbrief van de volmachtgever en zijn eigen oproepingsbrief, waarop de voorzitter de vermelding “heeft bij volmacht gestemd” noteert.

§5. De volmachten worden bij de staat, vermeld in artikel 41, eerste lid, gevoegd en samen met die staat aan de vrederechter van het kanton gezonden.”.

Artikel 20

In het vijfde lid van artikel 44 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 115 van de wet van 5 juli 1976 en gewijzigd bij artikel 330 van de wet van 16 juli 1993 wordt tussen het getal “152” en het woord “tweede” het woord “eerste” geschrapt.

Artikel 21

In artikel 47 van dezelfde wet wordt voor het enige lid een nieuw eerste lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Het stemopnemingsbureau is uiterlijk om 15 uur samengesteld. Bij verhindering of afwezigheid van een van de leden op het ogenblik van de verrichtingen, zorgt het bureau voor de nodige vervangers. Zijn de leden van het bureau het oneens over de keuze, dan beslist de stem van de voorzitter.”.

Artikel 22

In artikel 57 van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 121 van de wet van 5 juli 1976 en vervangen bij artikel 7 van de wet van 26 juni 2000, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het tweede lid worden de derde en vierde zin geschrapt;

2° het derde lid wordt opgeheven.

Artikel 23

Artikel 57bis van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 8 van de wet van 26 juni 2000, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 57bis

De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt door de verrichting, vermeld in artikel 57, derde lid, uit te voeren, worden afgerond naar de

hogere eenheid, ongeacht het feit of ze al dan niet 0,50 bereiken.”.

Artikel 24

In artikel 58 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 9 van de wet van 26 juni 2000, wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“Alvorens de opvolgers aan te wijzen, kent het hoofdstembureau aan de kandidaten individueel de helft van het aantal stemmen toe ten gunste van de volgorde van voordracht. Die helft wordt vastgesteld door het product van de vermenigvuldiging van het aantal stembiljetten met een lijststem, vermeld in artikel 50, §1, tweede lid, 1°, en het aantal door die lijst behaalde zetels, te delen door twee.

De toekenning, vermeld in het tweede lid gebeurt door overdracht. De toe te kennen stembiljetten worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste, niet-effectief verkozen kandidaat van de lijst heeft behaald, voor zover dat nodig is om het verkiesbaarheidcijfer dat specifiek is voor elke lijst, te bereiken. Is er een overschot, dan wordt het op gelijkaardige wijze toegekend aan de tweede, niet-effectief verkozen kandidaat, vervolgens aan de derde en zo verder, totdat de helft van het aantal gunstige stemmen voor de volgorde van voordracht, zoals die bepaald is in het tweede lid, uitgeput is.

De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt door de verrichtingen, vermeld in dit artikel uit te voeren, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of ze al dan niet 0,50 bereiken.”.

Artikel 25

In dezelfde wet wordt een artikel 58bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Artikel 58bis

De voorzitter van het hoofdstembureau bezorgt via digitale weg, op de wijze die de Vlaamse Regering bepaalt, aan de Vlaamse Regering het totaal van de neergelegde stembiljetten, het totaal van de geldige stembiljetten, het totaal van de blanco en ongeldige stembiljetten, het door elke kandidaat behaalde aan-

tal naamstemmen, alsmede het stemcijfer van elke lijst zoals vermeld in artikel 55.

De uitslagen of de gedeeltelijke uitslagen kunnen pas worden verspreid zodra alle stembureaus gesloten zijn.

De Vlaamse Regering kan de hoofdstembureaus machtigen om gedeeltelijke uitslagen via digitale weg mee te delen en bepaalt onder welke voorwaarden dat gebeurt.”.

Artikel 26

In artikel 60, eerste lid, van dezelfde wet worden de woorden “en van bewilliging” geschrapt.

Artikel 27

In artikel 61, tweede lid, van dezelfde wet worden de woorden “bestendige deputatie van de provincieraad” vervangen door de woorden “Raad voor Verkiezingsbetwistingen”.

Artikel 28

In dezelfde wet wordt een titel VIbis, bestaande uit artikel 85bis tot en met 85undecies, ingevoegd, die luidt als volgt:

“TITEL VIbis

Bepalingen houdende organisatie van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen

Artikel 85bis

§1. In iedere provincie wordt er een administratief rechtscollege, Raad voor Verkiezingsbetwistingen te noemen, opgericht die de bezwaren behandelt die tegen de verkiezing worden ingebracht en de juistheid nagaat van de zetelverdeling tussen de lijsten en van de rangorde waarin de raadsleden en de opvolgers gekozen zijn verklaard.

De Raad voor Verkiezingsbetwistingen zetelt in het provinciehuis.

§2. Iedere Raad voor Verkiezingsbetwistingen bestaat uit drie leden en drie plaatsvervangers. De leden van die raden en de plaatsvervangers zijn houder van een academische graad of een graad van academisch niveau en moeten getuigen van deskundigheid op het vlak van publiek recht, politieke wetenschappen of bestuurswetenschappen.

§3. De leden van de Raden voor Verkiezingsbetwistingen en hun plaatsvervangers worden aangesteld door de Vlaamse Regering voor een periode van zes jaar. Die periode is eenmaal hernieuwbaar.

De Vlaamse Regering benoemt voor iedere raad een voorzitter en een plaatsvervangende voorzitter.

Alle leden van de raden leggen, voor ze hun ambt opnemen, de volgende eed af bij de vrederechter: “Ik zweer de verplichtingen van mijn ambt trouw na te komen”.

Voor de voorzitter en de bijzitters stelt de Vlaamse Regering een forfaitaire jaarvergoeding vast. De plaatsvervangers krijgen een forfaitaire vergoeding per zitting, waarvan het bedrag door de Vlaamse Regering wordt vastgesteld.

Het secretariaat van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen wordt waargenomen door de provinciegriffier. Die kan in zijn taak worden bijgestaan door het personeel dat de provincie hem daartoe ter beschikking stelt.

§4. De leden kunnen op ieder ogenblik ontslag nemen.

De Vlaamse Regering kan een lid pas ontslaan in geval van grove nalatigheid of kennelijk wangedrag. Tot in hun vervanging is voorzien, blijven de leden hun functie uitoefenen, behoudens in geval van een door de Vlaamse Regering gegeven ontslag.

§5. De volgende personen mogen geen deel uitmaken van de Raden voor Verkiezingsbetwistingen: de leden van en de kandidaten voor de verkiezingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Vlaams Parlement, het Europees Parlement, de provincie-, gemeente-, districts- en OCMW-raden en het college van burgemeester en schepenen voor de zittingsperiode waarvoor de desbetreffende verkiezing georganiseerd is, de leden van de rechterlijke macht, de staatsraden, auditeurs van de Raad van State, de leden van het Arbitragehof en de gouverneurs.

Artikel 85ter

§1. Alleen de kandidaten zijn gerechtigd bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen tegen de verkiezing bezwaar in te brengen.

Elk ander bezwaar dan die vermeld in §4, wordt op straffe van verval schriftelijk ingediend binnen veertig dagen te rekenen van de dagtekening van het proces-verbaal. Dat bezwaar moet de identiteit en de woonplaats van de bezwaarde vermelden.

Het bezwaarschrift wordt overhandigd aan de provinciegriffier of aangetekend via de post verzonden.

De ambtenaar aan wie het bezwaarschrift wordt overhandigd, is verplicht een ontvangstbewijs af te geven.

Het is verboden, op straffe van gevangenisstraffen van een maand tot twee jaar, dat ontvangstbewijs te antideren.

§2. Het bezwaar wordt ingesteld bij wijze van verzoekschrift, waarin ten minste een feitelijke omschrijving is opgenomen van de ingeroepen argumenten.

Het verzoekschrift wordt gedagtekend en, op straffe van onontvankelijkheid, ondertekend door de verzoeker of zijn raadsman. Het vermeldt:

1° de naam en de woonplaats van de verzoeker. Als woonplaatskeuze wordt gedaan bij de raadsman van de verzoeker, wordt dat in het verzoekschrift aangegeven;

2° het voorwerp van het bezwaar.

§3. De verzoeker kan aan het verzoekschrift de overtuigingsstukken toevoegen die hij nodig acht. De verzoeker kan naderhand alleen aanvullende overtuigingsstukken aan het dossier laten toevoegen, voor zover die bij de opmaak van het verzoekschrift nog niet aan de verzoeker bekend waren. De verzoeker bezorgt in dat geval onverwijld een kopie van de aanvullende overtuigingsstukken aan het bestuur. De overtuigingsstukken worden door de verzoeker gebundeld en geïnventariseerd.

Een onontvankelijk verzoekschrift kan gedurende de bezwaartermijn worden vervangen door een nieuw

verzoekschrift, dat uitdrukkelijk de intrekking van het eerdere verzoekschrift bevestigt.

De provinciegriffier schrijft elk bezwaar en het aantal overtuigingsstukken en aanvullende overtuigingsstukken in een register.

§4. Een bezwaar dat steunt op een overtreding van de bepalingen van hoofdstuk IIIbis van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden moet eveneens ingediend worden bij de Controlecommissie, binnen de termijn, vermeld in §1. In dat geval wordt de procedure gevolgd die is vastgesteld in artikel 37/1bis tot 37/5 van de provinciekieswet, met dien verstande dat de woorden “provincielijst”, “provinciegouverneur”, “provincieraad” en “provincieraadslid” moeten gelezen worden als respectievelijk “gemeentelijst”, “burgemeester”, “gemeenteraad” en “gemeenteraadslid”.

§5. Eenieder die een bezwaar heeft ingediend dat ongegrond blijkt en waarvan vaststaat dat het is ingediend met het oogmerk om te schaden, wordt gestraft met een geldboete van 50 tot 500 euro.

Een nieuwe termijn van vijftien dagen wordt geopend met ingang van de uitspraak van de definitieve veroordeling, gesteund op een klacht die is ingediend op grond van artikel 8undecies van het decreet van 7 mei 2004.

§6. In alle gevallen waarin de Raad voor Verkiezingsbetwistingen optreedt:

1° geschiedt de behandeling schriftelijk, onverminderd de bevoegdheid van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen om partijen op te roepen en te horen;

2° voert de Raad voor Verkiezingsbetwistingen rechtstreeks briefwisseling met de aan zijn rechtsmacht onderworpen overheden en besturen. De raad is gerechtigd over de zaken waarover hij zich uit te spreken heeft, door die overheden en besturen alle bescheiden en inlichtingen te laten overleggen;

3° geschiedt de behandeling op tegenspraak. Partijen en hun advocaten zijn gerechtigd ter griffie van de provincie inzage te nemen van het dossier en een memorie in te dienen;

- 4° beveelt de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, indien er aanleiding is tot getuigenverhoor, dat dit wordt afgenomen hetzij op zijn terechtzitting, hetzij door diegene van zijn leden die hij daartoe aanstelt, overeenkomstig artikel 25, tweede tot en met vijfde lid, van de op 12 januari 1973 gecoördineerde wetten op de Raad van State;
- 5° is de terechtzitting openbaar, tenzij dat gevaar kan opleveren voor de openbare orde of de goede zeden. In dat geval wordt dat door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen bij gemotiveerde beslissing verklaard;
- 6° wordt ter terechtzitting door een lid van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen een uiteenzetting van de zaak gegeven, waarna partijen en hun advocaten hun mondelinge opmerkingen naar voren kunnen brengen;
- 7° wordt iedere tussen- of eindbeslissing met redenen omkleed en wordt ze uitgesproken in openbare terechtzitting; die beslissing vermeldt de naam van de verslaggever en van de aanwezige leden. Behoudens in de gevallen, bepaald in titel V en VIbis van de gemeentekieswet en in artikel 18, 21 en 22 van de wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, bepaalt de Vlaamse Regering de termijnen voor het instellen van bezwaar bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen. Die termijnen belopen ten minste zestig dagen.

§7. De Vlaamse Regering mag aan de leden van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen op geen enkele wijze enige instructie geven over de wijze waarop zij hun bevoegdheid uitoefenen.

Artikel 85quater

§1. De verkiezingen kunnen zowel door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen als door de Raad van State alleen ongeldig worden verklaard op grond van onregelmatigheden die de zetelverdeling tussen de onderscheiden lijsten kunnen beïnvloeden.

§2. Een verkozen kandidaat kan zowel door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen als door de Raad van State van zijn mandaat vervallen worden verklaard indien hij de bepalingen van artikel 8ter, §2 en §3, of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden,

de gemeenteraden en de districtsraden of van artikel 23, §1 en §2, niet naleeft. Een lijstaanvoerder van een gemeentelijst kan zowel door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen als door de Raad van State van zijn mandaat vervallen worden verklaard, indien hij de bepalingen van artikel 8ter, §1, of 8sexies van hetzelfde decreet van 7 mei 2004 of van artikel 23, §1 en §2, niet naleeft.

§3. Het gemeenteraadslid dat van zijn mandaat vervallen is verklaard door de Raad voor Verkiezingsbetwistingen of door de Raad van State, wordt in de gemeenteraad vervangen door de eerste opvolger van de lijst waarop hij werd verkozen.

Artikel 85quinquies

§1. De Raad voor Verkiezingsbetwistingen doet uitspraak over de bezwaren. De uiteenzetting van de zaak door een lid van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen en de uitspraak van de beslissing geschieden in openbare vergadering. De beslissing is met redenen omkleed en vermeldt de naam van de verslaggever en de namen van de aanwezige leden, alles op straffe van nietigheid. De stembiljetten mogen alleen worden onderzocht als de krachtens artikel 23 aangewezen getuigen tegenwoordig of althans behoorlijk opgeroepen zijn. De omslagen die de stembiljetten bevatten, worden opnieuw verzegeld in hun bijzijn en door hun toedoen.

De Raad voor Verkiezingsbetwistingen doet uitspraak binnen dertig dagen na de indiening van het bezwaar.

Indien binnen die termijn geen uitspraak is gedaan, wordt het bezwaar als verworpen beschouwd en is de uitslag van de verkiezing, zoals hij door het hoofdstembureau is afgekondigd, definitief, onverminderd de toepassing van artikel 85ter, §5.

§2. De Raad voor Verkiezingsbetwistingen kan de verkiezing alleen ongeldig verklaren op grond van een bezwaar.

Bij ontstentenis van bezwaren gaat de Raad voor Verkiezingsbetwistingen alleen de juistheid na van de zetelverdeling tussen de lijsten en van de rangorde waarin de raadsleden en de opvolgers gekozen zijn verklaard. Hij wijzigt, in voorkomend geval, ambtshalve de zetelverdeling en de rangorde.

Onverminderd de toepassing van artikel 85ter, §5, wordt de uitslag van de verkiezing, zoals hij door het

hoofdstembureau is afgekondigd, definitief vijfenzeventig dagen na de dag van de verkiezingen.

Artikel 85sexies

Van de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen of het uitblijven van enige beslissing binnen de voorgeschreven termijn wordt door de provinciegriffier binnen drie dagen kennis gegeven aan de gemeenteraad en, bij een ter post aangetekende brief, aan de bezwaarden.

Bovendien wordt:

1° indien de verkiezing ongeldig verklaard is, van de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen op dezelfde wijze kennis gegeven aan de twee aftredende raadsleden, vermeld in artikel 23, §1, eerste lid, of aan de drie ondertekenaars, vermeld in artikel 23, §1, derde lid;

2° van de beslissing waarbij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, al dan niet uitspraak doende op een bezwaar, de zetelverdeling tussen de lijsten, de rangorde van de gekozen raadsleden of die van de opvolgers wijzigt, op dezelfde wijze kennis gegeven aan de gekozen raadsleden, die hun hoedanigheid van gekozene verliezen, en aan de gekozen opvolgers, die hun rang van eerste of tweede opvolger verliezen.

Van de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen waarbij de verkiezingen worden vernietigd of de zetelverdeling wordt gewijzigd, wordt tegelijkertijd aan de eerste voorzitter van de Raad van State een voor eensluidend verklaard afschrift van de uitspraak, van het administratief dossier en van de procedurestukken toegestuurd.

Artikel 85septies

Degenen aan wie kennis wordt gegeven van de beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen kunnen binnen acht dagen na de kennisgeving beroep instellen bij de Raad van State. De Raad van State doet uitspraak binnen een termijn van zestig dagen. Het beroep bij de Raad van State is niet opschortend, behoudens als het beroep gericht is tegen een beslissing van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen die een vernietiging van de verkiezingen of een wijziging in de zetelverdeling inhoudt. Als vóór de uitspraak

van de Raad van State de Vlaamse Regering de burgemeester van de betreffende gemeente benoemt, heeft die benoeming uitwerking vanaf de betekening van het arrest van de Raad van State dat de verkiezingen niet vernietigt of de zetelverdeling niet wijzigt.

Artikel 85octies

Het arrest van de Raad van State wordt door de zorg van de griffier onmiddellijk ter kennis gebracht van de provinciegouverneur en van de gemeenteraad.

Bij gehele of gedeeltelijke ongeldigverklaring van de verkiezing maakt het college van burgemeester en schepenen de lijst van de gemeenteraadskiezers op, op de dag van de kennisgeving van die beslissing aan de gemeenteraad. Het roept de kiezers op voor nieuwe verkiezingen, die binnen vijftig dagen na die kennisgeving moeten gehouden worden.

Artikel 85novies

Artikel 85bis tot en met 85octies zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezing en benoeming van de schepenen, vermeld in artikel 45 van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005 met dien verstande dat alleen de gemeenteraadsliden een bezwaar mogen indienen en dat de vermelde termijn begint te lopen vanaf de installatievergadering van de gemeenteraad na de algehele vernieuwing ervan.

Artikel 85decies

§1. Bij gebrek aan opvolgers wordt in een of meer vacatures in de gemeenteraad voorzien. De verkiezing geschiedt volgens de bepalingen van artikel 54 en volgende.

§2. Indien bij de verkiezing van het te vervangen raadslid kandidaten van dezelfde lijst ingevolge artikel 58 tot opvolger zijn gekozen, treedt degene die volgens artikel 58 de eerste opvolger is, in functie, na onderzoek van zijn geloofsbrieven door de gemeenteraad.

Worden er bezwaren ingebracht tegen de beslissing van de raad of tegen zijn weigering om de opvolger aan te stellen als gemeenteraadslid, dan doet de Raad voor Verkiezingsbetwistingen uitspraak overeenkomstig artikel 85quinquies.

De Raad voor Verkiezingsbetwistingen doet uitspraak binnen dertig dagen, te rekenen vanaf de dag waarop het bezwaarschrift ter griffie van de provincie is aangekomen.

Deze beslissing wordt ter kennis gebracht van de betrokken opvolger en in voorkomend geval van degenen die bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen bezwaren hebben ingediend.

Zij kunnen bij de Raad van State beroep instellen binnen acht dagen na de kennisgeving.

§3. Het nieuwe raadslid voleindigt het mandaat van zijn voorganger.

Artikel 85undecies

Binnen acht dagen nadat kennis is gegeven van de beslissingen van de Raad voor Verkiezingsbetwistingen, kunnen de betrokkenen ter griffie van de provincie inzage nemen van het dossier.”.

Artikel 29

In artikelen 4, 6, 7, 21 en 31 van dezelfde wet, worden de woorden “Koninklijk Besluit” telkens vervangen door de woorden “besluit van de Vlaamse Regering”.

Artikel 30

In artikelen 8, 38 en 105 van dezelfde wet, wordt het woord “Koning” telkens vervangen door de woorden “Vlaamse Regering”.

Artikel 31

In artikelen 22bis en 59 van dezelfde wet, worden de woorden “minister van Binnenlandse Zaken” telkens vervangen door de woorden “Vlaamse Regering”.

Artikel 32

In artikel 38 van dezelfde wet, worden de woorden “de Staat” vervangen door de woorden “het Vlaamse Gewest”.

Artikel 33

In artikelen 88, 91, 94, 115, 116 en 117 van dezelfde wet, worden de woorden “bureau van het district” en de woorden “bureau van de districtsraad” telkens vervangen door het woord “districtscollege”.

Artikel 34

Artikel 89 van dezelfde wet wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 89

De bepalingen van artikel 4 zijn van overeenkomstige toepassing op de verkiezing voor de districtsraden, met dien verstande dat telkens “gemeentebestuur” moet worden vervangen door “districtsbureau”, “artikel 7, tweede en derde lid en artikel 85octies, tweede lid” door “artikelen 115 en 116”, “burgemeester” door “voorzitter van de districtsraad”, “gemeente” door “district” en “college van burgemeester en schepenen” door “districtscollege”.

Artikel 35

In artikel 114 van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 4 van de wet van 19 maart 1999 en gewijzigd bij artikel 16 van de wet van 12 augustus 2000, worden de woorden “74 tot 76bis” vervangen door de woorden “85bis tot 85undecies”.

Artikel 36

In artikel 115 van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 12 augustus 2000, worden de woorden “artikel 77” vervangen door de woorden “artikel 85octies”.

Artikel 37

In artikel 116 worden de woorden “artikel 84” vervangen door de woorden “artikel 85decies”.

HOOFDSTUK III

Wijzigingen van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen

Artikel 38

In artikel 3novies van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, ingevoegd bij artikel 244 van de wet van 16 juli 1993, wordt het derde lid vervangen door wat volgt:

“De voorzitter van het kantonhoofdbureau verstrekt afschriften van de lijst aan iedere kandidaat die er ten minste vijftien dagen voor de verkiezing om verzocht heeft. Deze afschriften zijn gratis.”

Artikel 39

In artikel 9bis, §4, van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 252 van de wet van 16 juli 1993, worden het eerste en het tweede lid vervangen door wat volgt:

“De kiezers worden tot de manuele stemming toegelaten van 8 tot 14 uur en tot de geautomatiseerde stemming van 8 tot 16 uur. Als de verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden als die welke georganiseerd worden voor de vernieuwing van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Europees Parlement of het Vlaams Parlement, kan de Vlaamse Regering het sluitingsuur van de stembureaus wijzigen.

Kiezers die vóór 14 uur, respectievelijk 16 uur, of vóór het uur dat de Vlaamse Regering, overeenkomstig het eerste lid heeft bepaald, in het lokaal aanwezig zijn, worden nog tot de stemming toegelaten.”

Artikel 40

In artikel 9ter van dezelfde wet, toegevoegd bij artikel 40, 1°, van de wet van 5 april 1995, toegevoegd bij artikel 40, 2°, van de wet van 5 april 1995, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1, 7°, worden de woorden “vijftiende dag” vervangen door de woorden “derde dag”;

2° §2 wordt vervangen door wat volgt:

“§2. Als gemachtigde kan eenieder worden aangewezen die de hoedanigheid van provincieraadkiezer bezit. De gemachtigde bewijst die hoedanigheid door middel van zijn oproepingsbrief.

Iedere gemachtigde mag maar één volmacht hebben.”;

3° in §3, eerste lid, wordt het woord “Koning” vervangen door de woorden “Vlaamse Regering”.

Artikel 41

In artikel 9quater, §4, eerste lid, van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 254 bij de wet van 16 juli 1993, wordt het getal “14” vervangen door het getal “15”.

Artikel 42

In artikel 10 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 258 van de wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1, eerste lid, worden:

a) de woorden “een van beide Kamers” vervangen door de woorden “het Vlaams Parlement door ten minste drie leden”;

b) de woorden “zes letters” vervangen door “achtien karakters”;

2° in §1 wordt tussen het tweede en het derde lid een nieuw lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Elke politieke partij die door minstens drie leden vertegenwoordigd is in het Vlaams Parlement, kan een akte indienen tot bescherming van het letterwoord dat zij in de voordrachtsakte willen vermelden en van het logo dat gebruikt wordt in de verkiezingspropaganda.”;

3° aan §1 wordt een vijfde lid toegevoegd dat luidt als volgt:

“De vermelding van een letterwoord waarvan gebruik gemaakt is door een politieke partij die door minstens drie leden vertegenwoordigd is in het Vlaams Parlement en waaraan bij een vorige

verkiezing met het oog op de vernieuwing van een parlementaire assemblee op Europees, federaal, gemeenschaps- of gewestelijk niveau, bescherming werd verleend, kan op gemotiveerd verzoek van die politieke partij door de Vlaamse Regering worden verboden.”;

4° in §2 wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“Aan iedere politieke partij die minstens drie verkozenen heeft in het Vlaams Parlement, wordt een gemeenschappelijk volgnummer toegekend. Kartels gebruiken het gemeenschappelijke volgnummer van de partij die het eerst voorkomt op de stembrief.”.

Artikel 43

In artikel 11 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 259 van de wet 16 juli 1993 en gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 11 april 1994, artikel 12 van de wet van 24 mei 1994, artikel 16 van de wet van 7 juli 1994, artikel 1 van de wet van 10 april 1995, artikel 9 van de wet van 12 augustus 2000 en bij het artikel 1 van het KB van 13 juli 2001, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1, vierde lid, worden tussen de woorden “het geslacht,” en de woorden “het beroep” de woorden “het rijksregisternummer,” ingevoegd, en de woorden “en de hoofdverblijfplaats van de kandidaten” worden vervangen door de woorden “,de hoofdverblijfplaats en de handtekening van de kandidaten”;

2° in §1, vijfde lid, worden de woorden “zes letters” vervangen door de woorden “achttien karakters”;

3° in §1, zesde lid, worden de woorden “een van beide Kamers” vervangen door de woorden “het Vlaams Parlement”;

4° in §1 wordt het zevende lid vervangen door wat volgt:

“Op elk van de lijsten van kandidaten voor de verkiezingen mag het verschil tussen het aantal kandidaten van elk geslacht niet groter zijn dan één.

De eerste drie kandidaten van elk van de lijsten mogen niet allemaal van hetzelfde geslacht zijn.”;

5° in §1 wordt het achtste lid vervangen door wat volgt:

“Ingeval een lijst de pariteitregels, vermeld in het zevende lid, niet respecteert, kan na de voorlopige afsluiting van de kandidatenlijst bij de voorzitter van het districtshoofdbureau een verbeteringsakte worden ingediend tot de vierentwintigste dag vóór de dag van de verkiezingen. Op de verbeteringsakte mag de volgorde van de kandidaten niet meer worden gewijzigd. Niet-verkiesbare kandidaten mogen worden vervangen. De aldus nieuw voorgedragen kandidaat neemt de plaats in van de geschrapte kandidaat of van diegene die zich terugtrekt. De verbeteringsakte wordt ondertekend door de lijstaanvoerder, de kandidaten die zich vrijwillig terugtrekken en door de nieuw toegevoegde kandidaten. Indien in de verbeteringsakte de pariteitregels, vermeld in het zevende en achtste lid, niet gerespecteerd worden, wijst het districtshoofdbureau de lijst in kwestie af. Indien er geen verbeteringsakte wordt ingediend, wijst de voorzitter de lijst in kwestie eveneens af, tenzij de pariteit behouden blijft. Indien het districtshoofdbureau overgaat tot het schrappen van kandidaten van een lijst en indien hierbij de pariteit niet behouden wordt of hersteld, dan wijst het de lijst in kwestie af. Indien in de verbeteringsakte, de pariteitregels niet gerespecteerd worden, wijst het districtshoofdbureau de lijst in kwestie af. Indien er geen verbeteringsakte wordt ingediend, wijst het districtshoofdbureau de lijst in kwestie eveneens af, tenzij de pariteit behouden blijft. In dat laatste geval hernummert het de kandidaten op de lijst door de opengevallen plaatsen op te vullen, doch zonder de onderlinge volgorde van de kandidaten te wijzigen. Indien het districtshoofdbureau overgaat tot het schrappen van kandidaten van een lijst en hierbij de pariteit niet wordt behouden of hersteld, dan wijst het de lijst in kwestie af.”;

6° in §1 wordt het laatste lid vervangen door wat volgt:

“Door de vermelding op de voordrachtsakte of de verbeteringsakte verbinden de kandidaten zich ertoe de bepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven na te leven en deze uitgaven aan te geven. Zij verbinden er zich boven-

dien toe de herkomst van de geldmiddelen aan te geven en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren.”;

7° in §3 wordt het tweede lid vervangen door wat volgt:

“De voorzitter die een dergelijk verzoek ontvangt zendt onmiddellijk een exemplaar aan de voorzitter van het hoofdbureau in de provinciehoofdplaats. De kandidaten, of twee van de eerste drie kandidaten, van de in de hoofdplaats voorgedragen lijsten mogen ter plaatse tot de vijftiendagste dag vóór de stemming, vóór zestien uur, inzage nemen van de verzoekschriften en betuigen bij geschrift al dan niet hun akkoord voor het gebruik van hetzelfde volgnummer.”;

8° §5 wordt vervangen door wat volgt:

“§5. De aangifte wordt gesteld op de daartoe bestemde formulieren en wordt door de lijstaanvoerder ondertekend.”;

9° §6 wordt vervangen door wat volgt:

“§6. De modellen van voordrachtsakte, van verbeteringsakte en van aangifte worden door de Vlaamse Regering vastgelegd.”.

Artikel 44

In artikel 11bis van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 17 van de wet van 7 juli 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het tweede lid worden de woorden “Indien een klacht als bedoeld bij artikel 12 van de wet van 7 juli 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven” vervangen door de woorden “Indien een bezwaar als bedoeld bij de artikelen 8ter of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden”;

2° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“Indien geen enkel bezwaar, als bedoeld bij de artikelen 8ter of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de

verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden, noch een bezwaar bedoeld bij artikel 37/1bis wordt ingediend binnen de in het tweede lid bedoelde termijn, kunnen de betrokken documenten door de kandidaten worden afgehaald.”

Artikel 45

In artikel 12 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 260 van de wet van 16 juli 1993 en gewijzigd bij artikel 13 van de wet van 24 mei 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° §1, tweede lid, wordt vervangen door wat volgt:

“Het wijst de lijsten af die niet hebben voldaan aan de bepalingen van artikel 11, § 1, zevende en achtste lid.”;

2° §1, derde lid, wordt vervangen door wat volgt:

“Vervolgens sluit het districtshoofdbureau de kandidatenlijst voorlopig af.”;

3° in §7, eerste lid, tweede en derde lid, worden de woorden “verbeterings- of aanvullingsakte” vervangen door het woord “verbeteringsakte”;

4° in §7, tweede lid, wordt 3° geschrapt;

5° in §7, tweede lid, wordt 4° vervangen door wat volgt:

“4° geen of onvoldoende vermelding van de naam, de voornamen, de geboortedatum, het geslacht, het rijksregisternummer, het beroep, de hoofdverblijfplaats en de van de handtekening van de kandidaten of van de tot indiening van de akte gemachtigde kiezers.”;

6° in §7 worden het derde, vierde en vijfde lid opgeheven;

7° §7, zesde lid, wordt vervangen door wat volgt:

“De geldige handtekeningen van de voordragende kiezers en van de kandidaten, alsmede de regelmatige vermeldingen in de afgewezen voordracht blijven van kracht indien de verbeteringsakte aanvaard wordt.”.

Artikel 46

In artikel 13 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 216 van de wet van 16 juli 1993, gewijzigd bij artikel 9 van de wet van 30 december 1993, worden volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §4 worden de woorden “overeenkomstig het bij deze wet gevoegde model II” vervangen door de woorden “overeenkomstig de modellen die de Vlaamse Regering heeft vastgelegd”;

2° in §5 wordt het derde lid geschrapt.

Artikel 47

In artikel 15 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 263, 1°, van de wet van 16 juli 1993, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1 worden tussen de woorden “kandidaten van lijsten” en “die in andere kiesdistricten” de woorden “met dezelfde benaming” ingevoegd;

2° §3, eerste lid, wordt vervangen door wat volgt:

“De verklaring van lijstenverbinding is pas ontvankelijk indien de kandidaten zich het gebruik van het hun bij §1 verleende recht hebben voorbehouden en indien de akte van voordracht hen daartoe machtigt. Ze moet, op straffe van nietigheid, door alle kandidaat-titularissen of door drie kandidaat-titularissen van de lijst ondertekend zijn en de kandidaat-titularissen of drie kandidaat-titularissen van de aangewezen lijst of lijsten moeten bij een soortgelijke verklaring en onder dezelfde voorwaarden hun instemming betuigen.”.

Artikel 48

In artikel 16 van dezelfde wet, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 26 juni 2000, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het tweede lid wordt vervangen door wat volgt:

“De kiezer kan zijn stem uitbrengen op de naam van de lijst, in het stemvak bovenaan op de lijst. Wil hij de volgorde wijzigen, dan brengt hij een of meer naamstemmen uit in het stemvak naast de

naam van de kandidaat of kandidaten van de lijst aan wie hij de voorkeur wil geven.”;

2° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“In geval van manuele stemming staan voor de naam en voornaam van iedere kandidaat, het volgnummer van iedere kandidaat en een kleiner stemvak.”.

Artikel 49

In artikel 21 van dezelfde wet, vervangen bij artikel 268 van de wet van 16 juli 1993 en gewijzigd bij artikel 3 van de wet van 26 juni 2000, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1, tweede lid, worden de derde en vierde zin geschrapt;

2° in §1 worden het derde en het vierde lid opgeheven;

3° §1bis wordt opgeheven;

4° in §2, tweede lid, wordt het woord “nieuwe” en de woorden “,zoals bepaald is in §1, tweede lid, waarbij die toekenning op dezelfde manier gebeurt als voor de aanwijzing van de verkozenen, maar beginnende bij de eerste niet-gekozen kandidaat, in de volgorde van inschrijving op het stembiljet” geschrapt;

5° in §2 worden een derde en een vierde lid toegevoegd, die luiden als volgt:

“De in het tweede lid bedoelde toekenning gebeurt door overdracht. De toe te kennen stembiljetten worden toegevoegd aan de naamstemmen die de eerste niet-effectief verkozen kandidaat van de lijst heeft behaald, voor wat nodig is om het verkiesbaarheidcijfer dat specifiek is voor elke lijst, te bereiken. Is er een overschot, dan wordt het op gelijkaardige wijze toegekend aan de tweede niet-effectief verkozen kandidaat, vervolgens aan de derde en zo verder, totdat de helft van het aantal gunstige stemmen voor de volgorde van voordracht, zoals die bepaald is in het vorige lid, uitgeput is. Het verkiesbaarheidcijfer dat specifiek is voor elke lijst, wordt bereikt door het product van de vermenigvuldiging van het verkiesbaarheidcijfer van de lijst zoals het bepaald is in artikel 18bis,

en het aantal zetels dat aan die lijst toegekend is, te delen door het aantal zetels dat toekomt aan die lijst, vermeerderd met een eenheid.

De eventuele decimalen van het quotiënt dat verkregen wordt door de in dit artikel bedoelde verrichtingen uit te voeren, worden afgerond naar de hogere eenheid, ongeacht het feit of zij al dan niet 0,50 bereiken.”.

Artikel 50

In dezelfde wet wordt een nieuw artikel 21ter ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Artikel 21ter

De voorzitter van het kantonhoofdstembureau bezorgt via digitale weg, op de wijze die de Vlaamse Regering bepaalt, aan de Vlaamse Regering het totaal van de neergelegde stembiljetten, het totaal van de geldige stembiljetten, het totaal van de blanco en ongeldige stembiljetten, het door elke kandidaat behaalde aantal naamstemmen, alsmede van het stemcijfer van elke lijst zoals bepaald in artikel 18bis.

De uitslagen of de gedeeltelijke uitslagen kunnen pas worden verspreid als alle stembureaus gesloten zijn.

De Vlaamse Regering kan de kantonhoofdstembureaus machtigen om gedeeltelijke uitslagen via digitale weg mee te delen en bepaalt onder welke voorwaarden dat gebeurt.”.

Artikel 51

In dezelfde wet wordt voor artikel 37/1, dat artikel 37/1bis wordt, een artikel 37/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Artikel 37/1

Andere bezwaren tegen de verkiezing, dan deze vermeld in artikel 37/1bis tot 37/5, worden ingediend bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen. Hierbij zijn de artikelen 85ter tot en met 85octies van de Gemeentekieswet van toepassing met dien verstande dat de woorden “gemeenteraadslid” worden gelezen als “provincieraadslid”, “gemeenteraad” als “provincieraad”, “gemeentelijst” als “provincielijst” en “hoofdstembureau” als “districtshoofdbureau”.

Artikel 52

In artikel 37/1bis van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 20 van de wet van 7 juli 1994 en gewijzigd bij artikel 10 van de wet van 12 augustus 2000, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste lid wordt vervangen door wat volgt:

“Een bezwaar tegen de verkiezing van een lijstaanvoerder of van een kandidaat, dat steunt op een overtreding van de bepalingen van artikel 8ter of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden, wordt aan de Controlecommissie gestuurd.”;

2° in het laatste lid worden de woorden “artikel 12 van de wet van 7 juli 1994” vervangen door de woorden “artikel 8undecies van het decreet van 7 mei 2004”.

Artikel 53

Artikel 37/2 van dezelfde wet, ingevoegd bij artikel 21 van de wet van 7 juli 1994 en gewijzigd bij artikel 11 van de wet van 12 augustus 2000, wordt vervangen door wat volgt:

“Artikel 37/2

Een verkozen kandidaat kan door de Controlecommissie van zijn mandaat vervallen worden verklaard indien hij de bepalingen van artikel 8ter, tweede lid, of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 niet naleeft. Een verkozen lijstaanvoerder van een provincielijst kan door de Controlecommissie van zijn mandaat vervallen worden verklaard indien hij de bepalingen van artikel 8ter, eerste lid, of 8sexies van het decreet van 7 mei 2004 niet naleeft.”.

Artikel 54

In artikel 37/3 van dezelfde wet, worden de woorden “artikel 37/1” vervangen door de woorden “artikel 37/1bis”.

Artikel 55

In artikel 2, §2, derde lid, artikel 5, eerste lid, artikel 9sexies, §1, tiende lid, artikel 10, §1, vierde lid, artikel

10, §2, eerste en vierde lid, artikel 11, §1, zesde lid en artikel 13, §2, tweede lid van dezelfde wet, worden de woorden “Minister van Binnenlandse Zaken” telkens vervangen door de woorden “Vlaamse Regering”.

Artikel 56

In artikel 2, §1, tweede lid, artikel 8, eerste lid, 1°, 2° en 3°, artikel 8, tweede lid, en artikel 9ter, §1, 7°, van dezelfde wet, wordt het woord “Koning” telkens vervangen door de woorden “Vlaamse Regering”.

Artikel 57

In artikel 5, achtste lid, artikel 13, §5, vijfde lid, en artikel 36, tweede lid, van dezelfde wet, worden de woorden “Koninklijk Besluit” telkens vervangen door de woorden “besluit van de Vlaamse Regering”.

Artikel 58

In artikel 8, eerste lid van dezelfde wet worden de woorden “de Staat” vervangen door de woorden “het Vlaamse Gewest”.

HOOFDSTUK IV

Wijzigingen van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement

Artikel 59

Het opschrift van het decreet van 7 mei 2004 houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, wordt vervangen door wat volgt:

“Decreet houdende regeling van de controle van de verkiezingsuitgaven en de herkomst van de geldmiddelen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement, de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden.”.

Artikel 60

In hetzelfde decreet wordt een hoofdstuk IIIbis, bestaande uit artikel 8bis tot en met 8 terdecies, ingevoegd, dat luidt als volgt:

“HOOFDSTUK IIIbis

Specifieke bepalingen die gelden voor de verkiezingen van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden in het Vlaamse Gewest

Artikel 8bis

De uitgaven en de financiële verbintenissen voor verkiezingspropaganda op gewestelijk vlak van de politieke partijen die een gemeenschappelijk volgnummer en een beschermd letterwoord hebben verkregen met toepassing van artikel 10 van de provinciekieswet of, met toepassing van artikelen 22bis en 23 van de gemeentekieswet, mogen in totaal niet meer dan 372.000 euro bedragen.

Voor de politieke partijen die voldoen aan de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, maar die minder dan vijftig lijsten onder hun gemeenschappelijk volgnummer en beschermd letterwoord voordragen, wordt het bedrag, vermeld in het eerste lid, vermindert tot 340.000 euro.

De bedragen, vermeld in het eerste en tweede lid, kunnen met ingang van 2012 door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

De politieke partijen kunnen campagne voeren met een of meer kandidaten.

Artikel 8ter

§1. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van de lijsten mag voor de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadverkiezingen per lijst niet meer bedragen dan per schijf:

1° tot 1 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 2,70 euro per ingeschreven kiezer;

2° van 1 001 tot 5 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,10 euro per ingeschreven kiezer;

- 3° van 5 001 tot 10 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,80 euro per ingeschreven kiezer;
- 4° van 10 001 tot 20 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,00 euro per ingeschreven kiezer;
- 5° van 20 001 tot 40 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,10 euro per ingeschreven kiezer;
- 6° van 40 001 tot 80 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 1,20 euro per ingeschreven kiezer;
- 7° vanaf 80 001 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,14 euro per ingeschreven kiezer.

Die bedragen kunnen met ingang van 2012 door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

§2. Het totaal van de uitgaven en de financiële verbintenissen voor de verkiezingspropaganda van individuele kandidaten mag voor de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadverkiezingen per kandidaat niet meer bedragen dan per schijf:

- 1° tot 50 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,080 euro per ingeschreven kiezer, met een minimum van 1250 euro per kandidaat;
- 2° van 50 001 tot 100 000 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,030 euro per ingeschreven kiezer;
- 3° vanaf 100 001 op de kiezerslijst ingeschreven kiezers: 0,015 euro per ingeschreven kiezer.

Die bedragen kunnen met ingang van 2012 door de Vlaamse Regering geïndexeerd worden.

§3. Als een kandidaat op verscheidene lijsten tegelijk kandideert, mogen de maximumbedragen, vermeld in §2, niet samengeteld worden. Alleen het hoogste maximumbedrag wordt in aanmerking genomen.

Onverminderd de bepalingen van het eerste lid, mag een kandidaat die tegelijk op een provinciaal lijst en op een of twee andere lijsten kandideert, twee van de maximumbedragen, vermeld in §2, waaronder dat voor de provincieraadsverkiezingen, samentellen, voor zover hij zich voor die laatste verkiezingen kandidaat stelt in een district waartoe de gemeente waar hij in het bevolkingsregister is ingeschreven, niet behoort.

§4. Het aantal op de kiezerslijst ingeschreven kiezers, vermeld in §1 en §2, wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van artikel 1, §1, 3°, artikel 3, §1, en artikel 88, van de Gemeentekieswet en de overeenkomstige bepalingen van artikel 1, §1, 3°, en §5, en artikel 1ter, §3, van de Provinciekieswet.

Artikel 8quater

Uiterlijk veertig dagen voor de verkiezingen of in geval van buitengewone verkiezingen, uiterlijk de dag van de oproeping van de kiezers, deelt de Vlaamse Regering de maximumbedragen mee die werden berekend overeenkomstig de bepaling van artikel 8ter, en die mogen worden uitgegeven door de lijsten en de kandidaten voor de verkiezingen van de provincieraaden, de gemeenteraden en de districtsraden.

Artikel 8quinquies

§1. Voor de toepassing van dit decreet worden als uitgaven voor verkiezingspropaganda beschouwd, alle uitgaven en financiële verbintenissen voor mondelinge, schriftelijke, auditieve en visuele boodschappen die erop gericht zijn het resultaat van een politieke partij, een lijst en hun kandidaten gunstig te beïnvloeden en die verricht worden tijdens een periode van drie maanden voor de verkiezingen van de provincieraaden, de gemeenteraden en de districtsraden of, in geval van buitengewone verkiezingen, vanaf de dag van de oproeping van de kiezers.

§2. Als uitgaven voor de verkiezingspropaganda, vermeld in §1, worden eveneens beschouwd, de uitgaven door derden voor politieke partijen, lijsten of kandidaten, tenzij die politieke partijen, lijsten of kandidaten:

- 1° onmiddellijk na de kennisgeving van de door de betrokken derden gevoerde campagne, hen met een aangetekende brief ertoe aanmanen de campagne te staken;
- 2° een afschrift van die aangetekende brief, al dan niet met het akkoord van de derden tot staking, verzenden aan de voorzitter van het verkiezingshoofdbureau die dit stuk of deze stukken voegt bij de door de betrokken partijen, lijsten of kandidaten ingediende aangiften van hun verkiezingsuitgaven en van de herkomst van de geldmiddelen.

§3. Als uitgaven voor verkiezingspropaganda worden niet beschouwd:

- 1° het verlenen van persoonlijke, niet-bezoldigde diensten, alsook het gebruik van een persoonlijk voertuig;
- 2° de publicatie in een dagblad of tijdschrift van redactionele artikelen, op voorwaarde dat die publicatie op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, vergoeding of belofte van betaling of vergoeding. Bovendien mag het niet gaan om een dagblad of tijdschrift dat speciaal wordt uitgegeven ten behoeve van of met het oog op de verkiezingen en moet de verspreiding en de frequentie van de publicatie dezelfde zijn als buiten de verkiezingsperiode;
- 3° de uitzending op radio of televisie van programma's met berichten of commentaren, op voorwaarde dat die uitzendingen op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschieden als buiten de verkiezingsperiode, zonder betaling, vergoeding of belofte van betaling of vergoeding;
- 4° de uitzending of een reeks van uitzendingen op radio of televisie van verkiezingsprogramma's, op voorwaarde dat vertegenwoordigers van de politieke partijen aan die uitzendingen kunnen deelnemen;
- 5° de uitzending op radio of televisie van verkiezingsprogramma's, op voorwaarde dat het aantal en de duur ervan worden bepaald op grond van het aantal vertegenwoordigers van de politieke partijen in de wetgevende vergaderingen;
- 6° de kostprijs van periodieke manifestaties, op voorwaarde dat:
  - a) ze niet uitsluitend voor verkiezingsdoeleinden worden georganiseerd;
  - b) het om geregelde en telkens terugkerende manifestaties gaat die steeds op dezelfde wijze worden georganiseerd. De periodiciteit ervan, wordt beoordeeld hetzij aan de hand van een referentieperiode van twee jaar voor de periode, vermeld in §1, tijdens welke de bedoelde manifestatie in kwestie jaarlijks eenmaal moet hebben plaatsgehad, hetzij aan de hand van een referentieperiode van vier jaar voor de periode, vermeld in §1, tijdens welke de manifestatie in

kwestie tweejaarlijks ten minste eenmaal moet hebben plaatsgehad. Als de uitgaven voor reclame en uitnodigingen in vergelijking met het gewone verloop van een dergelijke manifestatie evenwel uitzonderlijk blijken te zijn, moeten ze bij wijze van uitzondering wel als verkiezingsuitgave aangerekend worden;

- 7° de kostprijs van niet-periodieke manifestaties die voor verkiezingsdoeleinden worden georganiseerd en waarvoor een deelnameprijs wordt aangerekend, voor zover de uitgaven worden gedekt door de inkomsten, met uitzondering van die uit sponsoring, en het niet om uitgaven voor reclame en uitnodigingen gaat. Als de inkomsten de uitgaven niet dekken, moet het verschil als een verkiezingsuitgave worden aangerekend;
- 8° de uitgaven die tijdens de verkiezingsperiode worden verricht in het kader van een normale partijwerking op nationaal of lokaal niveau, meer bepaald voor de organisatie van congressen en partijbijeenkomsten. Als de uitgaven voor reclame en uitnodigingen in vergelijking met het gewone verloop van een dergelijke manifestatie evenwel uitzonderlijk blijken te zijn, moeten ze bij wijze van uitzondering wel als verkiezingsuitgave worden aangerekend;
- 9° de uitgaven voor de aanmaak van internettoepassingen, op voorwaarde dat die aanmaak op dezelfde wijze en volgens dezelfde regels geschiedt als buiten de verkiezingsperiode.

§4. De Controlecommissie Verkiezingsuitgaven, vermeld in artikel 3, past artikel 4bis van de wet van 4 juli 1989 toe voor de uitgaven voor verkiezingspropaganda voor de verkiezing van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden;

§5. De uitgaven en financiële verbintenissen voor goederen, leveringen en diensten die onder toepassing van §1 vallen, moeten tegen de geldende marktprijzen worden verrekend.

Artikel 8sexies

§1. Tijdens de drie maanden die aan de datum van de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadsverkiezingen voorafgaan of, in geval van buitengewone verkiezingen, vanaf de dag van de oproeping van de kiezers, mogen de politieke partijen, de lijsten en de kandidaten, alsook

derden die propaganda voor politieke partijen, lijsten of kandidaten willen maken:

- 1° geen geschenken of gadgets verkopen of verspreiden;
- 2° geen commerciële telefooncampagnes voeren;
- 3° geen reclamespots op radio, televisie en in bioscopen uitzenden;
- 4° geen gebruik maken van commerciële reclameborden of affiches;
- 5° geen gebruik maken van niet-commerciële reclameborden of affiches groter dan 4 m².

§2. Voor dezelfde periode bepaalt de Vlaamse Regering de algemene regels voor het aanbrengen van verkiezingsaffiches en het organiseren van gemotoriseerde optochten.

Artikel 8septies

Bij het aanvragen van een gemeenschappelijk volgnummer dienen de politieke partijen een schriftelijke verklaring in, waarbij ze zich ertoe verbinden hun verkiezingsuitgaven aan te geven.

Ze verbinden zich ertoe bij de aangifte van hun uitgaven een aangifte over de herkomst van de geldmiddelen te voegen en daarbij de identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer hebben gedaan, te registreren.

Ze verbinden zich ertoe de gegevens, vermeld in het eerste en tweede lid, binnen dertig dagen na de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadsverkiezingen mee te delen aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in het rechtsgebied waarin de nationale zetel van de partij is gevestigd.

De schriftelijke verklaring, de aangifte van de uitgaven en de aangifte over de herkomst van de geldmiddelen worden opgesteld op de daartoe bestemde formulieren en worden door de aanvrager ondertekend. Die formulieren worden door de Vlaamse Regering ter beschikking gesteld.

Artikel 8octies

§1. De voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg, vermeld in artikel 8septies, maken, ieder wat hem

of haar betreft, een verslag op van de uitgaven die de politieke partijen voor verkiezingspropaganda hebben gedaan.

§2. De verslagen moeten binnen zestig dagen na de datum van de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadsverkiezingen in vier exemplaren opgemaakt worden. Twee exemplaren worden door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bewaard en de twee overige exemplaren worden bij de voorzitter van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven neergelegd.

Het verslag wordt gesteld op de daartoe bestemde formulieren, die door de Vlaamse Regering ter beschikking worden gesteld.

Een exemplaar van het verslag wordt vanaf de zestigste dag na de provincieraadsverkiezingen, de gemeenteraadsverkiezingen en de districtsraadsverkiezingen ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg gedurende vijftien dagen ter inzage gelegd van alle kiezers die op de kiezerslijst zijn ingeschreven en hun oproepingsbrief voor de verkiezingen kunnen voorleggen.

De verslagen en de opmerkingen van de kandidaten en van de kiezers die op de kiezerslijst zijn ingeschreven, worden vervolgens door de voorzitters aan de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven overgezonden.

Artikel 8novies

§1. Na onderzoek van de verslagen en van de opmerkingen die overeenkomstig het artikel 8octies werden ingediend, doet de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven op tegenspraak en uiterlijk negentig dagen na de ontvangst van alle verslagen, uitspraak over de juistheid en volledigheid van elk verslag.

§2. Het eindverslag van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven vermeldt:

- 1° per politieke partij het totaalbedrag van de verkiezingsuitgaven ten voordele van die partij;
- 2° elke aan de politieke partij toerekenbare overtreding van artikelen 8bis en 8sexies.

§3. De voorzitter van het Vlaams Parlement stuurt het eindverslag van de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven onverwijld naar de diensten van het Belgisch Staatsblad, die het binnen dertig dagen na ontvangst in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad bekendmaken.

Artikel 8decies

Als de aangifte, vermeld in artikel 8septies, niet wordt ingediend en bij overtreding van de verbodsbepalingen, vermeld in artikel 8sexies, of bij overschrijding van het toegestane maximumbedrag, vermeld in artikel 8bis, en indien deze feiten aan de politieke partij toerekenbaar zijn, verbeurt de betrokken politieke partij gedurende de daaropvolgende periode die de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven bepaalt en die ten minste een en ten hoogste vier maanden duurt, het recht op de dotatie, vastgesteld in artikel 9 van het reglement van 23 februari 2005 van het Vlaams Parlement.

Artikel 8undecies

§1. Met de straffen, vastgesteld in artikel 181 van het Kieswetboek, wordt gestraft:

- 1° eenieder die geen aangifte van zijn verkiezingsuitgaven of van de herkomst van de geldmiddelen heeft gedaan binnen dertig dagen na de datum van de verkiezingen;
- 2° eenieder die voor kiespropaganda wetens en wilens uitgaven doet of verbintenissen aangaat die de maximumbedragen overschrijden, vastgesteld in artikel 8ter;
- 3° eenieder die tijdens de drie maanden die aan de datum van de verkiezingen voorafgaan, de bepalingen van artikel 8sexies niet naleeft;
- 4° de lijstaanvoerder van de provincielijst, de gemeentelijst of districtsraadslijst die wetens en willens uitgaven doet of verbintenissen aangaat voor verkiezingspropaganda die de maximumbedragen overschrijden, vastgesteld in artikel 8ter;
- 5° de lijstaanvoerder die niet beschikt over een gemeenschappelijk volgnummer en een beschermd letterwoord, en die uitgaven verricht voor verkiezingspropaganda op gewestelijk vlak.

§2. Elke overtreding, vastgesteld in §1, kan worden vervolgd, hetzij op initiatief van de procureur des Konings, hetzij op grond van de klacht van een persoon die van enig belang doet blijken.

De procureur des Konings neemt geen anonieme aangiften in aanmerking.

§3. De termijn voor de uitoefening van het initiatiefrecht van de procureur des Konings en voor de indiening van klachten met betrekking tot de overtredingen, vermeld in §1, verstrijkt honderdtwintig dagen na de verkiezingen.

De procureur des Konings zendt de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven en de Raad voor Verkiezingsbetwistingen een afschrift toe van de klachten tegen kandidaten van de verkiezingen. De procureur des Konings zendt tevens een afschrift aan de personen tegen wie de klacht is ingediend. De kennisgeving geschiedt binnen acht dagen na de indiening van de klachten.

De procureur des Konings brengt de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven binnen dezelfde termijn op de hoogte van zijn beslissing om vervolging in te stellen met betrekking tot de feiten, vermeld in §1.

§4. Eenieder die een klacht heeft ingediend of een vordering heeft ingesteld die ongegrond blijkt en waarvan vaststaat dat hij die heeft ingediend of ingesteld met het oogmerk om te schaden, wordt gestraft met een geldboete van 50 tot 500 euro.

§5. De procureur des Konings kan met het oog op de vervolging, vastgesteld in §2, aan een individuele kandidaat vragen alle inlichtingen te verstrekken over de herkomst van de gelden die voor de financiering van zijn verkiezingscampagne zijn aangewend.

Artikel 8duodecies

Alleen natuurlijke personen kunnen giften doen aan politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen. Kandidaten en politieke mandatarissen kunnen evenwel ook giften ontvangen van de politieke partij of de lijst waarvoor zij kandideren of waarvoor zij een mandaat bekleeden. Zo ook mogen componenten giften ontvangen van hun politieke partij en omgekeerd. Onverminderd de voorgaande bepalingen zijn giften vanwege natuurlijke personen die feitelijk optreden als tussenpersonen van rechtspersonen of feitelijke verenigingen verboden.

De identiteit van de natuurlijke personen die giften van 125 euro en meer, onder welke vorm ook, doen aan politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen, wordt door de begunstigden jaarlijks geregistreerd. Politieke

partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen mogen vanwege eenzelfde natuurlijke persoon jaarlijks elk maximaal 500 euro, of de tegenwaarde daarvan, als gift ontvangen. De schenker mag jaarlijks in het totaal maximaal 2.000 euro, of de tegenwaarde daarvan, besteden aan giften ten voordele van politieke partijen en hun componenten, lijsten, kandidaten en politieke mandatarissen. De afdrachten van politieke mandatarissen aan hun politieke partij worden niet als giften beschouwd.

De prestaties die rechtspersonen, natuurlijke personen of feitelijke verenigingen kosteloos of onder de reële prijs verlenen, worden, net als de ter beschikking gestelde kredietlijnen die niet moeten worden terugbetaald, met giften gelijkgesteld. Prestaties die door een politieke partij of een kandidaat klaarblijkelijk boven de marktprijs zijn aangerekend, worden eveneens als giften van rechtspersonen, natuurlijke personen of feitelijke verenigingen beschouwd.

De politieke partij die in strijd met deze bepalingen een gift aanvaardt, verliest, ten belope van het dubbele van het bedrag van de gift, het recht op de dotatie die krachtens artikel 9 van het reglement van 23 februari 2005 van het Vlaams Parlement door de Controle Verkiezingsuitgaven zou worden toegekend tijdens de maanden die volgen op de vaststelling van de niet-naleving.

Wie in strijd met deze bepaling een gift doet aan een politieke partij, aan een van haar componenten, ongeacht de rechtsvorm ervan, een lijst, een kandidaat of een politiek mandataris of wie als kandidaat of als politiek mandataris een gift aanvaardt, wordt gestraft met een geldboete van 26 euro tot 100.000 euro. Wie zonder kandidaat of politiek mandataris te zijn, een dergelijke gift aanvaardt in naam of voor rekening van een politieke partij, een lijst, een kandidaat of een politiek mandataris, wordt met dezelfde sanctie bestraft.

Het eerste boek van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, is van toepassing op die misdrijven.

Het vonnis kan op bevel van de rechtbank geheel of bij uittreksel opgenomen worden in de dag- en weekbladen die zij heeft aangeduid.

Artikel 8terdecies

De Vlaamse Regering bepaalt de wijze waarop de registratie, vermeld in artikel 8septies en 8duodecies worden opgesteld en ingediend. De controle van de

registraties van de politieke partijen geschiedt door de Controlecommissie Verkiezingsuitgaven.”.

HOOFDSTUK V

Wijzigingen van de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming

Artikel 61

In artikel 5bis van de wet van 11 april 1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming, vervangen bij de wet van 12 augustus 2000 en gewijzigd bij de wet van 11 maart 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in §1, eerste lid, worden de woorden “alsook van de provincieraden, de gemeenteraden, de districtsraden, de raden voor maatschappelijk welzijn” geschrapt;

2° in §1 wordt tussen het eerste en het tweede lid een nieuw lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Naar aanleiding van de verkiezingen van de leden van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden, en naar aanleiding van de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn binnen het Vlaamse Gewest, kan het Vlaams Parlement twee deskundigen en twee plaatsvervangers aanwijzen.”;

3° in §1, derde lid, worden tussen het woord “eerste” en het woord “lid” de woorden “en tweede” ingevoegd;

4° §2 wordt vervangen door wat volgt:

“§2. De deskundigen, aangewezen door het Vlaams Parlement, zien toe op de integriteit en de goede werking van alle informaticatechnische aspecten van het kiessysteem. Zij ontvangen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap het materiaal alsook alle gegevens, inlichtingen en informatie die nodig zijn voor het uitoefenen van de controle.”;

5° in §3 wordt een tweede lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

”Voor wat de provincieraads-, gemeenteraads- en districtraadsverkiezingen betreft, bezorgen de

deskundigen, vermeld in §1, tweede lid, een verslag aan de Vlaamse Regering en aan het Vlaams Parlement. Dat verslag kan aanbevelingen bevatten in verband met de te gebruiken informaticasystemen.”.

Artikel 62

In artikel 7, §3, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 5 april 1995 en 19 februari 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de woorden “of logo” geschrapt;

2° aan het derde lid, wordt de volgende zin toegevoegd:

“In geval van geautomatiseerde stemming staat voor de naam en de voornaam van iedere kandidaat, het volgnummer van iedere kandidaat.”;

3° in het vierde lid, 1°, worden de woorden “in het stemvak bovenaan de lijst, indien hij zich kan verenigen met de volgorde van voordracht van de kandidaten” vervangen door de woorden “op de naam van de lijst”;

4° in het vierde lid, 2°, worden de woorden “in de stemvakken naast de naam van één of meer kandidaten van dezelfde lijst” vervangen door de woorden “op de naam van een of meer kandidaten van dezelfde lijst”.

Artikel 63

In artikel 18 van dezelfde wet, wordt een vierde lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“In geval van gelijktijdige verkiezingen, kan de Vlaamse Regering bepalen dat de registratie van de geheugendragers met de stemresultaten, voor alle verkiezingen samen gebeuren op het gemeentehoofdbureau van de kantonhoofdplaats. In dat geval zetelt het kantonhoofdbureau, en in voorkomend geval het gemeentelijk districtshoofdbureau, samen met het gemeentehoofdbureau.”.

HOOFDSTUK VI

Slot- en opheffingsbepalingen

Artikel 64

Voor de uitvoering van hun opdrachten, omschreven in de Gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, en in de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen hebben de hoofdstembureaus en het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Binnenlandse Aangelegenheden:

1° toegang tot het Rijksregister van de natuurlijke personen, ingesteld door de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van natuurlijke personen;

2° het recht om het identificatienummer van het Rijksregister te gebruiken.

Artikel 65

Artikelen 25, 27, 28, 30, 31, 33, 34 en 35 van de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen worden opgeheven.

Artikel 66

De wet van 7 juli 1994 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de provincieraden en de gemeenteraden, de districtsraden en voor de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn wordt opgeheven voor zover het de verkiezing van de provincieraden, de gemeenteraden en de districtsraden betreft.

Artikel 67

§1. Tot de inwerkingtreding van artikel 11 van het gemeentedecreet van 15 juli 2005, worden in artikel 23, §1, achtste lid, 2°, van de gemeentekieswet, de woorden “artikel 11 van het gemeentedecreet”, gelezen als “artikel 71, eerste lid, 1° tot 8° van de Nieuwe Gemeentewet”.

§2. Ten opzichte van de gemeentemandatarissen die verkozen werden bij de verkiezingen van 8 oktober 2000, blijft de bestendige deputatie, met toepassing van artikelen 74 tot en met 84bis van de Gemeentekieswet, tot 31 december 2006 bevoegd om uitspraak te doen over de geschillen die rijzen.

HOOFDSTUK VII

Inwerkingtreding

Artikel 68

In de onderstaande artikelen van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4 augustus 1932, wordt het woord “bestendige” telkens geschrapt vanaf de inwerkingtreding van artikel 44 van het Provinciedecreet:

1° artikel 33, tweede lid;

2° artikel 74, §1 en §2;

3° artikel 74bis, §1 tot en met §3;

4° artikel 75, §1 tot en met §3;

5° artikel 76;

6° artikel 76bis;

7° artikel 77bis, §3;

8° artikel 84, §2;

9° artikel 84bis.

Artikel 69

Dit decreet treedt in werking op de dag van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad, met uitzondering van artikel 5, dat in werking treedt op de dag van de inwerkingtreding van artikel 297 en 298 van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005.
